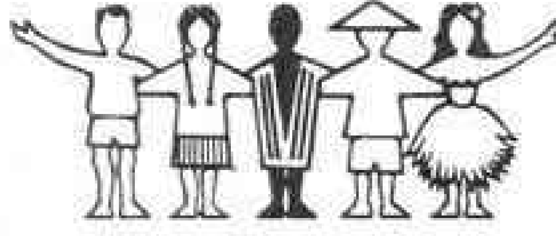
SORUN

BİRLİKTE SOSYALİST DERGİ

Sayı: 8 Ocak'89 Fiyatı KDV Dahil 2000 TL.

- **İsmail Arguvanlı**, **Ali Özdoğu**, **Temel Demirer**, **Aykut Akbaş**, **Sırrı Öztürk**: POLİTİKA CEPHESİNDE ÖNEMLİ GELİŞMELER İNSAN HAKLARI, YENİ YILIMIZ-CEZAEVLERİ... AÇLIK GREVLERİNE İLAN "DESTEĞİ"-MİTİNG-GREVİN İŞLEVSEL OLMASI-IMF 1980-83 DÖNEMİNİ ÖVÜYOR-BURJUVAZİ SİLAHLANMA YARIŞINDA-EVREN/ÖZAL'IN AVRUPA GEZİSİ-BAĞIMSIZ FİLİSTİN-"GENÇLİK ŞÛRASI"... SOSYALİST BASINA SALDIRI-ÖLÜM MANGALARI-DERSİMİZ KOMÜNİST PARTİSİ-"SİYASİ GÖÇMEN"LER DÖNÜYOR... SHP'NİN YENİ BADANASI: TUTARLI PARTİ... İLERİCİ YAYINCILIĞIMIZIN SORUMLULUĞU-EĞİTİM EMEKÇİLERİNİN PANELİ
- **Sorun** : SORUN'UN BİR YILI
- **Tuncer Tuğcu Ş.** : MASONLUK VE EMPERYALİZM
- **Talat Turhan** : POLİTİK DURUM DEĞERLENDİRMESİ II DARBE OLASILIĞI
- **Bingöl Erdumlu** : LATİN AMERİKA DENEYİMLERİ
- **Zeki Öçal** : KAVRAMLAR VE YÖNTEMLER ÜZERİNE KARŞILAŞTIRMACI BİR ELEŞTİRİ
- **Belge** : LENİN'İN VASİYETNAMESİ, STALİN VE TROÇKİ'NİN CEVABI
- **A.İbrahim Önsoy**, **Zülfikâr Yıldırım**: OKUR ELEŞTİRİLERİ

ŞİİRLERİYLE : **Ferhan Ercan-Temel Demirer-Yılmaz Odabaşı-Mustafa Güçlü**

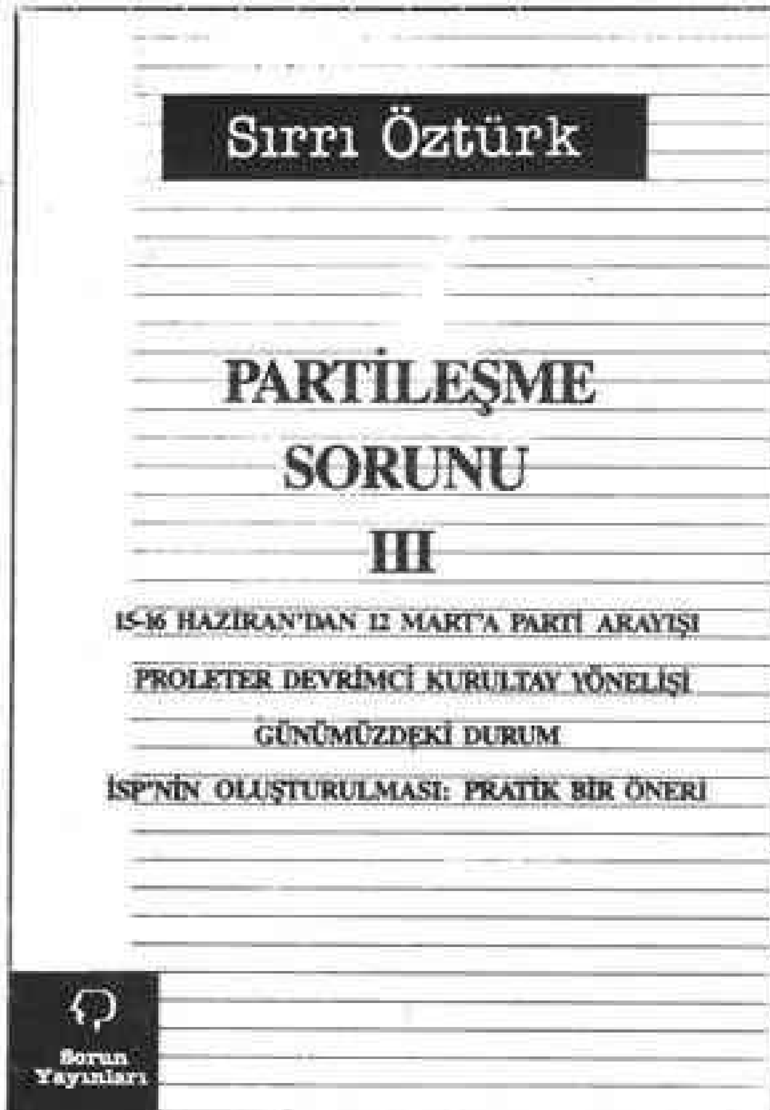
ÖNCÜ KİTABEVİ YAYINLARI

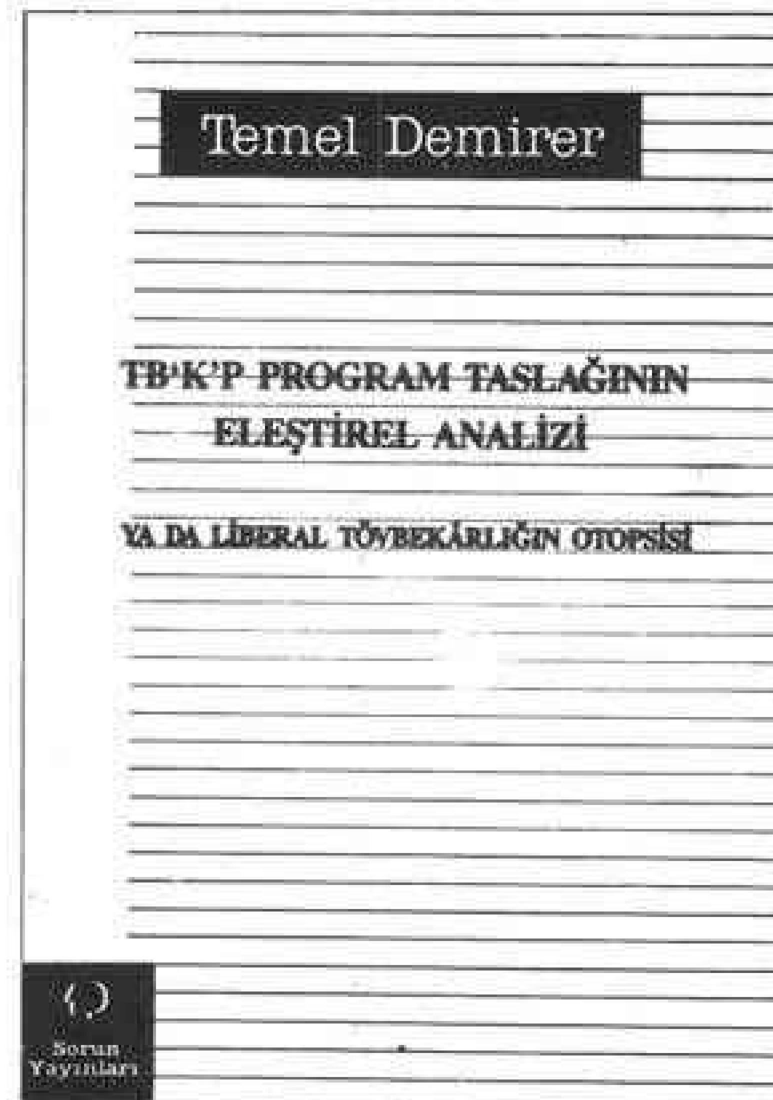
❑ **Marx - Engels Lenin - Stalin**	: KADIN VE MARKSİZM	3700
❑ **Nikolay Todorov**	: BULGARİSTAN TARİHİ	1700
❑ **V. Kelle- M.Kovalson**	: TARİHSEL MADDECİLİK MARKSİST TOPLUM KURAMININ ANA ÇİZGİLERİ	4600
❑ **Bülent Tanör**	: SİYASİ DÜŞÜNCE HÜRRİYETİ VE 1961 ANAYASASI	4400
❑ **Dr. Serol Teber**	: DOĞANIN İNSANLAŞMASI	4600
❑ **Jack London**	: DEMİR ÖKÇE	3700
❑ **Mehmet Aydın**	: IŞIĞIN KAVGASI	800
❑ **Henri Lefebvrè**	: MARX'IN SOSYOLOJİSİ	3500

Dağıtımını Yaptığımız:

❑ **Talat Turhan**	: BOMBA DAVASI- SAVUNMA 1	3200
❑ **Talat Turhan**	: BOMBA DAVASI - SAVUNMA 2	4600
❑ **Mihneti**	: EMEKÇİNİN TÜRKÜSÜ	650

Öncü Kitabevi Yayınları: Babıali Cad. No: 8 Cağaloğlu/İst.
Tlf: 526 55 13

SORUN
BİRLİKTE SOSYALİST DERGİ

Sayı: 8 Ocak'89 Fiyatı: KDV Dahil 2000 Tl.

İÇİNDEKİLER

Sorun	OKURLARLA BİRLİKTE	2
İsmail Arguvanlı	POLİTİKA CEPHESİNDE ÖNEMLİ GELİŞMELER	3
Ali Özdoğu, Temel Demirer, Aykut Akbaş, Sırrı Öztürk	İNSAN HAKLARI VE YENİ YILIMIZ - CEZAEVLERİ... AÇLIK GREVLERİ'NE İLAN «DESTEĞİ» - MİTİNG - GREVİN İŞLEVSEL OLMASI - IMF 1980-83 DÖNEMİNİ ÖVÜYOR - BURJUVAZİ SİLAHLANMA YARIŞINDA - EVREN/ÖZAL'IN AVRUPA GEZİLERİ - BAĞIMSIZ FİLİSTİN - «GENÇLİK ŞURASI»... SOSYALİST BASINA SALDIRI - ÖLÜM MANGALARI - DERSİMİZ KOMÜNİST PARTİSİ - «SİYASİ GÖÇMEN» LER DÖNÜYOR - SHP'NİN YENİ BADANASI: TUTARLI PARTİ - İLERİCİ YAYINCILIĞIMIZIN SORUMLULUĞU - EĞİTİM EMEKÇİLERİNİN PANELİ	
Ferhan Ercan	GELECEK	27
Sorun	SORUN'UN BİR YILI	28
Tuncer Tuğcu Şemikki	MASONLUK VE EMPERYALİZM	31
Temel Demirer	SÜRGÜN'E ILİŞKİN BİR «TANIMLAMA» DENEMESİ	43
Talat Turhan	POLİTİK DURUM DEĞERLENDİRMESİ II DARBE OLASILIĞI	44
Yılmaz Odabaşı	KAN ŞİİRLERİ	63
Bingöl Erdumlu	LATİN AMERİKA DENEYİMLERİ	64
Mustafa Güçlü	YİĞİTLEMENİN EN GÜZELLERİ	69
Zeki Öçal	KAVRAMLAR VE YÖNTEMLER ÜZERİNE KARŞILAŞTIRMACI BİR ELEŞTİRİ	70
Belge	LENİN'İN VASİYETNAMESİ, STALİN VE TROÇKİ'NİN CEVABI	75
A. İbrahim Önsoy, Zülfikâr Yıldırım	OKUR ELEŞTİRİLERİ	79

SORUN. BİRLİKTE SOSYALİST DERGİ: 8/Ocak'89 (Şimdilik iki ayda bir çıkar) ☆ **Sahibi ve Yönetmeni:** Sırrı Öztürk ☆ **Yazı İşleri Müdürü:** Aykut Akbaş ☆ **Yönetim Yeri ve Adresi:** Babıâli Cad. No: 6/2 K/1 Cağaloğlu-İst. **Tlf:** 527 45 38 ☆ **Dağıtım:** Birlikte Yayıncılık ☆ **Dizgi Baskı** Eskin Matbaası ☆ **Abone Koşulları:** Yurtiçi (6 sayı): 10 000 Tl. Yurtdışı: 30 DM ☆ **Abone Bedeli:** Posta Çeki 98213 ya da T. İş Bankası Türbe Şubesi-İst. Hesap No: 18474 adresine gönderilebilir ☆ Yazılı metinler kaynak gösterilerek kullanılabilir ☆ Yayın ilkelerimizle bağdaşmayan ilânlar kabul edilmez.

OKURLARLA BİRLİKTE

Bilindiği gibi, SORUN Kitap Dizisi olarak Ekim'87 de yayımlanmaya başladı. 1. ve 2. sayısının yayımlanması İst. Ağır Ceza Mahkemesinin kararı ile durduruldu. Yapılan itiraz reddedildi. Daha sonra «Basın Kanununa muhalefet» gerekçesiyle dava açıldı. Duruşmalar bir yıl sürdü. «Bilirkişi» tam bir yıl sonra «fetva» verdi. Bu sürede her ay mahkemelere gidildi - gelindi... SORUN'un kapağında 18 puntoyla yazılı «BİRLİKTE KİTAP DİZİSİ» yazısı gözardı edildi. «Suyumu bulandırıyorsun» mantığıyla bilmez kişinin taraflı, önyargılı ve bilimdışı «fetva»sına dayanarak 24.11.1988 günü duruşmada, SORUN'un sahip ve yönetmeni arkadaşımız 2 ay hapis, 28.000 lira ağır para cezasına çarptırıldı. Daha sonra hüküm ertelendi.

SORUN çalışanlarının kastı daha ilk sayıda duyurulmuştu: 6 sayı kitap dizisi olarak, daha sonra aylık dergi olarak yayımlanmaktı. Karşılaşılan bu önlemden ötürü geri adım atılamazdı. İğne ile kuyu kazarcasına kazanılan mevzilerden geriye dönüş olmazdı. Bu kez SORUN, BİRLİKTE SOSYALİST DERGİ olarak yayımı sürdürmek gerekiyordu. Kasım'88 tarihli 7. sayımız bu sefer İstanbul DGM'ince toplatıldı. Yazı İşleri Müdürümüz Zeki Öztürk'ün ifadesine başvuruldu. İlgili arkadaşlar sorgulandı. Toplatma kararına yapılan itirazımız reddedildi; ve TCK'nun 142/1-6. maddesi uyarınca dava açıldı... DGM Savcısının usul ve yasadışı iddiasıyla Y. İ. Md.leri «asli fail» olarak yargılanmak istenmektedir.

Dergi yayımlamanın bir ciddiyeti, hesabı kitabı vardır. SORUN çalışanları, dergi için gerekli kadro, finansman ve dağıtım gibi can alıcı konularda tümüyle hazırlanamadan kendilerini bir dergi faaliyeti içinde bulmuştu. Ülke okuru SORUN'un işlevsel olması için dayanışmasını eksik etmedi. BİRLİKTE üretim çağrısı yankısını buldu ve SORUN kadrolarca ilgiyle okunur, aranır bir dergi niteliğine kavuştu.

Hakim gerici sınıflar ittifakının sosyalizm düşmanlığı, dergi ve kitap toplatması geri tepecek bir uygulamadır. Devrimci kadrolar, bugünkü yönetimin bu türden saldırıları karşısında geri adım atmayacaktır. Çünkü, yasal, meşru ve haklı bir zeminde mücadeleyi kabul etmişlerdir.

Gelecek bizimdir!...

Bu sayımızdan itibaren SORUN'un Yazı İşleri Müdürlüğünü Aykut Akbaş arkadaşımız üstleniyor. 1. ve 2. sayımızın «Kitap Dizisi» değil, «Dergi» olarak nitelenmesi ve mahkûm olmasından sonra Dergi sayımızı: 6/8 olarak değil, bundan böyle 8 diyerek sürdüreceğiz. Ayrıca «zam» yaptık...

Daha nitelikli ve donanımlı bir SORUN'u birlikte üretmek umuduyla...

SORUN
10 Aralık 1988

POLİTİKA CEPHESİNDE ÖNEMLİ GELİŞMELER

İnsan Hakları ve Yeni Yılımız...

Gezegenimizin büyük sorunları var. Bölgemizde ABD emperyalizmi ile siyonizmin çok yönlü kışkırtmaları varlığını sürdürüyor. Bu tablo içinde Türkiye'nin durumu ise malûm... Ülkedeki hakim gerici sınıflar ittifakı siyasal, ekonomik ve sosyal çürümenin faturasını yeniden işçi sınıfına, emekçi halka, ilerici gençliğimize, aydın hareketine, topyekûn bizim halkımıza çıkarmak niyetinde; şimdiden bunun provaları yapılıyor. Çürümenin işaretleri her alanı kapsıyor. Bu, aynı zamanda 'çare'nin işbaşı yapacağının da işaretidir.

Karanlık, içinde aydınlığın müjdesini de taşırken, ilerici kesimin sorumlulukları daha da artıyor. Türkiye solu, tekelci sermayenin saldırısı karşısında yasal ve meşru savunma güçlerini kullanırken, «kötü kader»in aşılmasını düşünüyor; kadro ve zaman israfını en aza indirmenin bilinci ve disiplini ile elbette...

İnsan Hakları ihlâlleri, 1989'u karşılarken gündemin başından inmiyor. Batı, büyük bir ikiyüzlülükle bu konuya sahiplenir görünüyor. Doğu'nun, bu suni insan hakları desteğini Batı'nın elinden alması gerekiyor.

Avantalar ve yağmalar ülkesi memleketimizde ise bütün yurtsever ve dürüst insanlar, özgürlük, bağımsızlık, barış, demokrasi ve sosyalizm mücadelesinin, bu sahte insan hakları uyutmaları karşısında etkili ve bütünlüklü, ayrıca onurlu bir kavga olduğunu kavrıyor.

Türkiye'nin en yiğit, en onurlu kadroları, bütün özverilerinin tek bir yerde yığılmasıyla bu «kötü kader»in aşılacağını biliyor; görüyor. İnsan Haklarını çiğneyenler, işyerlerinde, eğitim kurumlarında, cezaevlerinde ve hayatın öteki bütün alanlarında ne yaptıklarının bilincindedir. Baskı ve terör uygulayanlar «demokrasi» adı altında çıkarlarının katmerleşmesinin kavgasını veriyor. İlerici bütün kadrolar ise sosyal çıkarın, kamunun ortak çıkarlarının, insan olmanın, sevgi ve kardeşliğin, adaletin, özgürlüğün kavgasını...

«Politika Cephesinde Önemli Gelişmeler» derken söze İnsan Hakları ile başlamayı, Evrensel Bildirinin 40. yılında bu konunun önemini vurgulamayı uygun buluyoruz. Ayrıca, 1989 yılının bütün halklara özgürlük, bağımsızlık, barış, demokrasi ve sosyalizm mücadelesinde bütünlüklü olmanın önemini öne çıkarmak istiyoruz.

Başta üretimde çalışan işçi ve emekçilerin, ilerici ve onurlu gençliğimizin, cezaevindeki insanlarımızın, yurtdışındaki «siyasi göçmen»

lerimiz ile işçilerimizin ve bütün okurlarımızın 1989 yılını bu düşüncelerle kutlar, kanayan yaralarımızla sorunlarımızın birlikte çözümü yolunda daha etkili olmalarını dileriz.

Emperyalist Batı'nın desteğini almak isteyenlerden daha çok demokrasi masalı dinlemek istemiyorsak, işsizlik ve pahalılık cenderesinin kırılmasından yanaysak, grev, cezaevi, okul ve bürokrasideki çıkışlara duyarsız kalınmasını istemiyorsak 1989 yılını yerinde değerlendirmeliyiz.

İster Doğu'da, ister Batı'da baskı ve terör uygulayan, insanın maddi ve manevi varlığını hiçe sayan, Sıkıyönetim, DGM, Anayasa ve öteki mevzuatla diktatörlük taslayanlardan toplumca kurtulmayı ve hesap sorulmasını hayat öne çıkarmıştır.

Demokratik talepler kavgasında, kalemiyle dövüşen, ölüm orucuna yatan, kendini yakan, hak arayan, ölen, öldürülen, greve çıkan, yürüyüş yapan insanlarımızın acısını dindirmek bizlerin elindedir. Hayat kimliğini ve kişiliğini kaybetmemiş kadroların organize gücüyle güzelleşecektir. Mutlaka güzelleşecektir. Çabalar boşuna değil!..

Ülkemizde «İnsan Hakları»nın Kırkıncı yildönümünde ancak mizah ve karikatür yapılır; «bilimsel araştırma» yapılmaz. Bir de yapılageldiği gibi uğruna dövüşülür!..

Cezaevleri...

ANAP yönetiminin başını ağrıtan en önemli sorunlardan 1) Sosyalist basın (kitap ve dergiler), 2) Kabaran işçi hareketleri (Grev, miting, direniş, vb.), 3) Cezaevleri olarak sıralanıyor. Ülkeyi cehenneme çeviren işsizlik, pahalılık yangını üzerine ekilen bu üç tuz biber unsur bütün yakıcılığını koruyor ve sistemin mantığını teşhir ediyor.

Hakim gerici sınıflar tekelci kapitalizmin «demokrasi» ayıbını gizleyemiyor. Birileri de bu «demokrasi» ile uzlaşabilmek için sosyal mücadele tarihimizde sağlam olan ne varsa onu çok ucuza pazara çıkarıyor.

Oysa ipliği pazara çıkmış efendilerin emekçi halkımıza karşı giriştiği saldırıların teşhis ve teşhiri gerekiyor. ANAP yönetimi, kendinden öncekilerin yaptığı gibi, kapitalist anarşinin suçunu başka yerlere yıkmak niyetinde. Bu yüzden de cezaevlerinden yükselen sesi çarpıtmak, yanlış yansıtmak istiyor. Siyasi tutuklu ve hükümlülerin talepleri demokratik ve insani karakterdedir. ANAP'nin baskıcı, gerici uygulamaları ile konuyu çarpıtan tavrı ise siyasidir. ANAP bu tavırla kimliğini de iyice açıklamış oluyor.

Cezaevindeki insanlarımızın hayatlarını ortaya koyarak başlattıkları açlık grevleri toplumca herkese bir şey öğretiyor: Bugünkü yönetimin sınıfsal karakterini, birde işçi ve emekçi halkımıza alternatif

politikalar üretilerek, oluşturulacak kombina hareketlerin gereğini...

Burjuva politikaları karşısında, hakiki demokrasi için mücadele edenlerin yığınağı sağlanmadan cezaevlerindeki uygulamalar gerilemeyecek, başka biçimlerde tekrarlanıp duracaktır.

ANAP, sosyal muhalefetin bütünlüklü mücadelesiyle daha tanışmadı. Oldukça «kolay» yol ve yöntemlerle iktidar oldu. ANAP, hak aramak, demokratik taleplerini dile getirmek isteyen her eyleme karşı çıkmak durumunda. Üniversiteli yürüyüş yapmayacak, haklarını aramayacak. İlerici basın yayın faaliyetleri yayımlanacak, ama DGM ve öteki kurumlarca sürekli tehdit altında tutulacak. Kitap ve dergiler toplatılacak. İşçiler sendika kurabilecek, göstermelik grevler yapacak, ama patronlar bundan bir zarara girmeyecek, işçi ve emekçiler patronların diktatörlüğü altında soyulup soğana çevrilecek. Cezaevinden yükselen seslere kulak verilmeyecek, baskı, tehdit, keyfilik ve işkence sürüp gidecek...

ANAP, burjuva demokrasisinin yüzde birini sergilemeye görsün, iktidarının tepe taklak olacağının bilincindedir. En doğal eylem ve taleplerin önü daha başlamadan kesilmeli ki, yol olmasın(!) ANAP, elindeki bütün olanaklarla bu «demokrasi» anlayışını sürdürmek istiyor. Onun buna ihtiyacı var. ANAP hakim gerici ittifakın has partisi olarak tavrını sürdürecektir. ANAP'nin kaderini tayin edecek olan etkenler, ötekilerin yanı sıra, sıralanan üç unsurdur.

Cezaevlerindeki durumun geriletilip aşılabilmesinde TAYAD ile İHD'nin çabaları, çeşitli çevrelerin bildiri, yürüyüş, miting gazete ilanı desteği gibi etkinlikler toplumca bu konuyu düşünmemizi sağlamaya, çözümler getirmeye yetmemiştir. Cezaevindeki eylemler tümüyle haklı, doğru ve gereklidir, desteklenmelidir. Ayrıca daha etkili ve kombina hareketlerin gerçekleştirilmesi düşünülmelidir.

Siyasi tutuklu ve hükümlüler ülkenin en tepkili seslerini yükseltiyor. Onların taleplerine karşı duyarlı olmak, bu yolda tavır almak, her şeyden önce 12 Eylül rejimine, onun gölgesi ANAP diktatörlüğüne tavır almak demek oluyor. Toplumumuzu tepkisiz, politika dışına itilmiş aptallar sürüsü yapmak isteyen tekelci sermayenin bütün oyunları boşa çıkacaktır.

Gazete sayfalarını süsleyen paralı ilanlar, hayatını ortaya koyarak topluma bir mesaj sunanların taleplerine etkili bir cevap oluşturmuyor. Çoğu ilanlar da yanlış anlaşılmalara meydan veren birer reklama dönüşüyor. İlerici tepkiler reklamla ifade edilmiyor, edilmemeli. Elhasıl 12 Eylül rejiminin ve de onun gölgesi ANAP'nin işçi sınıfına, emekçi halka, gençliğe, aydınlara, kitap ve dergilere karşı olan saldırısı, topyekun sosyal muhalefetin seferber olmasıyla geriletilecek ve aşılacaktır. Cezaevlerindeki eylem bunu öğretiyor. Cezaevindeki insanlarımız da yalnız bırakılmadıklarını görmenin sevincini tatmıştır.

Açlık Grevlerine Gazete İlanı «Desteği»

«Sayı ile mi teslim ettiler», «boşuna besleyecek miyiz» mantığının uygulama alanı cezaevlerinde «adli mahkûmlar», bu «kadere», genellikle boyun eğerler. Siyasiler ise dünya görüşü gereği, baskı ve sömürüye boyun eğmez, cezaevlerindeki ortamı değiştirip dönüştürmek ister. «Adli mahkûmlar», siyasileri bu nitelikleriyle sever ve sayarlar. Siyasileri tektipleştirmek mümkün değildir.

Siyasi tutuklu cezaevini bir üretim evine dönüştürmekle yükümlü. Cezaevi hayatını dışardakinden yalıtlamayan siyasi, içerdeki görevlerini yerine getirebiliyor. Dışardaki devrimcinin görevi de içerdekilerle diyalog kurmak, onlara sahiplenmek, hayattan ve üretimden koparmamak...

Türkiye solu, bilinen rahatsızlıkları yüzünden henüz hareketi bütünlüklü bir hatta getirememişse de, siyasi tutuklu her şeye rağmen, cezaevine kendi ahlâkını taşır. Cezaevleri, hak, hukuk ve adaletin girmediği mekânlardır. İşkence, rüşvet, yolsuzluk, sömürü, baskı ve her türden keyfiliğin kol gezdiği cezaevlerinde, devrimciler de görevlerinin bilincindedirler.

Son açlık grevi, Türkiye solunu yeniden sınadı. Cezaevleriyle sağlıklı ve işleyen haberleşme ağı yoktur; düşünülen eylemlerin koordinasyonu zayıftır; sorunu amacına ulaştırabilecek kurumlaşmalar işbaşında değildir. Bu türden olumsuzluklara rağmen, toplumdaki bitmez tükenmez dayanışma özlemleri şu ya da bu biçimde kendini kanıtladı.

Cezaevlerindeki insanlarımıza uygun görülen «işlem», emekçi halka yapılandan ne az ne de fazladır. İşçi sınıfının grev ve direnişleri, öğrenci gençliğin çıkışları, tutarlı bir demokrasi mücadelesiyle buluşamıyor. Herkes biliyorki, cezaevlerindeki sorunların çözümü siyasi mekanizmaların harekete geçmesiyle gerçekleşebilecektir.

Baskı ve teröre karşı son çare olarak hayatını ortaya koyarak gerçekleştirilen açlık grevi eylemi sıradan bir eylem değildir. Açlık grevleri, planlanması, gerçekleştirilmesi, nihai hedefleri açısından, işlevsiz ve çok ucuza kapatılan eylemler zincirinden biri olmak zaafından kurtarılmalıdır. Bir açlık grevi eyleminin strateji ve taktikleri şüphesiz asgari organizasyonu ve donatımlı olmayı gerektiriyor.

Günlük basında ve dergilerde onaylanmayan yöntemlerle konuya yaklaşan değerlendirmelere rastlanıyor. «2000 kişi açlık grevinde...» biçimindeki, konuyu rakama indirgeyen mantık, bu tutumuyla sayının giderek 1800, 1500, 1300'e indiğinde, konulan eylemin niteliği amacından saptırılma tehlikesine düşüyor. Açlık grevi yapanların «ölümü» üzerine yükseltilen «haber»ler de, konunun bilince çıkmasını engellemektedir. Açlık grevleri, sistemin karakterini teşhir eder; demok-

ratik talepler kavgasına renk katar; hakim gerici sınıfların demokrasi, insan hakları, hak, hukuk ve adalet anlayışını açığa vurur. Ancak bu mücadele sosyalizm mücadelesiyle bütünleştiğinde işlevsel olur.

Cezaevlerinden yükseltilen sese duyarlı olan bazı çevreler büyük paralar karşılığında gazete ilanları vererek açlık grevini «destek»ledi; ANAP'nin tutumunu «protesto» etti. Öteki ve çok çeşitli eylemler gibi bu da bir eylem biçimidir. İlerici nitelikli kadrolar vicdanlarını rahatlatan ilan «desteği» konusunu enine boyuna tartışmalıdır.

Açlık grevine verilecek en büyük destek, gazeteleri karun eden ilanlar olmamalıydı. Etkili bir protesto, yalnızca ANAP'nin cezaevi politikasına değil, grev ve direnişlerdeki işçilerle, üniversitedeki gençlerle, bürokrasideki uygulamaları bütünlüklü olarak kapsamalıydı. Cezaevleri, demokratik haklar kavgasında odak konumuna sokulmamalıdır. Çünkü, bütünü sürükleyip götürecek parça tek başına o değildir; olmamalıdır. *ANAP'nin baskı ve terör politikası, işçi sınıfının üretimden gelen gücünün harekete geçirilmesiyle ancak dersini alır.*

IMF reçetelerinin eksiksiz uygulanmasına «nezaret» edenlerin karşısında bundan zarar görenlerin (sosyal muhalefetin) duvarının örülmesi, hiç şüphesiz İSP'nin görevidir. İSP'nin üstesinden gelebileceği bir sorun es geçilerek, tek tek birimlerin gazeteye ilan vermesi, herkesin kendiliğinden eylem koyması, üzerinde düşünülecek bir konudur.

Türkiye solu, «kamuoyuna çağrı, insanlığa çağrı...» gibi gazete ilanlarının ses verebilmesi konusunu daha ciddi düşünüp taşınmalıdır.

Açlık Grevleri Miting ile «Desteklendi»

Akıldışının iktidarı zulme dayanır. Zalim zulüm ile ayakta kalacağını sanır. Zulüm ve baskı çeşit çeşittir toprağımızda. Basamaklandırılmıştır. Televizyon dizisinde uyutmacadır, toplu sözleşme masasında aldatmacadır, bebelere sade suya mamadır. Neden, Kimin için bunlar? diyenin payına ise işkence, mahpusluk, ölüm düşer. Zalimin işleri bununla da bitmez, sıra tutsağın kişiliksizleştirilmesindedir.

Anılan sürece her aşamada karşı çıkan 2000 civarındaki tutsak Özel E Tipi Cezaevlerinden, ilçe cezaevlerine dek baskılara açlık grevleri ile cevap verdiler.

Analar, aileler ve ilerici demokrat kamuoyu açlık grevleri, yemek boykotları, çağrı ve bildirileriyle eyleme destek oldular.

Bu doğrultuda ortaya koyulan etkinliklerden birisi de, İstanbul, Şişli Abide-i Hürriyet Meydanında yapılan miting idi.

İHD ve TAYAD'nin biraraya gelip kitleyi böldürmemelerine ve bütün çizgilerin katılımına rağmen katılım umulanın altında oldu.

Bir diğer sorun ise mitingin içeriği ve seyri idi. Konuşmacıların

bir açlık grevi destek mitingine uymaz içerik ve uzunluktaki konuşmaları (TAYAD adına konuşması bu eleştirinin dışındadır) ve çeşitli grupların zamansız olarak attıkları özgül sloganları ile kendilerini ortaya koyma çabaları pozitif atmosferi çabucak dağıttı.

SORUN muhabirleri, bedeli can vermek, sakat kalmak olan bir insani yüceliğe verilecek destek böyle mi olmalıydı soruları beyinlerde miting bitiminde alandan ayrıldılar.

Grevin İşlevsel Olması...

İşçi sınıfının ekonomik mücadelede bir silah olarak kullandığı grev hakkı, başta Anayasa, yasalar ve çeşitli mevzuatlarla kıskıvrak bağlanmış durumda. Fakat gene de grev yapılıyor; toplu iş sözleşmeleri imzalanıyor. Sürekli enflasyon politikası, işçi ve emekçilerin dayanma gücünü sıfır noktasına getiriyor. Sınırlı işlevi olan toplu sözleşme düzeni işlevini yitiriyor.

Petrol, kimya, ağaç, çimento, kağıt, metal ve lastik işkollarında toplam 12.500 işçi grevde bulunuyor. Toplu iş sözleşme süresi gelen daha binlerce işkolundaki işçiler, bu sözleşmelerden bazı şeyler umuyor ve bekliyor. Sendikalar bürokratik yapılarıyla işçilerin taleplerini tutarlı bir ekonomik mücadele alanına getiremiyor. Sendikalar, başta Türk-İş olmak üzere işçi sınıfının bu mücadelesini parsellemişler. İşçi sınıfının sendikal ve siyasal birliğini temsil etmeyen bütün kurumlar bir zaafın, ataletin içinde bocalıyor. İşçi sınıfının çok yönlü mücadelesine fener olabilecek bir siyasi önderlik henüz daha yaratılamamış. Bugünkü sendika ve siyasi yapılar işçilerin demokratik taleplerine baraj oluşturuyor; hareketi ilerletmiyor. Bu durum, sermaye sınıfının rahatlıkla at oynatabilmesine yardım ediyor. 12 Eylül «ara rejimi» ile onun uzantısı ANAP'nin hikmeti vücudu burada.

Burjuvazinin sağlı «sol»lu partileri, işçi sınıfının ekonomik mücadelesi karşısında, sınıfsal karakterleri gereği duyarsız kalacaklardır. Çok ucuz işçi edebiyatıyla işçi hareketini «sahiplenmek» durumunda olan ve yol göstermek zorunda olan sosyalist basın yayın faaliyeti ise, hareketi kucaklayabilecek örgütsel güvencelerden yoksun. Türk-İş yönetimi tabandaki uyanışa cevap vermede aciz kalıyor. Her türden eylemi deneyen işçiler, bu çifte boyunduruğu kırıp taleplerini haykıramıyor. Grev ve direnişlerdeki başarı grafiği, siyasi eylemlerle buluşmadığı sürece iniş gösteriyor. Bundan da işçiler büyük zarar görüyor.

Şimdi, kendi kendine «siyasi hareket», «parti» ve «önder» olanlara sormak gerekiyor: SEKA işçisi asırlık boyunduruğu kırdı, greve çıktı. İşçiler önderlikten yoksun. Kimi sendikacılar grevin strateji ve taktiklerini yeterince hesaplayamamış. Kağıt patronlarının kârları katlandıkça katlanıyor. Tekelci basının bir kaygısı yok. SEKA işçisi,

grev eylemiyle sermayeye bir zarar verememiş, sermaye bu konuda rahat. Sıfır gümrükle kağıt ithal ediliyor. Babıali'nin kağıt stokları nisbeten de olsa durumu idare etmeye yetiyor. Selüloz-İş Sendikası bugüne kadar grev yapmamış. Kasasının dolu olması gerekiyor. İşçiler aç karnına greve devam ediyor.

Hurma Elektronik işçileri 4.7.1988'den beri direniyor. Sayıları az ama anlamlı bir grevi yürütüyorlar.

Tarım Koruma grevi, işyerinin tarihindeki sendikal direnişleri hatırlatan bir bütünlük içinde. Doğu Galvaniz, Elsan, Şayakçı Madencilik, Beton Sanayi, Duvar Kağıtları, Civas Civata, Ege Plas, Ege Nil, Sace, Çamaş, Adana Kağıt Torba Grevleri aylardır sürüyor. Yakında bu tabloya özel sektör Kağıt Sanayi işyerleri de katılacak.

Evet, siz neler yapıyorsunuz? İşçi sınıfının bu mücadelesini sosyalizm mücadelesiyle bağlasanıza?! İşçi sınıfının grev çadırına, sendikasına, mahallesine, kahvesine gitsenize! (Elbette iş gitmekle bitmiyor...)

Kadı kızlarına Babıali mahallesi verilmiştir; böylelerine bunun gibi «münasebetsiz» sorular sorulmaz...

IMF 1980 - 83 Dönemini Övüyor

Burjuva basını açık açık yazıyor. İMF, ANAP'nin uyguladığı siyasal ekonomik programı değerlendirdi. Adeta tekmil verircesine ANAP bakanları IMF'nin kapısını çaldı, uygulamaların encamını arzetti, muhtemel gelişmeler karşısında sihirli reçeteyi aldı...

«Referandum»dan çıkan ANAP'ne «IMF yol gösterdi»: 1. Faiz ve kur politikalarında bütünlük sağlansın, 2. İhracat, vergi iadeleri yerine gerçekçi kur, gümrüksüz ithalat teşviki, ucuz kredi ve KDV iadeleriyle teşvik edilsin, 3. Enflasyon üç yıl içinde yüzde 20'ye kadar düşürülmeli, 4. Vergi takibiyle ilgili yasalar en kısa sürede çıkarılmalı, vergi kaçaklarını caydırıcı sert cezalar getirilmeli. Fiyatları fırlayan gayri menkûllere enflasyonla orantılı vergi uygulansın. Lüks tüketim mallarının seçilmiş olanları vergilendirilsin, 5. KİT zamları enflasyonla uyumlu şekilde sürdürülmeli. Kamu yatırımları seçimler dolayısıyla açılmamalı. KİT'lerde verilen ücretler, küçük ölçekli özel işletmelerin üzerinde omalı. (12.11.1988 Cumhuriyet)

Açık açık 1980-83 dönemini öven IMF yetkilileri, bunun yeni bir «ara rejim» demek olduğunu, diplomasi ve nezaket kurallarını da aşarak dile getirdi. Türkiye burjuvazisi, her türlü ilerici ve tepkili sesin susturulduğu, işçi hareketiyle sosyalist hareketin darbe yediği şartlarda ancak at oynatabiliyor. Kartların gizlenmeden oynandığı gezegenimizde ve de Orta Doğu'da bir Türkiye'de ilerici olmak çok yönlü donatımlı ve organize olmayı gerektiriyor. Türkiye solunun dergi sayfalarına yansıyan çok renkli yapısı, ülkemiz sorunlarına na-

sıl bir perspektifle yaklaşıldığını gösteriyor. Olumsuzluğu sergileyen yayın organları da, sözde «keskin»likleriyle oynanan oyunu kavramaktan uzak gözüküyor.

Türkiye Burjuvazisi Silahlanma Yarışında

Uluslararası Stockholm Barış Araştırmaları Enstitüsü (SIPRI) açıklıyor: 1985 fiyatlarına göre Türkiye 1.212 milyar dolarlık silah ithal ediyor. Türkiye silahlanma yarışında dünyada sekizinci sırada. Türkiye ayrıca, 1987'de NATO ve diğer Avrupa ülkeleri arasında silah harcamalarında gayri safi milli hasılasına düşen pay bakımından 4. sırayı işgal ediyor.

Ülkemiz 800 bin asker besliyor. NATO ittifakının en büyük riskini üstleniyor. Askeri masrafları neredeyse bütçenin 1/4'ünü oluşturuyor. Türkiye burjuvazisi, giderek palazlanıyor. Askeri masrafların daha da artması ve silahlanma yarışındaki bu iddiasıyla görülen paralellik, militarizmin niyetini yansıtıyor. Uluslararası kuvvet ilişkilerine, ulusal çıkarlara ters olan bu tutum, ülkemizin neden bocaladığını ve demokratikleşme taleplerinin neden bastırılmak istendiğini oldukça açık yansıtıyor.

Evren ve Özal'ın Avrupa Gezileri

AET'na üye olmak, kurtlar sofrasındaki çıkar çelişkileri arasında «payına» düşeni almak isteyen Türkiye'nin bugünkü görüntüsü, kapitalist Avrupa'nın ölçülerine uymuyor. Bu uyumsuzluğu gidermek için yapılması gereken çok şey var. Bunların başında da demokrasi, insan hakları vb. geliyor. Evren ve Özal'ın Avrupa gezileri, kendilerine bu konularda asgaride bir şeyler öğretiyor. Çürük yumurta, afiş ve yürüyüşlerle «siyasi göçmen»lerce protesto edilen Evren ve Özal'a, gittikleri ülke TV ve basını burjuva demokrasisi kurallarının nasıl işlediğini, nasıl yaşandığını gösteriyor.

Kasım ayı sonunda Özal'ın Fransa ziyaretine en çok ilgiyi yine «siyasi göçmen»ler gösterdi. Özal; önce 11 Türkiyeli grup (Paris Halkevi, DEV-GENÇ, Birlik Yolu, Direniş Hareketi, ENRK, FİB, HDÖ, İşçi Gerçeği, MLSPB, Sosyalist ve THKP-C(A) tarafından Paris'in dört bir yanına asılan büyük boy afişle karşılandı. Afişte Milliyet'te (11.11.1988) yayınlanan kendini yakan ana'nın resmi ile birlikte şunlar yazıyordu:

«İşte Türkiye!.. İşte Özal'ın demokrasisi!.. 12 Eylül 1980'den beri: 650.000 kişi göz altına alındı!.. 210.000 Dava dosyası açıldı!.. 177 Kişi işkence altında öldürüldü!.. 2.000 Kişi güvenlik güçlerince öldürüldü!.. 48 Kişi idam edildi... 216 Kişinin idam dosyası parlamento-

nun onayını bekliyor!.. 55 Kişi cezaevlerinde öldürüldü!.. Bugün, 388.000 kişiye pasaport yasağı var!.. Cezaevlerindeki 2.000 kişi 40 gündür açlık grevinde!.. Cezaevlerindeki tutukluların aileleri beş kentte dayanışma için açlık grevi yapıyor!.. «40 Politik tutuklu hastaneye kaldırıldı!..»

Bildiri ve yürüyüşlerle Özal'ın ziyaretini protesto eden Türkiyelilerin talepleri, Fransız TV'nun 2. kanalında Özal ile yapılan röportaj programı içinde Fransız kamuoyuna duyuruldu. Öte yandan TBKP yanlısı bir grubun girişimiyle de, 20 Fransız kuruluşunun imzasını taşıyan «ortak bir çağrı» yayınlandı.

Ülkenin ekonomik, sosyal, siyasal ve kültürel alandaki çürümüşlüğüne, AET'na katılmanın çare olmadığı emekçi halkımıza anlatılmalı; emperyalist Batı'nın niyeti sergilenmelidir.

Bağımsız Filistin Devleti İlan Edildi

Kasım ayının gündemini belirleyen önemli gelişmelerden biri de, Cezayir'de toplanan Filistin Ulusal Konseyi toplantısında Bağımsız Demokratik Filistin Devleti'nin ilan edilmesi oldu. Filistin halkının elli yıldır yürüttüğü onurlu, haklı ve örnek mücadele yeni bir boyut kazandı. Filistin halkı, yaşlı genç, kadın erkek, dişe diş yürütülen mücadelede, tüm dünyanın gözü önünde emperyalizmin maşası siyonizmin terörüne «taşlı ayaklanma» ile karşılık vermişti. Modern silahlara karşı taşla savaşan Filistin halkı, dünya halklarının desteğini de aldı. Hattâ İsrail devrimcileri tarafındanda destek gördü. İntifada (ayaklanma)nın başlamasından hemen sonra İsrail KP'nin genel grev çağrısı ve bu çağrının gördüğü destek, İsrail halkının Filistin halkıyla olan kardeşliğini gösterdi.

Bölgenin yeraltı zenginlikleri (petrol) ve stratejik konumu, emperyalizmi bölge üzerindeki emellerini ne pahasına olursa olsun gerçekleştirmeye itmektedir. Bu nedenle de Bağımsız Filistin Devleti'nin bölgedeki varlığı, emperyalist siyonizme karşı zaferin pekiştirilmesi, yanı sıra emperyalizmin bölgeye uzanan kollarını kırmaya aday olacaktır.

Filistin'in kurtuluşu için mücadele eden örgütlerin ortak çatısı olan FKÖ'nün en yüksek karar organı Filistin Ulusal Konseyi'nin 15 Kasım'da ilan ettiği Bağımsız Filistin Devleti, Filistin halkının söz konusu topraklardaki doğal, tarihsel, yasal hak ve bağlarının bir ifadesi oldu. Öte yandan bir türlü sindiremediği, susturamadığı Filistin halkının «Devlet» olmasını reddeden Amerika, BM toplantısına katılmak üzere gelen Yaser Arafat'a vize vermedi.

Dünya çapında yürüttüğü terör faaliyetlerini gizlemenin tek yolu olarak, bağımsızlık mücadelesi yürüten halkları «terörist» ilan et-

mek olduğunu sanan ABD emperyalizminin oyunları açığa çıkıyor ve dünya yüzünde sarmalanan kolları tek tek kesiliyor.

Aynı topraklar üzerinde doğal, tarihsel bağları olan Filistin ve İsrail halkları kardeşçe «komşu» olarak yaşamayı gerçekleştireceklerdir. Sorunun bundan başka bir çözümü de yoktur.

Bağımsız Demokratik Filistin Devleti'nin varlığı, emperyalizme ve onun uzantısı yerli maşalarına bir uyarı, ayrıca, ezilen ve sömürülen halkların haklı davasına Orta Doğu'da örnek ve bir umut kaynağı niteliğindedir. Şehitlerine ebedi saygı, yaratanlara binlerce selâm!..

Gençlik, «Gençlik Şûrası»na Kanmadı

Ülkemiz nüfusunun yarısından çoğunu oluşturan gençlik için, onların demokrasi mücadelesindeki yerlerini almalarında önlerine set çekmek isteyen iktidar; ağızlarına bir parça bal çalmak amacıyla Ekim ayı sonlarına doğru bir «Gençlik Şûrası» tertip eyledi. Fakat sonuç, hiç de onların düşündüğü gibi olmadı. Yıllardır politika dışında tutulmak istenen, horlanan «günah keçileri», sınırlı da olsa seslerini yükselttiler. Sorunlarını ve gerçek çözümlerini bilen, en azından bilme ve çözme yönünde direngen olan gençlik, kendisine düzenlenen «Şûra» komplosunu yutmadı.

Gençliğin beşte bir oranında temsil edildiği şûranın antidemokratik özelliği, düzenleyenlerin işgüzar tutumları daha «Şûra»nın ilk gününde açığa çıkmıştı. Söz hakkı isteyen gençlere söz verilmemiş, dışarıda da polis copu ile karşılanmışlardı. Sadece katılan gençliğin oranı değil, gelen gençlik temsilcilerinin yine gençlik içerisinde yapılan seçimle değil, rektör ya da dekan atamaları gibi yöntemlerle temsilci olmuşlardı. Herşeye karşın yine de kurulan komisyonlarda gençlik temsilcilerinin önerileri dikkate alınmamıştı.

Öte yandan ülkemiz gençliğinin en büyük kısmını oluşturan işçi ve işsiz gençlik, diğer kesimlerle kıyaslandığında az sayıda temsilci ile temsil ediliyordu. Böyle olunca da «Çalışan Gençlik Komisyonu»nda: «Gençler şirketleşmeli, şirketlere ortak olma alışkanlıkları geliştirilmeli» gibi temel sorunlardan kopuk çalışma raporları düzenlendi.

«Şûra»da en fazla temsilci ile temsil edilen yüksek öğrenim gençliği (36 temsilci), sorunlarını «örgütlenme-siyasi katılım, yönetimde söz sahibi olma» gibi başlıklarda toplarken; aynı komisyondan yükseköğretim gençliğinin sorunları olarak «Barınma-beslenme, kılık kıyafet, öğrenim kredilerinin arttırılması» gibi konuların bulunduğu rapor edildi. Kuşkusuz, sözü edilen konuların yüksek öğrenim gençliğinin sorunları arasında bulunması bir gerçektir. Fakat akademik düzeyden kalite düşüşüne, tek tip eğitimden iktidarın ideolojik denetimine, barınma ve kredi sorunlarından beslenmeye değin yüksek öğ-

renim gençliğinin; sigorta ve sendikal haklardan sağlık ve kültürel gelişim problemlerine dek çalışan gençliğin; kapitalizmin yarattığı uyuşturucu vs. çarpık toplumsal devinimlerin çözümü gibi bir çok sosunun çözümlenmesi; başta işçi sınıfı ve emekçi katmanlar olmak üzere toplumun ezilen kesimlerinin tutarlı bir demokrasi mücadelesine aktif olarak katılması gerekmektedir.

Oyunun Bir Parçası: Sosyalist Basına Saldırı

Ülkede «demokrasi» adına oyun oynanıyor. Dünyada açlık ve sefalet çeken ülkeler var. İnsanlığın büyük bir bölümü acı çekiyor; siyasal ekonomik kriz derinleşiyor. Gerek kapitalist, gerekse sosyalist blok çağımızın bu değişikliklerinden nasibini alıyor. Çağımız çok önemli değişim ve dönüşümlere gebe iken Türkiye'nin bu altüst oluşlardan etkilenmemesi düşünülemez.

ANAP'nin emperyalizmin çıkarları uzantısındaki politikası sosyal mücadeleyi kesinleştiriyor. ANAP'nin uyguladığı politikanın aşılması dönüştürülmesi karşısındaki güçlerin bütünlüklü mücadelesine bağlı. Bu mücadeleyi biçimlendirip hedefine götürecek olan ise İSP'den başkası değildir.

İSP ise yoktur. Yalnızca onun boşluğunu doldurmaya niyetli siyasi akımlar vardır. Onların büyük çoğunluğu da, küçücük örgütlerinin keyif getirici sarhoşluğu ile avunmaktadır. Böylelerine, «hani biz iki adet "ara rejim" yaşamıştık» diyemezsiniz.

Demek ki, ilerici safları emperyalizme kalp ilacı olma ahmâklıklarından çekip çıkartacak şoklar yaşanmamış (!)

Şaka bir yana, durum iç açıcı değil. Sistemin çürümüşlüğünün her kesim tarafından açıkça görülmesi, alternatifinin yaratılacağının göstergesidir. Bu sevindiricidir. Öte yandan alternatif olmaya aday kesimlerin aymazlığı ise düşündürücüdür.

Türkiye'nin gündemi gün gün, saat saat değişiyor. Yaşanan süreç her an olumlu ya da olumsuz bir çok şeye gebe. İlerici kesim sağlıklı doğumlar için sorumluluklarını tartmak zorunda. Gün oluyor dört mevsim bir arada yaşanıyor. Bir bakıyorsun burjuva demokratik bir ortam var, biraz sonra bu durum, azılı burjuva diktatörlüklerindekine taş çıkartacak bir ortama dönüşüyor. Türkiye'nin çelişkileri diyelim (!)

Sosyalist basın bu ortamda, bilimsel, felsefi olduğu kadar ahlâki bir kimlik ve kişilik sorunuyla sınav veriyor. İkircimli bir seçime yer yoktur. Ya vardır ya da yoktur. Ya tutarlı bir demokrasi mücadelesi verecek, güncel aktüel sorunlara çözüm getirip fener olacak, ayrıca, demokratik talepler kavgası ile sosyalist mücadeleyi bütünleştirecek ve eylemlerde rol üstlenecektir. Ya da ilerici safları birilerinin nı-

yetleri uzantısında birbirine karşı mevzilendirecek ve yok olup gidecektir.

Sosyalist basının yükümlülükleri sıralanmakla bitmez. Geleceği yaratacak olanların basın yayın faaliyetleriyle solun birliği için yapacağı çokşey vardır. 12 Eylül sonu bazı güçsüzlüklerini aşamadan hakim gerici ittifakın karşısına dikilen sosyalist basın, çok geçmeden sistemin saldırısıyla karşılaşmıştır. Dergiler daha matbaadayken baskı sayısı, ne zaman basılıp dağıtıldığı resmen kontrol ediliyor. Dergiler, adeta «hırsız-polis oyunu oynuyor». Baskı ve tertiple karşılaşmayan dergi kalmadı. Öte yandan aynı hınçla kitap toplatılıyor...

Dergi toplatılmasıyla yalnızca onu üretenler maddi manevi kayıplara uğratılmıyor; topyekün bizim halkımız cezalandırılmış oluyor: «Sakının, yakarım! Bu dergileri okumayacaksınız!..» deniliyor. Dergi toplatmanın adı budur.

ANAP sosyalist basına saldırıyor, kitap toplatıyor, grevdeki işçileri eziyor, ilerici gençliği açmazlara itiyor, Doğu-Batı demeden sıcak mücadelenin zeminini körüklüyor. Öte yandan ülkeyi uluslararası tekelci efendilere daha çok bağımlı kılmak için emekçi halkı işsizlik ve pahalılık cehenneminde kaynatacağını umuyor...

Emekçi halkımız çoktan «ölme eşeğim ölme...» demeğe başladı. ANAP sosyalist basına saldırmakla «demokrasi»nin nezaketini kurtaramıyor. Tevkifat da yapması gerekiyor. Hak arayan, yürüyen, dilekçe veren, panelde konuşan, düşünen insanlarımız tutuklanıyor, elleri gözleri arkada bağlanıyor, sorgulanıyor ve işkenceden geçiriliyor.

Bütün bunlar sosyalizmin tarihsel ve sosyal bir gerçeklik olduğunu ve kurtuluşun nerede olduğunu gösteriyor. «Bölücü, anarşist, hayin» demagojisi dönüp dolaşıp sahibini yaralamaya başladı. Kapitalist anarşinin «kurt var» tekerlemesine inanan kimse de kalmadı artık...

Tekelci sermayenin kiralık sözcüleri diledikleri kadar sosyalist basına saldırsın, sosyalistler haklı, meşru ve yasal bir zeminde mücadele etmektedirler. Baskı ve tehditler bu haklılığı ancak pekiştirir, geriletemez.

«Ölüm Mangaları»

SORUN'un bütün sayılarında yazılarından tanıdığınız Talat Turhan «Ölüm Mangaları» konusunu ülkede ilk kez işledi. Öteki yazılarıyla da ABD emperyalizminin uzantısında, cinayet, komplo, kışkırtma, darbe yapılmasında sistemin mutfağını, kişi ve örgütlerin nasıl konumlandırıldığını, anlayana oldukça net ölçülerde yansıttı. Kendisi, uzmanı olduğu bu dalda daha çok katkı yapacaktır. Talat Turhan'ın SORUN'da yazması, birilerine sorun olmuştur. Bir konuyu inceleyip araştıranın bir «kılıç hakkı» vardır. Bunu teslim etmek gerekir.

Tekelci sermayenin binbir tuzağında gözünü açan çeşitli yayınlar bu «kılıç hakkı»nı tanımazlar. «Kılıç hakkı» onlara göre Köroğlu dönemine aittir. Şimdi ise tekelci sermayenin ahlâkı her şeye hakimdir. O «kılıç hakkı» dediğin nedir ki?

Suskunlukla geçiştirme, yok sayma, sinik kuşatma politikaları ülke «sol»unun ezeli hastalığıdır. Kader değildir, aşılacaktır!

SORUN'un bu konudaki işlevsel rolü, «kılıç hakkı»nın teslim edilmeyişi, suskunlukla geçiştirilmesinden de bellidir.

«Ölüm Mangaları» yazısı teorik bir incelemenin sınırlarını aştı, pratiğe dönüştü. Şimdi herkes bunun ne demek olduğunu daha iyi anladı. Artık herkes «Ölüm Mangaları»ndan sözetmeye başladı. «Tuzla Cinayeti»olarak kodlanan ve dört gencin (sonraları TKP-ML yanlısı oldukları deklare edildi) polisin 283 kurşunuyla öldürülmesi olayı konuyu gündeme getirdi. Olayın «kahramanları» hakkında Savcılık dava açtı.

Kimdi, neydi şaşırtmaları arasında dört genç katledilirken, bu olayda «Hür basın», polis teşkilatı, MİT - Emniyet ilişkileri ve yargı organları arasındaki «uyum ve çelişkiler» de açığa vuruldu. Bazı dergiler sansasyon ve çeşitli senaryolarla konunun odak noktasını saptırmak istedi...

«Tuzla Cinayeti» hakim gerici sınıflar ittifakının icabında neleri yapmaya muktedir olduğunu kanıtladı.

Benzeri olaylar Batı'da da oluyor. Devletin teröre başvurması karşısında, başta siyasi partiler, sendikalar, demokratik kurumlar harekete geçiyor; devlet terörünün karşısında yer alıyor. Burjuva demokrasilerinde devlet terörü karşısında çifte standart uygulanmaz. «Sayıyla mı teslim ettiler, boşuna besleyecek miyiz...» denilmez. Burjuva diktatörlüğü daha uygun ifadelerle «kusurunu» gizlemek ister. Solun temsilcileri de: «Önümüzdeki engelleri temizliyorlar, bunlar zaten goşist...» demez.

Ülkede, mevcut hukuk mevzuatını çiğneyerek işçi ve emekçi halk üzerinde baskı ve tehdit oluşturmak isteyen zihniyetler şiddetle protesto edilirken, solun da aynı şiddetle silkelenmesi gerekiyor.

«Ölüm Mangaları» yalnızca ABD'nin icadı olarak Latin Amerika'da değil, hemen yanıbaşımızda, Orta Doğu'da ve ülkemizdedir.

Hakim gerici sınıflar iktidarı şimdi de «Kontr-Gerilla», «Ölüm Mangaları» ve benzeri gizli cinayet örgütleri yetmiyormuş gibi. «Teritoryal» (milis kuvveti) örgütlenmesine gidiyor. Emekçi halkımıza işlevi ve adı gizlenerek sunulan akide şekerleri, «yeni» diktatörlük niyetlerini yansıtıyor. Birileri, «hattı müdafaa yoktur, sathı müdafaa vardır» özleyişini, ezilen ve sömürülen emekçi halkımıza karşı sokak sokak, köy köy mevzileştirmek, böylelikle diktatörlük niyetlerini perçinlemek niyetinde... IMF görevlilerinin elindeki bütün milis kuvvetleri, yeryüzünde daima emekçi halklara karşı kullanılmıştır.

Dersimiz Komünist Partisi

150 yıldır sosyalizm üzerine tartışmalar yapılıyor. Kapitalizmin sözcüleri 150 yıldır sosyalizme saldırıyor. Kapitalist sistem ile sosyalist sistem bu tartışmayı, günümüzde başka bir düzeyde sürdürüyor. Hemen hemen her alanda yapılan bu tartışmalar, zaman zaman bilimsel çerçevenin dışına taşıyor. Zaten kapitalizmin sözcüleri, bilimsel olarak bir şey söyleyemiyor. Yalan, demagoji ve spekülasyonla kalesinde açılan gediği onarmak için çabalıyor.

Ülkedeki yeminli sosyalizm düşmanları, (Allah söyletiyordur) «Komünist Partisi kurulmalıdır» yollu sözler etmeye başadı. Günlük basınımızda, magazin dergilerinde konu herkesin niyetine göre tartışılmaya başlandı. Bir KP'nin kurulabileceği «fetvası» verileli, solda da dalgalanmalar boy gösterdi.

Birileri bugünkü dersimizin adını koydu, gündemi tayin etti: Dersimiz Komünist Partisi!..

Kapitalist toplumlarda burjuvazinin çıkarlarını koruyan partilerin karşısında, adı işçi, sosyalist, komünist olan partiler de işçi ve emekçi halkın çıkarlarını koruyor. Kapitalizm ne kadar gerçeklik ise, onun yarattığı, karşıtı olan sosyalizm de bir o kadar gerçeklik. Sosyalizm, tarihsel ve sosyal bir zorunluluk olarak aşınan kapitalist sistemin alternatifi oluyor. Burjuva bilim adamlarının bazıları, tarihsel aşamayı kabul ediyor. Bazıları ise halâ 150 yıl önceki ilkellikle (kadınları orta malı yapma, mülkiyeti kaldırma, tanrıyı inkâr, vs.) sosyalizme olan düşmanlığı sürdürüyor.

Ülkede, emperyalizmin somut bir olgu olarak dişlerini gösterdiği dönemlerde, sosyalizm üzerine çok daha «sempatik» değerlendirmeler yapıldığını biliyoruz. Ne zamanki emperyalist sömürü «taktik» değiştirerek, «yeni sömürgeci» kimliğine büründü; sosyalizm karşısında farklı saldırıları gündeme getirdi.

Ülke burjuvazisi, sınıfsal çıkarını korumak-kollamak açısından oldukça bilinçli ve donatımlıdır. Dünyadaki kapitalist trenin kalkışını çok geriden takip etmek zorunda kaldığı için de bir bakıma güçsüzdür. İşçi sınıfı ve emekçi halk da bir bakıma güçsüzdür. Burjuvazi, ittifaklarıyla iktidarını sürdürmek «beceri»sini gösterirken, 150 yıldır var olan sosyalizm olgusu karşısında bir tercih yapmak durumunda kalmıştır. Dünyadaki kuvvet ilişkileri, ülkenin iç dinamiği hakim gerici ittifakı, «kahrolsun komünistler» safsatalarıyla iktidarını götüremiyor. Türkiye'nin demokratikleşmesi mücadelesinde terini ve kanını akıtan çok değerli insan malzemesini, «bölücü, hain, anarşist» olarak nitelemek, hamamın namusunu kurtarmaya yetmiyor. Bırakalım bilimsel tartışma yöntemlerini, aklı başında hiç bir kimse bu nitelemelere iltifat etmez.

Evet ne olduysa oldu, aklı evvelin biri, birilerini uyardı; ve «KP kurulmalıdır» aşamasına ulaşıldı. Bu hiç bir anlam ifade etmeyen kurnazlıklar bazı kesimlerce çok ciddiye alınmış olmalı ki, «içtenlikli» ve «doğru» olarak nitelendi. Oysa bu işte ikisi de yoktu.

Ülkeyi emperyalizme sömürtme yarışında en azılı faşistinden, kapitalist anarşinin en iflah olmaz sözcüsüne kadar herkes, «KP kurulmalıdır» dersini ezberlemeye başladı. Elini devrimcilerin kanına bulayanlar da büyük bir değişiklik gösteriyor, onlar da «KP kurulmalıdır» diyor.

Öte yandan burjuva icazetiyle gerdan kırmaya alışık olanlar da zil takıp göbek atıyor. Böyleleri 70 yıllık burjuva yasağının akşama sabaha kaldırılacağını, KP tabelasının Evren ile Özal'ın uğurlu elleriyle aşılacağını hayâl ediyor. Pardon ciddi ciddi düşünüyor...

Oysa, ülkede sosyalizmin yaklaşık 100 yıllık bir tarihi var. Sosyalizm yeni bir olgu değil. Yeniden kurulacak bir örgüt yok; KP'ler bir kere kurulur. İçinden ve dışından saldırılara uğramış bir sosyalist hareketin kendi iradesiyle toplumdaki yerini alması beklenirken: «KP kurulabilir» yeşil ışığı, sosyalizme kıskançlıkla bağlı kadrolar için yakılmamıştır. Onların bu türden trafik memurlarına da bir ihtiyacı bulunmuyor. Ciddi kadrolar, burjuva izin ve icazetinin dışında hareketi kucaklayabilecek bir yapının nasıl oluşturulacağını biliyorlar.

Hakim gerici sınıflar ittifakı dişlerine uygun bir KP'nin açık olarak yerini alması için ray döşeme görevini yerine getiriyor. Bu raylar üzerinde yürüyecek lokomotifin de eksikleri onarılıyor. (Türkçesi, KP arslanlarının kuyruğunu tramvay çiğnediğinden, demokrasi sirkinde oynatılacak arslanlar biraz daha ehlileştiriliyor.)

ANAP, girdiği siyaset pazarında büyük bir kumar oynuyor. Bu kumarın ne biçimde sonuçlanacağını bilenler de «darbe» düşü görüyor. Zam, zulüm, işkence ve baskı politikaları sürüyor. Bunların toplamı kapitalist anarşi demektir. ANAP 224 idam dosyasını «onay» tehdidiyle, «anarşi ve terör» olaylarını «caydırıcı» olacağına inanıyor. TBMM'de bunu söyleyebiliyor. Grev, yürüyüş, boykot, protesto, sosyalist basın, yayın, cezaevlerindeki karanlık durum, düşünce ve örgütlenmenin önündeki tehditler giderek artıyor.

ANAP'nin Doğu'daki insanımıza yaptığı baskı ve asimilasyon politikası, köy koruyucusu, özel timler, bölge valiliği, halkın fişlenmesi, vb. geliştirdiği «yöntem»leri Batı'da da uygulamaya koydu: Denizli-Honaz'da emekçi halk, «militan» (kırmızı, «sempatizan» (sarı), «kararsız» (yeşil), «devlet yanlısı» (beyaz) olarak fişlendi.

Bu türden «gariplikler»in kol gezdiği ülkeye naylon ve taklit bir KP lüks olmayacaktır. Özal demokrasisinin oyunları arasında bu oyun da olacaktır. Doğal karşılanmalıdır.

12 Eylül rejimi, ekonomik, sosyal, siyasal ve kültürel alanda dö-

külüyor. Kriz artıyor, iktidarda kalabilmek gittikçe zorlaşıyor. Burjuvazi rahat nefes alabileceği bir «ortama» ihtiyaç duyuyor. Öte yandan da emekçi halkımızın sosyal muhalefeti kabarıyor. «Önlem» gerekiyor!..

Sosyalistler açık mücadelenin önemini kavrıyor ve kapalı kapıların açılması yolunda çok yönlü mücadele veriyor. Burjuvazi ise bütün ilerici kadroları açmaza sokmak için çırpınıyor.

Burjuva planları: Sosyalist mücadeleyi geriletmek, işçi hareketini hedefinden saptırmak, ciddi ve donatımlı bir örgütlenmeyi geciktirmek yönündedir.

Önce «Komünist Partisi kurulmalıdır» derler, ardından onlarca «KP»nin kurulmasının raylarını döşerler. Beri yanda ise, zaten «ben partiyim» diyen onlarca kümelenme, dergi, kitap ve demokratik kurumlaşmayla kitle çalışması yapmaktadır. Bunlar, parselasyona uğratılmış bir muazzam potansiyel üzerinde konumlandırılmıştır.

Burjuvazinin hayati çıkarlarına zarar vermemek şartıyla konumlandırılan «etkinlikler» arasına sızmak, göz yummak, maniple etmek, arkadan çevirmek, kadrolar arasına nifak sokmak, burjuvazinin cepheden saldıramadığı şartlarda başvurduğu yollardan bazılarıdır.

Burjuva çürümüşlüğünün yaygınlığı kitlelerce yeterince hissedildiğinde sosyalizmin alternatif olacağı da somutlaşır. Sosyalizmin alternatif olamaması için türlü kombinezonlara başvuran hakim gerici sınıfların oyunlarını bozacak ve emekçi halkımıza kurtuluşun yollarını gösterecek kurumlaşmaları yaratmak gerekiyor.

Burjuvazinin rahat nefes alması sosyalizmin zaafa uğramasına bağlıdır. Burjuvazinin «KP kurulmalıdır, TCK'nun 141 - 142. maddeleri kaldırılmalıdır, İnsan Hakları ihlâlleri giderilmelidir, vs.» tavizine razı gelmesi, solun bütünlüklü eylemiyle mümkündür. Burjuvazinin baskı ve tehdidini aza indirmek, emekçilerin tutarlı bir demokrasi mücadelesine çekilmesiyle gerçekleşebilecektir. Demokrasi ve sosyalizm mücadelesinin geliştirilip yetkinleşmesi, oynanan oyunun görülebilmesi, bu kanala tapınmadan, çok önemlidir.

Ülkenin demokratikleşmesi, değişim ve dönüşüme uğraması önündeki en büyük engel, hakim gerici sınıflar ittifakının oyunları ve onların Hareketimiz içindeki uzantıları olan burjuva ideolojisi ve revizyonizmin temsilcileridir. Entelektüalizmin batağında çırpınanlar, sosyal pratiğin reddettiği «teorik» eylemleriyle bu oyunu daha da karmaşık duruma sokuyor.

İşçi sınıfı ve emekçi halkı örgütlemek, en azından Özal diktatörlüğünü geriletip aşmak, gelinen bu yeni konaktan daha ileri bir basamağa sıçramak bütün devrimcilerin düşü olmalı. Böylesine hülyaları olan devrimci kadrolar başkalarının yaptığı gündemi bozmak, iç deney zenginliğimizle kendi gündemini hazırlamakla yükümlüdür.

Dersimiz Komünist Partisi! denilirken ilk bakışta akla bunlar geliyor.

«Siyasi Göçmen»lerin Dönüşü

«Siyasi göçmen»ler konusu; SORUN'un 2. sayısında, «Birlik Sorunu, Siyasi Terbiye, Diplomasi, Meşruluk ve Yasallığın Güvencesi» başlıklı uzunca yazıda enine boyuna işlendi. SORUN'un 7. sayısında «Siyasi Göçmen'lere Çağrı: Yurda Dönün!» başlıklı bir de çağrı yapıldı. Ayrıca, konu her vesileyle vurgulandı. SORUN Yönetmeni, «İlerici Yayıncılığımızın Sorumluluğu, Partileşme Sorunu, I, II ve III» adlı kitaplarında da (konuyu işleyen yazılarıyla) sorunu gündemden indirmedi. Temel Demirer'de gerek yazılarında gerekse «TB'K'P Program Taslağının Eleştirel Analizi» adlı kitabıyla konuya ilişkin görüşlerini belirtti.

Kendi partileri TBKP'ni kurmak üzere bir yıl önce yurda dönen, N. Sargın ile Y. N. Yağcı'nın «siyasi göçmen» hayatlarına nokta koyarak giriştikleri «eylem» üzerine olumlu ya da olumsuz çok şey söylendi.

Şimdi de 9 «siyasi göçmen» daha yurda dönüyor. TBKP «sempatizanı» olarak lanse edilenler, birincilerin izlediği yol ve yöntemleri aynen izlemekte bir sakınca görmüyor. Gerek dönüşün zamanlaması, gerekse dış burjuva demokrat çevrelerin etkinliğinin yanlarına alınması tam da düşüncelerine göre...

SORUN ise, siyasi çizgi ayırımı yapmadan bütün «siyasi göçmen» lerin dışardaki ve içerdeki mekanizmaları harekete geçirerek, organize olarak, ayrıca, devrimci öz ve biçimi yere düşürmeden, gelinmesini bilince çıkarmaktan yana...

«Siyasi göçmen»lerin toplumca destek görmesi, ister sağ isterse «sol» akımların yandaşları olsun, ülkede işçi sınıfı hareketiyle sosyalist hareketin bütünlüğü uğruna atılan adımlara bağlıdır; kendi öznel, fraksiyoner dar yapıları yerine, İSP'nin oluşturulması yolundaki ciddi ve içtenlikli tutumlar kadrolarca benimsenir. Dönüş eyleminin devrimci bir eylem olması ve bütün kadrolarca kucaklanması bu şarta bağlıdır.

Bu gerekliliği gözetmeyenler ise, 12 Eylül sürecinde susmuş, politikanın dışına savrulmuş sempatizanlarını yeniden aynı doğrultularda biraraya getirmeyi düşlüyor... Sosyal pratiğin reddettiği «teori» ve «pratik»in, sözde «yeni» olarak sunulması, ülkedeki kadroları harekeтlendirmiyor. İlerici saflarda olması şart olan sevgi ve güven ortamının yeşermesine katkı yapmıyor.

Türkiye solunun yeni duyuş ve yönelişleri, tek tek kümelenmelerin dar ve cılız yapıların (tekkelerin) kurulmasından geçmiyor. Ciddi ve donatımlı kadrolar modern kurumlaşmaların hülyasını kuruyor;

elbette yalnızca bu hülyayı kurmakla yetinmiyor; bu süreçte gerekeni yapmaktan da kaçınmıyor. Türkiye solu, bir yandan demokrat, ulusaldemokrat, devrimcidemokrat, sosyaldemokrat, sosyalist ve komünist çizgileriyle bir ayrışmayı yaşıyor, öte yandan bütünüklü yapıların rayları döşeniyor.

SORUN, hakim gerici sınıflar ittifakının karşısında gücünce yer alan, onun vahşi, ilkel ve gaddar niteliğini gözler önüne seren her tepkili sese sahiplenmeyi, sosyal muhalefetin en ileri sese dönüşmesini ilke olarak doğru buluyor ve sahipleniyor. Bunu yapmaya özenirken elbette elinde Hz. Ömer vari bir «adalet»in terazisini tutmuyor. Sağ ve «sol» teslimiyetçi akımların Hareketimize ne getirip neleri götürdüğünü tartmaya çalışıyor. Olması gerkeni, kimsenin gözünün yaşına bakmadan gündeme getiriyor.

Burjuvazinin, sosyal hukuk devleti, insan hakları, medeni haklar, Birleşmiş Milletler Antlaşması, İnsan Hakları Evrensel Bildirisi, Avrupa İnsan Hakarı Sözleşmesi, Avrupa Sosyal Haklar Temel Yasası ve öteki yerli hukuk mevzuatını hiçe saymıştır. Gerek ülkede gerekse dışarda büyük bir aymazlıkla çifte standart uygulamaktadır. Burjuvazinin (Doğu'da ve Batı'daki fabrika, tarla, okul, cezaevi, vb.) haksız, hukuksuz, adaletsiz uygulamaları bir bütündür. Bu «bütünlüklü» saldırılar, bütünlüklü organizmalarla göğüslenir.

Ülkedeki sosyal uyanış, burjuva ikiyüzlülüğünü kaldırıp atacak derecede bir kabarış gösteriyorken, ona işkence, yargılama fırsatı tanıyan anlayış eleştirilmelidir. Burjuvaziyle aranan kombinezon, öteki devrimci kesilmerde aranmıyorsa, gelenlerin niyetleri bellidir. Hayat bu türden «niyet»leri sınayıp açığa vurmuştu. Birileri sınanıp aşınanı yeniden denemek «özgürlüğünü» kullanıyor... Devrimci ilkesellik ve davranışı hiçe sayarak kendiliğinden gelen «siyasi göçmenler» için söylenecek pek fazla söz yok, buyursunlar. (Burjuvazinin her türden saldırısına karşı devrimci bütünlüğün, karşı birliğin oluşması zorunluluğunu bilerek.) Eylül koşullarında tüm varlıkları ile mücadee eden devrimci kadrolar, dövüşmeyenlerin neden sonra elini kolunu sallayarak «dönüş»lerini yine de onlar açısından bir «ilerleme» yerine koyuyor.

7. Kitap Fuarı'nda Birlikte Eylem

TÜYAP'ın düzenlediği 7. Kitap Fuarı 5-13 Kasım tarihleri arasında İstanbul Sergi Sarayında gerçekleşti. Serdari'nin «sayılmayız parmağile, tükenmeyiz kırmağile...» deyişindeki gibi, ilerici insanımız tükenmeyen bir özveri ve dayanışmayla Fuar'da sergilenen ilerici kitaplara akın akın uzandı. 12 Eylül rejiminin düşmanca hedeflediği ilerici kitap ve dergiler, Fuar'da en çok ilgiyi görenler arasında baş sıraday-

dı. İnsan aklını cetvelle ölçmeye kalkan faşist beyinler bu insan seli karşısında bilemiyoruz neleri düşündü?

Son yıllar giderek alış gücü tükenen ilerici insanımız kitabı, hayatının vazgeçilmez bir parçası olarak sevdi, okşadı. Gücü neye elveriyorsa o kadar kitap alabildi. Ama kitapla bağını koparmadı. Bu yılki Fuar etkinliğine SORUN'da katıldı. Hem de sekiz Yayınevi ile ortaklaşa (Sorun, Süreç, Haziran, Gelenek, Bibliotek, Öncü, İnter ve Ner-Da). Farklı yayın zenginlikleriyle bu sekiz Yayınevi, sosyalizmin, ilerici düşüncenin ürünlerini Fuar boyunca sergiledi, bizde varız dedi, okurla diyalog kurdu, katalog dağıttı ve kitap sattı. Ayrıca, Sorun, Yeni Çözüm, Yeni Öncü, İşçi Dünyası, Gelenek, Siyaset, Öğrenci Birliği, Medya Güneşi, İktidar Yolu gibi yayınlar da SORUN'un standında sergilendi; arkadaşça bir arada bulundu. İdeolojik ağırlıklı tek stand niteliğindeki bu ortaklaşa eylem, Fuar boyunca dikkati çekti. Ayrıca, «bu sol birlikte eylem yapmaz...» yaygın düşüncesi bir parçacık aşılmış oldu.

Sansaryan Han'ın Yeni Sahipleri

Tarihsel Sansaryan Han, özellikle siyasi tutukluların ağırlandığı bir «işlev» gördü. Ülkenin en ileri sesleri burada boğulmak istendi. İnsanlarımıza işkence yapıldı. Onurlarıyla oynandı. Hayatını ve sağlığını kaybedenler çıktı bu finans kapital yapısından... Türkiye burjuvazisi ilerici beyin taşıyanları «sorgulamak» için yeni araç, gereç ve binalara kavuşunca, Sansaryan Han çürüğe çıkarıldı. Sansaryan Han şimdi de, tekelci sermayenin yerli yabancı döküntü mallarının pazarlandığı «alış-veriş merkezi» oluyor. Ha işkencehane, ha alış-veriş merkezi, değişen bir şey yok aslında. Birinde devrimciler, ikincisinde emekçi halk sövüşlenecek.

Sansaryan Han üzerine edebiyat düzenlerin büyük çoğunluğu kılına halel gelmeyen takımı. Şu aşamada onlar konuşuyor. Sosyal devrimini gerçekleştiren demokratik bir Türkiye'de bu «han»lar birer «Devrim Müzesi» olacak, ve konuşması gerekenler, böylelikle hakim gerici sınıflar ittifakına ve «edebiyatçı»larına tarihsel bir ders verecek.

SHP'nin Yeni Badanası: «Tutarlı Parti»

Burjuvazinin sağlı «sol»lu partileri, bilimsel öğretinin ışığında tutarsızdır. Burjuva partilerinin tutarlı olabilmesi mümkün de değildir. Bir siyasi partinin tutarlılığı tarihsel, sosyal olay ve olgular karşısında ürettiği program, taktik ve kadro sorunlarına getirdiği çözümlerden anlaşılır. Çağımızın en tutarlı ve dengeli politikaları, bilimsel sos-

yalizmden esinlenen İSP'lerinde yansır. Çağımızın değişim ve dönüşümlerine ancak bu türden partiler ayak uydurabilir, geleceği kazanabilir.

SHP, «koyunun bulunmadığı yerdeki keçinin abdurrahman çelebi» rolünü oynamaktadır. Bu oyunda burjuva siyasetçilerine söylenecek şey yoktur. Burjuvazi oldukça akıllıdır; sınıfsal çıkarlarını korumak ve kollamak için sağlı «sol»lu partileri işbaşı yaptırabilir. Onun açısından ha ANAP, ha SHP ne fark eder? ANAP 12 Eylül'ün gölgesi olarak acı bir reçeteyi, SHP ise azıcık şekerlisini sunacaktır. Ülkeyi bu duruma getiren hakim gerici sınıflar ittifakını mülksüzleştirip bütün kötülüklerin kaynağını kurutacak değil ya...

Ülkedeki burjuva partilerine politikanın ne olup olmadığını öğretmeye aday donatımlı bir İSP hayatta yerini alamayınca, burjuva «sol» partiler bazı küçükburjuva «sol»larca fazlaca idealize edilir; alternatif olacağı sanılır SHP gibi partilerin. Bu partiler de, keskinleşen sosyal mücadele şartlarında, sınıfsal kimlikierini, yaptıkları çağrışıma rağmen, göstermekten geri durmazlar ve hak, hukuk, özgürlük, eşitlik, barış, demokrasi, sosyal adalet, vs. badanaları dökülmeye başlar. «Sol»dan en tepkili sesleri etkilemek, yönetmek, yönlendirip etkilemek İSP'lerinin görevidir. İSP olmaya aday kadrolar da kendi partileri adına harcanması gereken enerjilerini burjuvazinin partilerinde harcayıp erozyona uğradıktan sonra, artık yeni umutsuz ve ufuksuz teori ve ideolojiler siyasi hayatımızda işbaşı yapmak «olanak ve bulanağına» kavuşacak demektir(!). Bu «oyun» 12 Mart sonrasında da ustalıkla oynanmıştı...

SHP'ne olduğundan fazla yükler vurmaya yatkın siyasi akımlar, partideki son «tasfiye» hareketi üzerinde bir kez daha iyice düşünmelidirler. Ülkede, demokrat, ulusaldemokrat, devrimcidemokrat, sosyaldemokrat, sosyalist ve komünist siyasi çizgilerin ayrışıp netleşmesi «solun bölünmesi» demek değildir. Siyasi çizgilerin billurlaşması, birlikteliğin yolunu döşeyen değerli bir gelişmedir. Değersiz, ilkesiz olan, bilim ve akıldışı gelişmelerdir. Yani sapla samanın karıştırılmasıdır.

Ülkemizin en tepkili seslerinin en ileri sese dönüştürülmesi sorumluluğu, oluşturulacak İSP'nin omuzlarındadır. İSP'nin açmazlara düşürülmesi için girişilen sağlı «sol»lu kuşatma politikalarının aşılması sürecinde, burjuva partileri de görüntü değiştirecek, siyaset nitelikli bir kimliğe kavuşabilecektir.

SHP'deki «hesaplaşma» burjuvazinin niyetleri uzantısında biçimlenir. SHP yeni bir badanaya ihtiyaç duyuyorsa, bunu yine yapacaktır. Ama köhnemiş binaların ömürleri «tutarlı parti» badanalarıyla uzatılamaz.

İşçi sınıfı ve emekçi halkımızı SHP gibi partilerin akide şekerleriyle oyalayan zihniyet, bunu bilerek yapıyorsa, sayı hesabıyla kendi-

ne gelmeli, bilmiyorsa çabuk öğrenmelidir. Sosyal sınıf gerçekliğinin öğrenilmesi siyasetin abc'sidir.

SHP'deki «operasyon» sosyalist solun kurumlaşması açısından, yeniden düşünülmesi için yeni bir vesiledir. Türkiye solu, tarihindeki «vukuat» hanesine bir kambur daha eklemek istemiyorsa, sosyalist mücadelede illegaliteyi kirletenlerin legaliteyi de kirletmelerine izin vermemeli, kimliğini yansıtan bir İSP'nin oluşturulması görevine omuz vermelidir.

SHP içinde, en azından K. Akino ya da B. Butto yaratılması hayalini kuran «Bilim-Kurgu filmcileri», Türkiye'nin Filipinler ve Pakistan olmadığını, hakim gerici sınıflar ittifakının, İ. İnönü'nün oğlu E. İnönü gibi, neye ve kime hizmet ettiği bilinen sözüm ona demokrat bir önderlik ve kadroyla, sünepe bir muhalefet yapılmasından yanadır; bunun çerçevesini çizmiştir. Tablonun değiştirilmesi, «sol» pozisyonlarda ahkâm kesmekle mümkün değildir. Demokrasicilik adına oynanan oyunu oluşturulacak İSP ancak bozacaktır.

İlerici Yayıncılığımızın Sorumluluğu*
«Sosyalizm ve Toplumsal Mücadeleler Ansiklopedisi» Yayımlanıyor

SORUN çalışanları, ilerici kitap, dergi ve ansiklopedi yayımı hakkında, mücadelesi çok önceden verilmiş, ilkeselliği tartışılmayan görüşlerin sahibidir. Bu ilkesel görüşleri yeniden, şöylece sıralamak zorundayız:

Ulusal ve uluslararası planda sosyalizm üzerine bir çok yayın yapılıyor. Sosyalizm ve sosyal mücadelelerin tarihi söz konusu olunca ister istemez akla şu soru geliyor: Bu türden bir sorumluluğu kimler üstleniyor? Kadrosu, finansmanı, amacı nedir?

Sosyalizmin sahibi işçi sınıfı ve onun partisidir. Dünyada ve ülkemizde sosyalizm üzerine söz söyleyebilmek, tarih ve ansiklopedi yazabilmek için bir İSP disiplininden gelmek gerekiyor. Bir ülkedeki sosyal mücadele tarihi üzerine doğru ve bilimsel bilgilerin temellendirilmesi bu türden bir örgütlenmenin disiplin ve sorumluluğunda olursa, bu yayım daha bir güvenilirlik kazanır. İSP'nin yörüngesindeki bütün yayımların ilkesel olarak güvenilirlik kazanması düşüncesi bir gerekliliği vurguluyor. Burada denilecektir ki, İSP disiplini dışında yayım yapılamaz mı? İSP'leri de bu konuda yanlış yapmıyor mu?.. Bu sorularda da bazı doğru yanlar olabilir. Ayrıca tartışılabilir. Konumuz bu değil.

Türkiye'de sosyal mücadele tarihimiz çok tahrif edildi. Eline kalemi alan «tarih» ve «ansiklopedi» yazdı. Kişilerin bu türden «özgür-

* Ayrıntılı bilgi için bakınız: S. Ö. **İlerici Yayıncılığımızın Sorumluluğu,** Sorun Yayınları, 1985.

lüğü» olması gereken yerde tartışılamadı. Ayrıca, sosyalizm üzerine pek çok tercüme kitap üretildi. Batı kaynaklı «sol» literatür ülkeye büyük bir «özgürlük» içinde ithal edildi. Yakın tarihimizde, en azından şu iki «ara rejim» şartlarında bu türden «özgürlük»ün uzantısında bir «kültür» ile beslenen ilerici insanımızın bilgi birikimi, sosyalizm adına kurulan örgütlerin «teori» ve «pratik»lerinden anlaşılıyor; sıkıyönetim mahkemelerinde sergileniyor; Yayınevlerinin, Dergilerin izlediği siyasi çizgilerde görülüyor.

Sağ ve «sol» teslimiyetçi sapkınlıklarıyla birilerinin hoşuna gitmese de yaşanan gerçeklik ülkede ciddi, güvenilir ve saygınlığı olan bir İSP yokluğunu işaretliyor. İSP'nin oluşturulması 'yüksek sesli düşünceler'le sürekli vurgulanıyor; elbette boşuna değil. Hakikatlar 'alçak sesli düşünceler'le ifade edilmiyor. İlkin doğruları bütünlüklü olarak ifade edeceğiz...

İlerici Yayın yoluyla Dergi çıkaran, örgütlenen, sosyalizm uğruna dövüşenlere saygı duyulur. Fakat 100 yıllık sosyal mücadele tarih ve gelenekleri bulunan bir ükede bu türden etkinlikler, hareketimizin büyük ihtiyaç duyduğu yayım faaliyetleri, artık «Bilim Kurulları», «Enstitüler» ve «Bilim İşçileri» disipliniyle ele alınmalıydı... Bu kurumlaşmaların hayatta yerini alabimesi için de, her şeyden önce İSP oluşturulmalıydı... İnsanımızın bilgi açlığı bu türden ilkeselliğin, kurumlaşmanın disiplini gözetilerek karşılanmalı ve İSP disiplini dışındaki yayımların etkinliği bu düzeyde olmamalıydı...

İSP'nin otoritesinin her alanda hissedilmediği bir ortamda kapitalist üretim ilişkileri her alanda hükmünü sürdürür. Modern Proleter Devrimci düşüncenin yeşerip gürbüzleşmemesi için işbaşı yapan ve yaptırılan bazı faaliyetler, sistemin açtığı kanallarda rol üstlenir.

İSP güvencesi ve koruyuculuğundan yoksun olunduğu şartlarda, hareketimize olumlu yönde katkı yapmaya aday ilerici basın yayın faaliyetleri yok mudur? Elbette vardır. Sosyalizmin zenginliğine en büyük katkıyı yapmaya çalışanlar, çoklukla, kendi kendine «parti» olan örgütçüklerin dışındaki bağımsız kümelenmelerden gelmiştir. Bu türden bir çalışkanlığı, özveriyi ve enerjiyi özendirmek gerekiyor.

Sözü odağına yerleştirmek, İSP'ne getirmek istiyoruz. Bu konudaki zaafların henüz aşılamadığını, keyfiliğin sürüp gittiğini vurgulamak, doğruları söylemekten yanayız. Toplumca güvenilir bir İSP olsaydı, «vukuat» hanesi çok kabarık ne «İletişim Yayınları» ne de ötekiler bu boşluğu doldurmağa kalkmaz, sorumluluk altına giremezdi. Partisiz, örgütsüz kişiler ne kadar malumatlı olurlarsa olsunlar, tarih ve ansiklopedi konusunda ciddi yanlışlıklar ve hatalar yapabilirler. İSP'leri de hata ve yanlış yapabilir; fakat bunun düzeltilmesinin yol yöntemleri, güvenceleri vardır. Kişilerin ise yoktur.

İşte anlamlı bir örnek: Mihail Gorbaçov «Tarihimizi yeniden ya-

zacağız» diyor. Geri kalmış bir ülkenin sosyalist kadrolarının bundan öğreneceği çok şey vardır diye düşünüyoruz. Kaldı ki, M. Gorbaçov, bir tek kişi değil, SBKP MK'nin sözcüsü olarak bunları söylüyor. Sosyalizmin SSCB'deki 70 yıllık örgütlü mücadelesi onlara bunu söyletiyor...

Biz ne yapıyoruz?

«Anlatılan senin hikâyendir» ilanlarıyla duyurulan «Sosyalizm ve Toplumsal Mücadeleler Ansiklopedisi»ni, henüz yayımlanmadan, bu düşüncelerin ışığında titizlikle değerlendireceğimizi şimdiden söylemek ihtiyacını duyuyoruz. Bir üretime soyunanlar karşısında bilince çıkarılması gereken şeyin bunlar olabileceğini düşünüyoruz.

Burada, 1980 öncesi yayımlanan «Sosyalist Kültür Ansiklopedisi» ni anmayı, bir hatırlatmayı işaretlemeyi doğru buluyoruz.

Eğitim Emekçilerinin Paneli:
Demokrasi, Örgütlenme, Eğitim ve Öğretmen Sorunları

12 Eylül sonu oluşturulmak istenen örgütlenmelerden Eğit-Der, Öğretmen Hareketini demokratik talepler kavgasında organize etmek istiyor. «Demokrasi, Örgütlenme, Eğitim ve Öğretmen Sorunları» Paneli bu amaca yönelik çabalardan biri. 3.12.1988'de Çemberlitaş Şafak Sinemasında gerçekleştirilen Panele öğretmen hareketine ilgi duyan büyük bir kalabalık izleyici katıldı. Konuşmacılar arasında kısa, anlaşılır, özlü ve bilinçlendirici olanlara da, konuyu kavrayamamış, dolambaçlı sözlerle amacından saptıranlar da vardı. Panel'de de görüldü: Eğit-Der yöneticileri, bunca deneyden sonra gerekli örgütlenmeyi gerçekleştirebilmek için ilkin sınıfsal bir seçim yapmak, onun uzantısında adım atmak durumundadır.

«Demokrasi, Örgütlenme, Eğitim ve Öğretmen Sorunları» ülkemizin öteki sorunlarıyla bütünlük oluşturuyor. Hakim gerici sınıflar ittifakı, bu sorunların işçi sınıfı ve emekçiler aleyhine çözümsüz kılmak için işbaşındadır; ayrıca, tekelci sermayenin politik ve «kültürel» tercihlerine uyumlu kafalar yetiştirmek için çırpındığını görüyoruz.

Burjuvazi, 12 Eylül ile iyice pekiştirmek istediği mevzide, işçi, gençlk ve aydın hareketi gibi öğretmen hareketini de baskı altında tutmak istiyor. Bir konuşmacının yerinde tanımıyla «mülksüzleştirilen öğretmenin yeri işçi sınıfının yanıdır».

Öğretmen Hareketinin tarihsel süreçteki serüveni, TÖS ve TÖB-DER deney birikimiyle nelerin yapılacağını öne çıkarıyor: Öğretmenlerin tek yerde örgütlenmelerini! Öğretmenler, olumlu ya da olumsuzluklarıyla, yaşanan dönemin sorunlarına çözüm ararken, oluşan şartları doğru değerlendirmek durumundadır. Geleceğin kazanılması geçmişin yargılanmasından geçiyor. Bu malzemenin yerinde kullanıl-

ması, sindirilmek istenen öğretmen örgütlenmesinin yol ve yöntemlerini de öğretecektir. Çalışan öğretmenlerin de konuşturulması Panele renk katacaktı.

SORUN

3 Aralık 1988

(Politika Cephesinde Önemli Gelişmeler: İsmail Arguvanlı, Ali Özdoğu, Temel Demirer, Aykut Akbaş ve Sırrı Öztürk'ün yazı dökümanlarından yararlanarak Birlikte kaleme alındı.)

TEŞEKKÜR

Aşağıda bir kısmının adını andığımız mektup, telefon ve telgrafla SORUN'un birinci yılını kutlayan, ilgiyle izleyen, eleştiri, öneri ve uyarıda bulunan, yeni adresini ileten, dayanışmasını eksik etmeyen, anılan ya da anılmayan, bütün dost okurlara SORUN çalışanları olarak en kalbi devrimci selam, sevgi ve bağlılık duygularımızı iletiyor, teşekkür ediyoruz.

O. İbrahim Önsoy, Zülfikâr Yıldırım, Bektaş Erdoğan, Yaşar Orhan, Celâl Özalp, İsmet Çoban, Muzaffer Cengil, Sinan Çiftyürek, Recep Maraşlı, Yılmaz Odabaşı, Zeki Öçal, Ali Beyköylü, Mehmet Cıbran, H. İbrahim Özcan, Çetin Kocak, Şakir Yılmazer, Güzel Aslaner, M. Can Azbay, Nami Temeltaş, Fahrettin Fakı, Sertaç Yıldız, Mirze Karataş, Bayram Alkan, Mustafa Genç, Hüseyin Şahin, M. Reşat Güvenilir, Abdullah Şahin, Şenol Çevik, Haşim Karakütük, Mehmet Şahin, Ayhan Erkan, İbrahim Atilla, Eşref Yıldırım, Cihan Yıldırım, Yadigar Nafik, Mehmet Yücekaya, Sami Akar, Oktay Tuğcu, Müslüm Yalçın, Sezai Sarıtaş, Özcan Uslu, İlhan K. Turan, Nasrettin Adalı, Ertuğrul Mavioğlu, Yusuf Demir, Faruk Erkan, Tuncer Sarptunalı, Muzaffer Beken, Abdurrahman Kayıkçı, Y. Ziya Şulekoğlu, A. Galip Sayılgan, Yaman Akbayar.

SORUN Çalışanları

GELECEK

I

Düzenin yenleri eskiyip kopmaya durdu,
Çürüyen dişin üstünde düşünmenin kerpeteni.
İnsanlık suçu yasaklar, korkaklar için...
Sahici bir güneş ışıtacak gerçeğin ufuklarını!..

II

Geceyi bölmeğe durur bir yerde yılgısız eller...
Yüreklerini rehin bırakıp korkusuzluğun dönemeçlerinde.
Ve sisleri aralayıp aydınlık dudaklarıyla makasın,
Korkulara gebe gecenin çürüyen dişlerini;
Şafak çığlıklarını duyarak en ölümcül yerinde...
Kımıldamağa durur karanlığın söküğünde gölgeler,
Sabır taşınca bir kez, umutsuzluğun sığınaklarından!..

III

İşçiler bir ağızdan soluk almayı öğrenir bir gün.
Kurtuluş şarkıları ırmaklaşırken dudaklarında...
Ayakaltı yaşamalarından silkinip elbirlik;
Yıkılan karanlıkların üstünden yürek yüreğe,
Varmak için doruklarına insanca yaşamanın!..

Ferhan Ercan

ABONELERİMİZE

- SORUN, BİRLİKTE SOSYALİST DERGİ'mizin 6. sayısıyla birlikte abone süresi sona eren okurlarımızın abonelerini yenilemeleri gerekiyor. Abone bedeli: Yurtiçi 10 000 Tl. Yurtdışı 30 DM. Posta Çeki Hesabı No: 98213 ya da T. İş Bankası Türbe Şubesi - İst. Hesap No: 18474 adresine gönderilebilir.
- Ayrıca„ cezaevlerinde nakil ya da tahliye nedeniyle adresi değişen okurlarımızın yeni adreslerini bildirmelerini rica ederiz.

SORUN

SORUN'UN BİR YILI*

I

Türkiye solu, iki «ara rejim» döneminde ağır yenilgileri yaşadı. Günahı ve sevabıyla işçi hareketiyle sosyalist hareketimizin 100 yıllık serüveni günümüzde bir dönüm noktasındadır ve değerlendirilmektedir. Bu «serüven» 12 Eylül deneyiminden öğrendikleriyle sosyal pratikte yeniden sınanmaktadır. Sosyalist basın yayın faaliyetleri de, hareketimizin ihtiyaç duyduğu bir eksikliği üstlenmek için vardır.

Günümüzde daha donanımlı basın yayın faaliyetlerinin oluşturulabilmesi, şüphesiz önce ciddi, güvenilir bir İSP'nin her alanda işbaşı yapmasıyla mümkün. Bir İSP'nin oluşturulabilmesi için de «Partileşme Sorunu»nun asgari çözümlere kavuşturulması gerekiyor. Bu süreçte etkili olabilmek için Dergi ölçeğinde sınanan çabalar, yapılacak işlerin bir ucundan tutmuş kesimler olarak nitelenebilir.

Kendi öznel niyetleri ne olursa olsun birer «Dergi faaliyeti» olarak varlığını sürdüren faaliyetler, yaptığı çağrışıma rağmen bir İSP' nin disiplini ve güvencesiyle yayımlanmamaktadır. Şu aşamada 30'u aşkın Dergileri bu türden bir yükümlülükle ele alıp incelemek doğru olmayacaktır. Her ne kadar hakim gerici sınıflar ittifakın katında basılı organlar TCK'nun çok sevimli maddeleri uyarınca büyük bir tehdit, baskı ve nitelemeyle bir işlem görüyorsa da, ilerici safları tümüyle kucaklayan bir İSP'nin organı olmadıkları, olamayacakları tartışılmaz.

Yayımlanma «şansı» bulan Dergiler, çeşitli ilerici düşünce akımlarının birer odakları olarak yalnızca çeşitli çevrelerin düşünce ve davranışlarını yansıtmaktadır. Her Derginin izlediği bir siyasi çizgisi ve çevresi vardır. Bu çizgiler ulaşabildiği çevrelerce okunmakta ve sahiplenilmektedir.

Ülkedeki işçi hareketiyle sosyalist hareketi bütünleştirecek, böylelikle bir İSP'ni oluşturacak kadroların çabaları bu dergilerde nasıl yansıyor? Yayımlanan dergileri birer «kadro» yerine koymak mümkün müdür? Ya da her şey bu dergilerden mi ibarettir? Çok değişik siyasi çizgileri yansıtan siyasi dergiler neden Hareketi kucaklayamıyor? Dergi faaliyetleri üzerine çok şey sorulabilir.

SORUN dışındaki bütün dergi faaliyetleri, kendilerinde olmayan

* Bu yazı, özellikle ve ısrarlı olarak, yurtdışı, yurtiçi ve cezaevlerindeki okurlarımızın eleştiri, öneri ve uyarıları uzantısında derlenerek birlikte hazırlanmıştır. SORUN.

şeyin öznesi oldukları iddiasını taşımaktadır. Elbette SORUN'un da bir iddiası vardır; ama SORUN, birilerinin ancak «hüsnü kuruntusu» olabilecek bir çağrışımı eleştirmekte, aşılmasına çalışmakta ve «ne olması gerekir?» sorusunu gündeme taşımaktadır. Bu niteliği ile hayatın aşındırdığı düşünce ve davranış kalıplarının irdelenmesi, bunların sınanmış, doğrulukları kanıtlanmış olanların sahiplenilmesi, aşınmış ve çürümüş olanlarının atılması konusunun ısrarlı bir takipçisi olmaya çalışmıştır.

SORUN, ilk sayısında duyurduğu yayın ilkelerine büyük ölçüde sadık kalmış, işçi hareketiyle sosyalist hareketimizin büyük bir ihtiyaç duyduğu yönelişlerin izini sürdürmüştür. Başta «Partileşme Sorunu» olmak üzere, ülkemiz solunun en hayati sorunları açık ve dürüst ölçülerde gündeme taşınmıştır. Türkiye solunun KADRO sorunu SORUN'un her yazısında vurgulanmış, bilince çıkarılmaya çalışılmıştır. Dikkatli, özenli bir lisanı ve üslubu kullanmaya özen göstermiştir. Seviyesizliğe ve sığlığa iltifat edilmemiştir. Sosyalizmin çıkarları sağ ve «sol» teslimiyetçi akımların çıkarları dışında gözetilmeye çalışılmış, yeni ve farklı duyuş, düşünüş ve yönelişlerin kürsüsü olmaya çalışmıştır.

12 Eylülü nasıl karşıladıkları cümle alemin malumu olan bütün siyasi çizgilerin, «ben partiyim», «benden sorulur», «dışımdakiler antiparti, hayin, ajan, vs.» maskaralıkları, bugün kaldırılıp atılmak zorunda kalmışsa, SORUN türünden yayınların bunda etkisi olduğu açıktır.

SORUN, farklı birimlerin birlikteliğini propaganda etmiş, yerli (iç) deney zenginliğinin senteze kavuşturulması gereğini her vesileyle vurgulamış ve tartışmıştır. Türkiye solunun ezeli hastalıkları, tekkelcilik ve benmerkezcilik «tutku»larının üzerine gitmiştir. Demagojik militanlık, keskinlik postlarını açığa vuran bir tutumu izlemiştir. Ayağını yere basmayan ideolojisizm, teorisizme karşı çıkmıştır. Teorik çalışmanın biricik esin kaynağı ve yüzde 99'u olan özgün ülke gerçeği ve sosyal mücadelenin pratiği üzerine güncel-aktüel olanı kuramsal olanla bütünleştirmek gereğini dile getirmiştir. Bu malzemenin derlenmesine değer vermiştir.

SORUN da birlikte olması gereken her kadro ile söyleyecek sözü olan her devrimci sorunları işleyebilmiştir. SORUN çalışanları, ilerici kesimin ihtiyaç duyduğu uyarı ve eleştirilerden kaçınmamıştır. Kadrolar arasında birer burjuva ahlâkı olan süpekülasyonların kurutulması için «anlayana» anladığı dilde cevap vermeye çalışmıştır.

SORUN Dergisinde yazanlar «Konuk» ve «Evsahibi» diye saflaştırılmamıştır. Kimin gerçekten evsahibi, kimlerin konuk olduğunu hayat belirleyecektir. Her Dergide olduğu gibi, SORUN'un da içinde ve dışında üstesinden gelemediğimiz sorunlar ve olumsuzluklar olmuştur.

İş yapılan yerde olağan olan bu sorun ve olumsuzlukları aza indirmek gerekmiştir. En başta, SORUN'a düşmanca saldırılar karşılanmış, bu türden ahmâkça niyetlerin önü anladıkları dilde kesilmiştir. (Yönetmenimize karşı planlı, sinsi ve adi saldırı, büromuzun davetsiz misafirlerce gizlice aranması, tabelamızın katranla boyanması, ilerici saflarda süpekülasyonu görev edinmişlerin tahrik ettiği «hotzotçu» diyalogların karşılanması, vs...)

Her derginin zor ve çileli yolunda, ufku dar, kariyere soyunan, tembel, çapsız, asalak, özveri ve dayanışma ilkeselliklerinden çok uzak insanlar da tam tersi nitelikli ve donanımlı olanlar da bulunabilir. Zaman daima ikincileri haklı çıkarır ve ayıklar. SORUN içinde de «cızdım oynamiram» diyenler de, ısrarlı ve kararlı olanlar da çıkmıştır.

SORUN'un işlevsel olmasını içtenlikle arzu edenlerin katkıları hiç eksilmemiştir. SORUN, kendi gücüyle üretilmiş, dağıtımını da kendi gücüyle gerçekleştirmiştir. Burjuva dağıtım ağına güvenerek yola çıkmak isteyenlere önemli bir eleştiri ve uyarı yapmış, yapılması gerekeni göstermiştir.

SORUN'a yapılan sağlı «sol»lu saldırılar karşısında geri adım atılmamış olması, yapılması gerekenler «bu budur» denilerek, ciddi, somut ve bütünüklü bir tavırla sunulmuştur.

SORUN, sosyalizme katkı yapan bütün çıkışlara sahip çıkmış; her ilerici organa yapılan baskı ve tertipler karşısında sessiz kalmamıştır. SORUN'un da katkısıyla ülkede, parçayı değil bütünü kucaklamanın zorunluluğu gündemden inmemiştir. Küçük yapıların keyif getirici sarhoşluğu yerine görkemli yapıların ve kurumlaşmaların önemi SORUN'un sayfalarını sürekli süslemiştir.

Suni partileşme anlayışları, SORUN'u hesaba katılması gereken bir «engel» olarak görmüş, kuşatma politikalarıyla bu organın işlevsel olması engellenmek istenmiştir. Oportünizmin sağlı «sol»lu niyetleri bunu başaramamıştır.

SORUN, yalnızca kendi gücüne güvenin, çalışkanlığın, iş ve emek sevgisinin Babıâliye taşınmasında rol üstlenmiştir. Sınıfsal tevazuunu korumuş, sosyalist kültürümüze katkı, sosyal mücadele tarih ve geleneklerimize saygı ve sahiplenme temelinde, Hareketimizi bir adım daha ileriye götürmek için meşrebince mücadele eden SORUN çalışanları, bundan böyle de hayatın öğrettiğini gündemden indirmeyecek; *Birlikte Üretimin* yaygınlaştırılmasına çalışacaktır.

SORUN

MASONLUK ve EMPERYALİZM

«Masonluk siyasal partilerin
hizmetkârı değil efendisidir.»
La Repubiqi Masonique - 30.4.1882

Tuncer Tuğcu Şemikki

Kapitalist toplumları, özellikle bunların uydusu durumunda olan geri kalmış toplumları gizli örgütler yönetir. Gizli örgüt hangi amaca yönelik olursa olsun varlık nedenini kapitalist devletin doğasında bulur. Emperyalizmin boyunduruğundaki geri kalmış bir ülkede halkın genel çıkarlarını ilgilendirir siyasal ve ekonomik kararların devletin yasal kurumlarınca alındığına, denetlenebilir açık bir adalet mekanizmasının varolduğuna ancak o ülkedeki Amerikan Kolleji öğrencileri inanır. Uluslararası nitelikte, yaygın ve etkin gizli örgütler içerisinde en tehlikelisi ve güçlüsü Mason (Farmoson) örgütüdür. Özellikle geri kalmış ülke sosyalistleri, yurtseverleri, masonik propogandanın etkisinde kalarak masonluğu önemsemezler, ama birgün bu önemsememeyi çok ağır bir biçimde, adresi olmayan karanlık zindanlarda filistin askısı ve falaka ile dışarıda ise işsizlik ve açlık ile öderler. Çünkü mason örgütü halk düşmanı gizli örgütler içerisinde en profesyonel ve acımasız olanıdır; bir cehennem tuzağı, yurtseverlerin ve emekçilerin kanından oluşmuş bağışlamaz bir bataklıktır.

Mason örgütü sanayileşmiş bir kapitalist devlette, burjuva demokratik kurumlarının ve özgürlüklerinin egemen sınıf açısından yarattığı tehlikeyi dengeleyen, egemenler arasındaki çıkar savaşının kapitalist sisteme zarar vermesini önleyen, onları dünya finans kapital imparatorluğunun yaşaması ve güçlenmesi konusunda eğiten, bu imparatorluğun emperyalist amaçları için iyi birer savaşçı, vampir durumuna getiren yasal bir örgüttür; geri kalmış bir ülkede ise, emperyalizmden yana işbirlikçileri bulan veya yaratan, eğiten onları ülkenin ekonomik ve siyasal karar mekanizmalarının kilit noktalarına yerleştiren, ülkedeki Mafya gibi diğer halk düşmanı gizli örgütlerle, devletin yasal güvenlik ve istihbarat örgütlerinin denetimini rüşvetle, şantajla veya masonlaştırarak ele geçiren yasal olmayan gizli bir örgüttür.

Masonluğun son iki yüz yıllık gizli tarihi emperyalizmin kan ve acı dolu tarihi ile içiçedir; özellikle İngiliz emperyaizmi bize karşı bu örgütü çok başarılı ve etkin biçimde kullanmışdır. Osmanlı-Türk Tarihinin son iki yüz yılı bu örgütün komploları ve cinayetleri ile doludur. Bu örgütü tanımak ve bu örgüte karşı uyanık olmak tüm yurtseverlerin birincil görevidir.

Masonluğun Kısa Tarihi: En basit mühendislik eğitiminin olmadığı eski çağlarda tapınak, su kemeri, saray, kent surları yapımı konusundaki bilgi ve beceriye küçük guruplar sahipti, ve bu ustalardan, kalfalardan, çıraklardan oluşan küçük gruplar disiplinli bir kast sistemi

içerisinde bir tür bilgi ve beceri tekeli kurmuşlardı. Yapı ustacılığı yada duvarcılık çok önemli ve değerli bir meslekti. Bu usta ve kalfalar saraylarda, konaklarda ağırlanır ve çok iyi para alırlardı. Eski Mısır Piramitlerinden Gotik Kiliselere kadar geçen iki üç bin yıllık dönemin dev eserlerinin yapımı o çağların bilgi düzeyi ve teknolojisi düşünülürse gerek tasarım ve plan çizimi gerekse mühendisliği açısından olağanüstü güçlükler içermektedir. Bu bilgi ve beceriyi elinde bulunduran bir avuç insan ilk Mason Örgütünün (Loca) temelini attı. 'Mason' sözlük olarak duvarcı anlamına gelir. Örgütlenmelerinin amacı ellerindeki inşaat bilgi ve becerisinin tekelini oluşturmaktı.

Masonların Tapınak adını verdikleri gizli örgüt evlerinin, dekorasyonu, özel tören giysileri, kullandıkları özel işaretler, gizemli, sözlü ve yazılı dilleri ilk Operatif Mason Localarını kuranların Eski Mısır-Yahudi kökenli oldukları kanısına götürmektedir bizi. Eski Mısır piramitlerini, saraylarını ve tapınaklarını yapan ustaların yahudiler olduğu veya yahudi kavmi içerisinde bu değerde yapım ustaları olduğu konusunda bazı işaretler var; yahudilerin Firavun Sarayındaki ayrıcalıkları, firavunların yahudi göçüne karşı olmaları, Filistini işgal ettikden sonra Mısır tapınak ve saraylarına eş değer tapınak ve saraylar yapmaları (Süleyman Tapınağı) gibi.

İlk Mason örgütleri üç dereceli bir yapıya sahiptir ve her derecenin kendine özgü gizleri, törenleri, kıyafetleri ve tapınak sembolleri vardır. Örneğin 3. Derecenin yani Ustalık Derecesinin inisyasyon törenlerinde mabedin ortasında bir tabut ve iskelet durur, tabutun üzerinde üçgen ve gönye ve pergel işaretleri vardır; Masonluğun piri Hiram Ustanın ölümü ve dirilmesi miti üzerine kuruludur tüm tören. Mite göre dul bir kadının oğlu olan Hiram Usta Sultan Süleyman Tapınağının (bu tapınağın kalıntılarına yahudiler tapınak yıkıldıktan sonra ağlama duvarı adını vermişlerdir ve yahudiler için kutsaldır) bitimine yakın tapınağın içinde ustalık derecesini gösteren ve kanıtlayan gizli işaretleri zorla öğrenmek isteyen üç kalfa tarafından öldürülmüştür. Hiram'dan ötürü masonlar kendilerine 'Dul Kadının Çocukları' derler.

O çağlarda diploma ve bonservis olmadığı için kimin mimar (usta) kimin kalfa kimin çırak olduğu son derece gizli tutulan işaretler ve parolalarla belirlenirdi. Bir çırak kalfalık düzeyine geldiği zaman ona kalfalar ve bir üst derecedeki ustalar tarafından tanınmasını sağlıyacak olan özel işaretler ve parolalar öğretilirdi. Bu işaret ve parolalara göre yapı işçileri birbirlerini tanır, örgütlenir ve ücet alırlardı. Eski bilgi ve becerilerin bir kast sistemi içerisinde bir azınlık tarafından korunabilmesi ancak ödül ve ağır cezalar ve insan ruhunda derin izler bırakan son derece etkileyici, büyücülük ayinlerini anımsatan törenlerle olanaklı idi. Bugün bile Locaya Eski Mısır ve Yahudi Dininin ilk dönemlerini anımsatan kuru kafa, iskelet, tuz ve kükürt sembolleri ile süslenmiş ürkütücü bir ortamda çırılçıplak soyunularak, en kutsal şeyler üzerine yemin edilerek, örgütün gizlerini haricilere (mason

olmayanlara) verirse öldürüleceği uyarısı ile ve bir vasiyetname imzalanarak girilir.

Kanımızca bugün bize anlaşılmaz gibi gelen gizemli işaretlerle dolu eski mason metinleri inşaat yapım teknikleri ve bilgilerinin o zamanki ustalar tarafından kotlanmış biçimleridir. Bu metinlerin anlamlarını da herhalde yalnız büyük ustalar çözebiliyor ve metinlerin şifre anahtarları kuşaklar boyu ustalar tarafından birbirine aktarılıyordu. Gizleri dışarıya sızdıranların öldürüldüğü kesindi. Çünkü gizler o görkemli tapınak ve sarayların plan ve mühendislik bilgileridir. Haricilerin bu bilgileri ele geçirmeleri masonların ayrıcalığını ortadan kaldıracak gelir kaynaklarını kurutacaktı. Bugün büyük firmaların ve devletlerin teknoloji ile ilgili bazı bilgileri nasıl korudukları, bunların dışarı sızmaması için nasıl önlemler aldıkları, nasıl ocaklar söndürdükleri, kan döktükleri düşünülürse eski masonların bir tür örgüt hücresi olan 'Loca'lar içerisinde örgütlenmeleri, bilgi kaçağını önlemek için Eski Mısır ve Yahudi dininin ürkütücü ve zalim kural ve yaptırımlarını kullanmaları daha kolay anlaşılır.

Masonların değişik bir tanrı anlayışı vardır; bu yüzden dindar hıristiyan ve müslümanlar tarafından dinsizlikle suçlanırlar. Onlar için evren son derece görkemli bir tapınaktır ve bu eşsiz tapınağın yapımcısına ,Yüce Mimarı'na inanırlar; bu en güzel örneğini Kılasik Yunan Felsefesinde bulan insanlık kadar eski bir inançtır: Evren son derece güzel işlenmiş bir mücevher (Kosmoz) ve yapımı süren, bittiği zaman yapımcısı Yüce Mimar'a yaraşır yetkinlikte olacak olan bir tapınaktır. Bu düşünceyi ilk masonlar Eski Mısır ve yahudiyeden almışlardır. Kendilerini ve yaptıkları işi evrenle ve onun yaratıcısı ile bütünleştiren ilk masonların yahudi yapı işçileri olduğu kanıtlanması güç bir gerçektir.

Yapı işçilerinin oluşturduğu gizli operatif masonluk hakkında belgelere dayanan ilk bilgilerimiz İ.S. 790'lara dayanır. İ.S. 790'da İtalya'dan bir gurup duvarcı ustası İngiltereye Verulam Katetralini inşa etmek için giderler ve kendi aralarında Hiram Usta mitine dayanan ilk meslek dayanışma örgütünü (Locayı) kurarlar. Bu örgütü oluşturanların eski Yahudiye'den gelmiş ustalar olması gerekir; çünkü eski Mısır dininden ve Tevrat'tan alınmış pek çok tören kural ve mit bu örgütün ilke ve yasalarını oluşturur; bu ilke ve yasalar bazı değişikliklerle Non-Operatif (duvarcı olmayan masonlar) modern masonluğun da temel kurallarını oluşturmuştur.

Bugünkü anlamda ilk büyük locayı İ.S. 926'da İngiltere Kıralı Athetst'in manevi oğlu Edwin kurar. İ.S. 926'da kurulan bu ilk büyük loca 'York Büyük Locası' adını alır, masonluğun ilk tüzüğünü yazılı olarak hazırlar (bu tüzük 16 maddeden oluşur) ve belgelenmiş ilk Üstad-ı Azam olur.

I.S. 1090'da o zamanki adı ile Konstantinapolis'de duvarcılar Doğulu Biraderler adlı ikinci operatif mason locasını kurarlar. Duvarcılar Avrupa'da değişik adlarla localar kurup örgütlenirken masonlu-

ğun sonraki yüzyıllarda kazanacağı yeni biçim ve yeni niteliğini belirleyecek bir oluşumunda ilk tohumları atılmaya başlar. Mason localarına duvarcı olmayan tefeciler, bankerler, aydınlar ve papazlar kabul edilirler. Yapı işçilerinin arasına ilk katılanlar Rose-Croix'ler, simyacılar, kabalistler ve hermetiklerdir. Bunlara Non-Operatif masonlar veya Kabul Edilmiş Masonlar veya Hür Masonlar adı verilir, Localardaki uğraşılarını da duvarcılardan ayırtetmek için spekulatif (düşünsel, felsefi) diye adlandırırlar.

İ.S. 1150'de İskoçya'da Kilwinning'de Yapı işçileri yeni bir operatif mason locası kurarlar ve bu loca kısa sürede çok gelişerek York Loca'sı ile rekabete girişir. Bir süre sonra da Londra'da, Londra Operatif Mason Locası kurulur ve bu üç büyük loca arasında rekabet kızışır. Bu localarda kabul edilmiş masonların sayısı ve etkinliği gittikçe artar; İ.S. 1350'de bu üç büyük loca gizlilikten çıkarak İngiltere Kıralından spekulatif karekterli localar olarak çalışma iznini alırlar. Kıta Avrupasında ise İ.S. 1275'te Strasburg Katedrali baş mimarı Edwin de Steınbach başkanlığında bir küçük operatif mason locası kurulur.

17. y.y.'ın sonlarına doğru bilim ve teknolojideki gelişmeler Mason Duvarcıların mimarlıktaki ve mühendislikteki bilgi tekellerine son verir, bu gelişmenin sonucu olarak mason localarındaki operatif masonların sayısı gittikçe azalır; mason locaları tüm orta çağ boyunca yapı işlerinden elde ettikleri kazancı faizle işleten ve tefeciliği yeni meslek edinen eski duvarcı yahudilerle yerli ortaklarının eline geçer. Duvarcıların kurdukları bu gizli hücreler (localar) şimdi feodalizmin katı kalıplarından kurtulmak isteyen, baskı altında illegal çalışmak zorunda kalan tefecilerin, bankerlerin yuvalandıkları yerler olurlar. Feodalizmin bir parçası ve gizli bir meslek dayanışma örgütü olan masonluk tarihin ilginç bir şakası diyebileceğimiz bir değişimle finansiyerlerin locaları ele geçirmesi ile feodal ekonomik yapıya karşı savaş açarlar ve localar yerli burjuvalar ile finans kapitali denetleyen yahudi bankerlerin gizli hücreleri olur. Gizliliğin korunabilmesi için operatif masonların geliştirdiği tüm masonik tören, kural ve şifreler daha sistemli bir hale getirilir. Masonik rütbeler 33'e çıkarılır. 33. derece en üst makamdır ve Meşriki Azam adını alır. Bu derecelerin çok ilginç adları vardır; örneğin 15. derece Kudüs Pirensi, 25. derece Tunç Yılan Şövelyesi, 23. derece Sandukai Esrar Başkanı adını alır.

Burjuvalar feodallere karşı verdikleri savaşta mükemmel ve hazır bir örgüt bulmuşlardır; 17. y.y.dan itibaren masonluk, yapı işçilerinin bir mesleki dayanışma örgütü, yapı işçilerinin yetiştikleri bir okul, hıristiyanlığın Engizisyon aracılığı ile barbarca baskılarına karşı sığınılan laik düşüncenin egemen olduğu bir gizli örgüt olmaktan çıkıp burjuvaların feodallere karşı verdikleri savaşta kullandıkları bir gizli örgüt niteliği kazanır. Burjuvalar locaların biçimsel yapısına dokunmadılar, tam tersine biçimsel bakımdan daha tutucu ve gelenekçi oldular.

Masonların belgelenen ilk siyasal eylemi 1640 İngiliz Burjuva

Devriminde oynadıkları roldür. Devrimin önderi Cromwell yüksek dereceli bir masondur ve Kıral 1. Charles'e karşı 1649 harekatı mason localarında görüşülerek karara bağlanır. Karar gereği Kıral 1. Charles başı kestirilerek öldürülür. Bu olaydan sonra İngiliz toplumundaki kanlı sınıf savaşı üst düzeyde mason tapınaklarının gizemli, ürküntü dolu tapınaklarında da sürer; katolik dinine bağlı kıralcılarla protestan yerli burjuva ve banker yahudi koalisyonu arasında kanlı bir savaş olur. Bu savaşın sonucu İngiliz Devriminin kaderini belirler; protestan burjuvalarla bankerler iktidara gelir karşılığında Kırala tahtı ve Cromwell'in mezarı açılarak kesilen başı verilir. Tam masonik bir uzlaşma!

İ.S. 1717'de İngiltere'de dört locanın herbiri kendinin büyük loca olduğunu iddia etti; bu kimin 'nizami' olduğu tartışmasını doğurdu. Desaguiller ve Andersen adlı rahipler tüm eski masonik metinleri incelediler ve İngiltere'de rayına oturan burjuva devriminin itici gücüne dayanarak katolisizme bağımlı (ki bu o günlerde feodalizme bağımlılık anlamına geliyordu) tüm belgeleri, işaretleri, gelenekleri temizlediler ve ünlü Andersen Mason Yasalarını kaleme aldılar. 1723'de Londra Büyük Locası Andersen Yasalarını kabul etti; kısa bir süre sonra Andersen yasaları evrensel masonluğun ana yasası oldu.

Modern Non-Operatif Masonluğun İngiltere'de gelişmesi ve bir anlamda oradan diğer ülkelere yayılması veya diğer ülkelerdeki locaların İngiliz Büyük Locası tarafından kabulü geleneği tarihsel bir rastlantı değildir; bu olgu ilk sanayi devriminin İngiltere'de olmasının, burjuvaların iktidarı ilk kez İngiltere'de ele geçirmesinin sonucudur. Modern Masonluk İngiltere'deki kanlı sınıf savaşında burjuvaların mücadele örgütü olmuştur. Aynı şey Fransa, İtalya ve diğer Avrupa Devletleri içinde söz konusudur; tüm Avrupa Devletlerinde burjuvalar kabuledilmiş-masonlar olarak localara girmişler ve operatif masonları localardan tasfiye ederek feodallere karşı verdikleri savaşta, masonluğun gizli çalışmalar için gerçekten mükemmel olan örgütlenme biçimlerini kullanmışlardır. Bunun en güzel örneklerinden biri Fransız Burjuva Devrimi sırasında verilmiştir. Fransız devrimcilerinin büyük bir kesimi masondur ve gerek devrim öncesinde gerekse devrim sırasında mason locaları kıralcılara karşı burjuva devrimcilerine mükemmel bir sığınak görevi görmüş ve çalışma olanağı sağlamıştır.

Mason örgütü 17. y.y. kadar yapı sanatı ile ilgili bilgilerin, saklanmasında, gelecek kuşaklara aktarılmasında ve tutuculuğa, bağnazlığa, zulme karşı, özgür düşünceye ve laik anlayışa koruyucu bir yuva görevi görmüş İnsanlık Tarihinde olumlu bir rol oynamıştır. Bu dönemde de siyasal amaçlı bir gizli örgüttür. Tüm masonik metinlerin sloganlaştırdığı «özgürlük-eşitlik-kardeşlik» kavramları bu dönemden kalmadır ve bugün de Non-Operatif masonlar tarafından yaygın biçimde kullanılmaktadır. Aynı sloganların Fıransız Burjuva Devriminin de sloganı olması bir rastlantı değildir.

Feodalizme karşı verdikleri savaşta masonlar operatif masonlu-

ğun gizli örgütlenme ve çalışma ile ilkili engin tecrübelere dayanan geleneklerini geliştirdiler; ikiyüzlülükte, makyevelizmde, acımasızlıkta, sabırlı olmada, bilgi sızdırmamakta, diğer gizli örgütlere, siyasal partilere ve ulusal istihbarat örgütlerine sızmakta son derece yetkin teknikler geliştirdiler.

İngiltere'de sanayi devriminden sonra iktidara gelen burjuvazi geleneksel örgütü mason localarını artık gereksinimim kalmadı diye tasfiye etmedi; tam tersine İngiliz istihbarat ve güvenlik örgütlerini mason localarının denetimine vererek imparatorluğun emperyalist amaçları için kullandı. Bunun en güzel örneği Fransız Masonluğu tarihindeki bölünmelerde görülür; Fransız masonluğu 1765 ilk büyük iç kavgadan ve bölünmeden sonra ayrılarak yeni bir büyük loca kuran her grup bir önceki locayı milli olmamakla suçladı. 2. Dünya Savaşından sonra Ribacourt ve Foucauld biraderler Fransız Büyük Milli Locasını İngiliz istihbarat servisinin denetiminde ve İngiliz ve Amerikan emperyalizminin buyruğunda olmakla açıkça suçlayarak ayrıldılar ve Büyük Milli Loca'yı kurdular.

Orta Çağ da laik düşüncenin savunulmasında ve feodalizme karşı verilen savaşta, sanayi devrimleri sırasında burjuvaların örgütlenmesinde ve demokratik kurumlarının oluşmasında olumlu tarihsel bir rol oynayan mason locaları emperyalizm döneminde finans-kapital imparatorluklarının emrinde tarihin çarkları arasına sıkışmış tarihin gelişmesini yavaşlatan bir çelik bilye olmuştur. Mason locaları sanayileşmiş kapitalist toplumlarda finans-kapitalin egemenliğini sürdürmesi için her şeyi deneyen, bu ülke halklarını durmadan yeni cazip afyonlarla oyalayan eşsiz bir harikalar sirki görevini görürken emperyalizmin boyunduruğunda inleyen geri kalmış ülkelerde bir zulüm ve ihanet yuvasıdır. Özellikle 18. y.y.'ın ikinci yarısından sonra Osmanlı-Türk tarihi mason ikiyüzlülüğünün, ihanetin ve zulmün sayısız örnekleri ile doludur.

Masonluk ve Komünizim: Özellikle ülkemizde masonlukla solculuğun bir ve aynı şey olduğu tüm masonların solcu-komünist olduğu konusunda etkin ve yaygın bir propoganda vardır; bu propoganda karşısında masonlar susmakta ve sinsice bu tür propogandaların etkinlik kazanması için her türlü desteği göstermektedirler. Diğer geri kalmış ülkeler gibi ülkemizde de basın, yayın ve reklamcılıkla ilgili her türlü kuruluş masonların denetiminde olmasına rağmen masonluğa küfreden ama masonluğu Marksizmle özdeşleştiren yayınların basılmasına ve toplumun tüm kesimlerine ulaşmasına seslerini çıkarmamakta hattâ yardımcı olmaktadırlar. Masonların buradaki amaçları yüzeysel bir yaklaşımla anlaşılmaz ve çelişik gibi görünmesine rağmen çok açıktır; masonların en temel ilkesi kapitalizmi korumak ve geliştirmektir. Masonlar kendileri için amansız bir düşman olarak gördükleri Marksizmin halk tarafından benimsenmesini önlemek için, halkta kendiliğinden tarihsel gelişmenin bir ürünü olarak oluşan anti-mason duygulardan yararlanmaktadırlar; «Ve işte sizin baş düşmanınız

olan, sizin geeceğinizi ipotek altına alan masonlar gerçekte Marksistlerdir. Aman ha, her türlü sola karşı olun yoksa masonlar gelir ve canınıza okur.» demektedirler bu tür bir propoganda ile. Geri kalmış bir ülke halkının büyük bir kesimi feodal inançlara ve ahlak değerlerine sahiptirler; kapitalizmin üst yapı kurumlarına, inançsızlığına ve burjuva ahlak değerlerine karşıdırlar ve emperyalizm bu karşı olmayı tüm olanakları ile değerlendirmektedir. Geri kalmış ülke halkları ve özellikle Türk Halkı doğru ve şaşmaz bir biçimde burjuva hayat tarzının süslü maskelerinin ardında masonluğun çirkin yüzünü görmektedir. Masonlar, feodal ahlak değerleri tarafından hayat tarzları belirlenen geri kalmış halklardaki gerçekte anti-kapitalist olan duyguları anti-sosyalist bir propoganda için kullanmaktadırlar.

Bu tür yayınların en yaygın iddiası Komünizmin kurucusu Karl Marx'ın mason olduğudur; bu konudaki en sağlam kanıt ise K. Marx'ın yahudiliğidir. Bunun dışında tek bir kanıt bile yoktur. K. Marx'ın yaşadığı yıllar İngiliz emperyalizminin en azgın olduğu ve gelenekçi Purusya militarizmi ile amansız bir mücadeleye giriştiği yıllardır. Purusyalı militaristler Avrupanın paylaşımında düşmanları olan İngiliz emperyalistleri buyruğundaki mason localarını kendi yayılmacı emelleri için bir engel olarak görmektedirler. O yıllarda Almanyada özellikle Purusyada mason olmak ve hele geleneksel İskoç Büyük Locası tarafından tanınmak İngiliz casusluğu ile aynı anlama gelmektedir. Hem bu açıdan hem de kapitalizmin karşısına acımasız bir kılıç gibi dikilen K. Marx'ın mason olması olanaksızdır.

Marksizmi hayata geçiren Bolşevik Devrimi liderlerinin, Lenin, Stalin, Zinovyev, Buharin, Kamenyev ve Troçki'nin mason oldukları iddiasına, 1922 Kasımında yapılan IV. Komünist Enternasyonal belgeleri en güzel cevabı vermektedir. Bu kongrede Troçki, Buharin ve Radek'in (bunların hepsinin mason olduğu iddia edilmektedir) önerisi üzerine masonluk konusu incelenmiş ve tüm komünist partileri için bağlayıcı nitelikte kararlar alınmıştır. Kongre kararlarına göre «... 1-Ocak-1923'den evvel örgütüne Hür-Masonluktan tümüyle ayrıldığını bildirmeyen ve bunu parti basını yoluyla kamuya duyurmayan herkes, otamatik olarak komünist partisinden ihraç edilecektir... Herhangi bir kimsenin, Hür-Masonlukla bağlarını gizlemesi, Parti içine düşman ajanının sızması olarak değerlendirilecek ve söz konusu şahsın tüm proleterya karşısında ihanetle damgalanmasına neden olacaktır.» Görüldüğü gibi mason olmak komünist partisinden atılmak için yeterli bir neden olmadan öteye cezai müeyide de taşımaktadır; çünkü masonlar, Parti içinde düşman ajanları muamelesi göreceklerdir.

1954 tarihli Büyük Sovyet ansiklopedisinde masonluk hakkında şunlar yazılıdır: «Günümüzde Hür-Masonluk, kapitalist ülkelerdeki en gerici hareketlerden biridir ve örgütlenme merkezi olan ABD'de son derece yaygındır...... Emekçi kitleleri devrimci mücadeleden uzaklaştırarak insanların sömürülmesinin güçlendirilmesine katılır. Hür-Ma-

sonluk, mistik olanın ve büyüye başvurarak dinsel hayalciliğin yeni daha rafine biçimlerinin propogandasını yapmaktadır.»

SSCB'de mason locaları Oktobır Devriminden hemen sonra 1917' de kapatıldı; ama masonlar uzmanı oldukları gizli çalışmayı ve hücre kuruluşlarını devam ettirdiler. Gizli mason locaları polis baskınları ile sürekli olarak basılıp yasal kovuşturmaya uğratılmalarına rağmen varlıklarını korumaktadırlar. Bugün SSCB'de iki büyük gizli loca bulunmaktadır, birincisinde çar yanlılarından pekincilere kadar tüm gerici ve rejim karşıtları örgütlenmiştir ve büyük olasılıkla İskoç Büyük Locasına bağlıdırlar; diğeri ise İsrail Obedyansına bağlıdır ve siyonist siyasal amaçlar taşımaktadır. Bu locada Sovyet Yahudileri örgütlenmiştir ve Washington ile beraber Sovyet Yahudilerinin İsrail'e göçünün propagandasını yapmaktadırlar. Bu politikanın resmi adı «İnsan Haklarıdır». Bu gizli mason locaları bugün Sovyetlerde her türlü rejim karşıtı hareketin merkezi ve batılı istihbarat örgütlerinin üsleri durumundadır.

Türkiye ve Masonluk: Türkiye'de masonluğun tarihi dünya sömürgecilik tarihi ile içiçedir. Avrupanın büyük kapitalist devletlerinin 18. ve 19. y.y.'larda büyük petrol rezervleri ile stratejik bölgeleri denetimi altında tutan Osmanlı Türk İmparatorluğunu sömürgeleştirme politikalarını hayata geçirmede mason locaları büyük rol oynamıştır.

18. y.y.'ın ilk yarısında masonluğun Türkler arasında yayıldığını görüyoruz. İlk Türk masonlar herikiside birer devşirme olan ilk Türk Matbaasının kurucusu İbrahim Müteferrika ile 1720'de Fransaya elçi atanan babası ile Avrupaya gidip orada mason olan Yirmi Sekizinci Mehmet Çelebizade Sait Çelebidir. Çelebizade Sait Çelebi İsveç'e ve Fransaya Büyükelçi olmuş, daha sonra 1755 yılında Sultan 3. Osman zamanında Sadrazam olmuştur.

19. y.y.'da özellikle İngiliz, Fransız ve İtalyan sefirleri görülmemiş bir gayretkeşlikle İstanbul'da kendi büyük localarına bağımlı mason locaları oluşturma işine kaptırmışlardır kendilerini. Özellikle İngiliz Sefiri bu konuda hiç bir sınır tanımaz; görevi İngiliz İmparatorluğunun temsilciliği değil de İskoç Büyük Locasının Osmanlı temsilciliğiymiş, gibi Osmanlı Devlet Bürokrasisinin kilit adamlarını ve ticaret burjuvasinin ileri gelenlerini İstanbul'da kurduğu Provencial Lodge'ye bağımlı localar içerisinde örgütler. Osmanlı mason localarının kuruluş tarihi ile imparatorluğun parçalanması arasında ilginç bir paralellik vardır. Örneğin Rum milliyetçilerinin ayaklanmasından ve Yunanistan'ın bağımsızlığından kısa bir süre önce İstanbul'da İngilizlerin denetiminde yalnızca Osmanlı Rumlarının kabul edildiği Areti Locası kurulur ve Girit'in Osmanlılardan koparılıp alındığı, orada binlerce Türkün katledildiği günler bu Areti Locası İstanbul'da son derece popülerdir.

Ermeni milliyetçiliğinin İngiliz ve Fransızların koruması altında başkaldırmasından bir süre önce gene İstanbul'da Ser adlı bir Ermeni Mason Locası kurulur. Ser Locası Fransız Büyük Locasına bağlıdır, ama bu locaya Ermenilerin dışında İngiliz Büyükelçisinin ve Ve-

liaht Pirensinin tavsiyeleri ile Türklerden de son derece önemli görevlerde bulunanlar alınır. Ünlü milli şairimiz ve Iskoç Büyük Locası tarafından kabul edilmiş mason Ziya Paşanın eğittiği masonluğu öğrettiği, sonradan Osmanlı Tahtına Sultan 5. Murat olarak geçen şehzadelerden Şehzade Murat, Şehzade Nurettin, Şehzade Kemalettin efendiler Ermeni Ser Locasının Beşiktaştaki merkezinde masonluğa kabul edilirler. Şehzade Murat'a masonluğun 18. derecesi olan Salipverdi Şövalyeliği rütbesi verilir. Osmanlı Tahtına oturacak Şehzade, Ermeni milliyetçilerinin örgütlendiği bir mason locasında büyücü ayinlerine rahmet okutan bir törenle diz çöküp baş eğerek Salipverdi Şövalyesi olur.

Aynı Ermeni Locasında ayrıca iki kez Sadrazam olan Keçecizade Fuat Paşa hem Sultan Abdülaziz'in hem de 2. Abdülhamit'in Sadraazamı olan ünlü Mithat Paşa, 1. Meşrutiyetin Meclis Başkanı Sultan 2. Abdülhamit'in sevgili Sadraazamı Ahmet Vefik Paşa gene 2. Abdülhamit'in Sadraazamı Tunuslu Hayrettin Paşa kayıtlıdırlar. Ser Ermeni Locası Fransız Büyük Locasına bağlı, ama 7. Edward olarak İngiltere Tahtına çıkacak olan Veliaht Pirens Edward'ın telkinleri ile Osmanlı Tahtına hazırlanan bir şehzade ile sadraazamlar, sarayın baş mabeyincisi Ali Bey gibi yüksek rütbeli bürokratlar Ermeni milliyetçiliğinin örgüt merkezi gibi çalışan bir locaya kaydoluyorlar. Nasıl bir rastlantıdır ki aynı yıllarda Osmanlı Ermenileri İstanbul'da terörist eylemler başlatıyorlar; İmparatorluğun petrol bölgelerini ve Hindistan yolu ile Basra Körfezini denetleyen bölgelerinde bağımsız, ama doğal olarak kurulduğu gün İngiliz ve Fransız güdümüne girecek bir Ermeni devleti kurmak istiyorlar. İnsan sormadan edemiyor. Acaba bugün bir Türk-Yunan Kardeşlik Locası var mıdır? Eğer varsa bu locada kimler kayıtlıdır ve masonlar Kıbrıs konusunda hangi planı desteklemektedirler. Yüce mason ülküleri uğruna Kıbrıs'tan sonra sırada Ayasofya mı vardır, yoksa Türkiye Cumhuriyetinden koparılacak topraklarda bir Ermeni Devleti mi? Bu plan içerisinde Kürtlere hangi rol verilmiştir?

Özgün adı ile Ser Mahfil'i 1892'ye kadar etkin olmuştur. Ünlü Sultan 2. Abdülhamit'in saltanat dönemidir bu. Bir mason düşmanı olarak genç kuşaklara tanıtılmak istenilen 2. Abdülhamit döneminde bu Ser Locasının rahatlıkla çalıştığı ve hatta Sultanın Baş Mabeyincisi ile sevgili sadraazamlarının bu locanın üyeleri oldukları üzerinde birazcık düşünülürse son iki yüz yıl içerisinde nasıl bir tuzağa düşürüldüğümüz daha iyi anlaşılır. Abdülhamit masonlara karşıdır; çünkü masonların özellikle ünlü Mithat Paşa ve Serasker Hüseyin Avni paşanın Sultan Abdülazizin tahtdan bir komplo ile indirilmesinde ve mason Şehzade Murat'ın tahta çıkarılmasında oynadıkları oyunları bilmekte ve korkmaktadır. Almanlar, Fransızlar ve İngiizler Filistin ve Lübnan üzerinden Basra'ya uzanmak istemektedirler. İngilizler ve Fransızlar mason locaları içerisinde şehzadeleri, sadraazamları, ordu komutanlarını toplayarak geniş bir istihbarat ağı ve ihanet şebekesi

kurmuşlardır; Almanlar da başlangıçta mason locaları kurarlar, ama dünya mason örgütlerine kapitalist aşamayı ilk önce yapan ve emperyalist politikaları uygulamakta çok başarılı olan İngiltere ile başa çıkamazlar ve taktik değiştirerek Osmanlı Ordusu içerisindeki genç subaylarla Genel Kurmaydaki kilit subayları ele geçirmeye çalışırlar. Alman Büyükelçisi Abdülhamit'e sürekli olarak masonlar hakkında anti-propoganda yapar, masonların tahtda gözü olduğuna Sultanı inandırır. Ali Suavi adlı bir mason bir gece sarayı basarak akıl hastası olduğu için tahtdan indirilen mason 5. Murat'ı kaçırmak ister; boğazda bir İngiliz savaş gemisi baskıncıları ve 5. Murat'ı beklemektedir. 5. Murad Londra'ya götürülecek, bir süre sonra tedavi edildiği söylentisi yayılarak tahtda hak iddia edecektir. Ne varki bir inzibat eri bu planı bozar; sopası ile Ali Suavi'nin başına vurarak öldürür.

Rafine liberal entelektüellerimiz ne derse desin, gerçek bir siyaset dahisi olan 2. Abdülhamit masonları iyi tanımaktadır, onların ne mal olduğunu iyi bilir, ama onlara karşı göstermelik tedbirlerin dışında yok edici köklü tedbirler almaz; çünkü masonlar imparatorluğa karşı İngiliz emperyalizminin ajanlığı görevini büyük bir özveri ile yapmaktadırlar ve Sultan onlara dokunmadığı sürece İngilizlerin tahtına dokunmayacağını bilmektedir. Ne var ki 2. Abdülhamit'de bir mason darbesi ile tahtından indirilir. 2. Abdülhamit mason darbesi ile devrilen üçüncü sultandır. Abdülhamit'i deviren İttihatçıların Enver Paşa dışında tümü masondur ve İttihat Terakkiyi Selanikli zengin yahudi tüccarlar finanse ederler. 1910 da ilk Arnavutluk başkaldırısının bastırılmasında Mürettep Kolorduda görev alan ve bir mason olan Kurmay Yüzbaşı Kazım Karabekir'e Avrupalı Gazeteciler ısrarla şu soruyu sorarlar «Türkiye'de mason olmıyana hayat hakkı verilmiyormuş, bütün subaylar mason olmuş, doğrumu bu?»

2. Abdülhamit'in Filistine yahudilerin yerleştirilmesine karşı olduğu ve siyonizme karşı savaştığı kocaman bir yalandır. Siyonizmin kurucusu Dr. Thedor Herzl'in günlüğü dikkatlice okunursa görülecektir ki 2. Abdülhamit Filistin'i siyonistlere satmağa hazırdır, ama Fransızlardan ve Almanlardan korkmaktadır. Abdülhamid Dr. T. Herzl' le üç kez pazarlığa oturur. Dr. T. Herzl İngiliz işbirlikçisi masonların yardımı ile antlaşmaya varır, ama araya Almanlar girer; yahudiler'in Filistin'e yerleşmesi Almanların Basra Körfezi üzerindeki planlarının çökmesi anlamına gelmektedir. İngilizler mason localarını kullanarak siyonistleri desteklerler; amaçları denetimlerindeki yahudileri bir sıçrama tırapleni yaparak petrol bölgelerine ve Basra Körfezine egemen olmaktır. Fransızlar siyonistlerden daha fazla rüşvet dağıtarak Dr. T. Herzl'in planlarını bozarlar. Dr. T. Herzl 1-Ağustos-1920'de düş kırıklığını şöyle dile getirir: «Yıldız'ın gangsterleri esaslı bir miktar para almışa benziyorlardı. Gerçekten Wellisch günün haberini verdi: Anadolu Demir Yolları Müdürü Zender bunları üç yüz bin altına satın almıştı. Hükümetin hazırladığı mazbata İbrahim ve Tahsin aracılığı ile Sultan tarafından tastik edilmişti».

Masonların en etken olduğu dönem. 2. Abdülhamit ve İttihat Terakki dönemidir. Lale devrinden başlıyarak Osmanlı-Türk Devleti tümüyle masonların eline geçmiştir ve Osmanlıların 1. Dünya Savaşına sürüklenmelerinde masonların rolü büyüktür. 1. Dünya Savaşı bir anlamda Osmanlı Topraklarının paylaşımı savaşıdır. İngilizler mason locaları yolu ile İttihatçıları aldatmış ve kullanmışardır; İmparatorluğun paylaşılabilmesi için Osmanlıların savaşa girmesi hem de karşı taraftan girmesi gerekmektedir, çünkü bir müttefiğin toprağını paylaşmak İngilizler için bile düşünülemeyecek bir şeydir. İngilizlere karşı Almanlarla beraber pastadan büyük bir dilim alabileceğini sanan İttihatçılar İngilizler tarafından yönlendirildiklerini bilmeden emperyalistlerin kendilerine verdiği rolü oynamış ve savaşa girmiş ve İmparatorluğu parçalamışlardır. İttihatçılar mason localarının İngiliz emperyalizminin bir istihbarat ve operation üssü olduğunu anlayamamışlardır: Hem mason olmak hem de emperyalizme karşı savaşmak; hem mason olmak hem yurtsever olmak, anayurdu savunmak, işte bu olanaksızdır; ittihatçıların açmazı, tırajedisi burada yatar. İttihatçılar Osmanlı İmparatorluğunun Doktor Faustlarıdırlar. Şeytana kendini sattıktan, ruhunu şeytana verdiğini gösteren belgeyi kanı ile imzaladıktan sonra Tanrı yolunda yürümek, ilerlemek ne denli olanaksızsa, mason olduktan sonra kişinin yurdu için, halkı için savaşması da o kadar olanaksızdır. Efsanelerdeki şeytanla anlaşma törenleri ile masonluğa giriş törenleri arasında ilginç bir benzerlik vardır.

Mason Localarının Osmanlı İmparatorluğunun son döneminde oynadığı rol üzerine en ilginç araştırmayı kendisi de mason ve ittihatcı olan Kazım Karabekir Paşa yapmıştır; ama ne var ki imparatorluk parçalanmış İngiliz emperyalizmi Orta Doğuya egemen olmuş, Türkiye Halkı onmaz yaralar almıştır. Bu çöküşte ve yok olmada İttihat ve Terakkinin mason locaları tarafından nasıl kullanıldığı, bir subay olarak kanı pahasına korumakla yükümlü olduğu ülkesinin ve halkının parçalanıp bölüşülmesinde kendisinin de bir mason olarak payı olduğunu anlıyamamıştır.

Savaştan yenik çıkan ittihatcı genç subaylar mason locaları aracılığı ile emperyalizmin nasıl kanlı bir oyununa geldiklerini anladılar ve 1935'de Mustafa Kemal Atatürk'ün emri ile tüm mason locaları yasaklandı. Atatürk masonluğa karşıdır, mason localarının Anadolu'da emperyalizmin bir istihbarat üssü olduğunu bilir ama yapabileceği fazla bir şey yoktur; 2. Abdülhamit'in çıkmazı Atatürk için de söz konusudur. Abdülhamit masonlara karşı sadraazamından bölük komutanına kadar mason olan bir bürokrasiye dayanarak savaşmak zorunda idi. Atatürk'de devleti yeniden kurarken antiemperyalist bir politikayı kurduğu devletin temel taşı yapmağa çalışırken, emperyalizmin potansiyel gücünü oluşturan mason bürokratlara dayanmak zorunda idi; yurtsever, bilgili ve meslek sahibi kadrolar gönüllü gittikleri Balkan Savaşlarında, Yemende, Çanakkalede, Kurtuluş Savaşında erimiş Anadoluda yaşlılar, kadınlar, çocuklar ve yıllarca cephelerde savaşmış kılıç artığı yorgun askerler kalmıştır. Atatürk yeni devleti kurarken

gereksinim duyduğu entelektüel kadroları bunların arasından seçemezdi. Savaş yıllarında İstanbul'da matmazellerin etekleri altına sığınarak sağ kalmayı başaran burjuva entelektüelleri Cumhuriyetin ilk bürokratları oldular; ve bunların hemen hemen hepsi masondu. Atatürk bu nedenle Cumhuriyetin ilk yıllarında zorunlu olarak mason localarının çalışmalarına göz yummak zorunda kalmıştır.

1935'de mason localarının kapatılmasının önemli bir dış etkeni de vardır. Hitler Almanyasının önderliğini yaptığı faşist devletler topluluğu yeni bir emperyalist güç olarak soygundan daha büyük pay istemektedir. Hitler Almanyası İngiliz emperyalizmi ile kapışmasında kaçınılmaz biçimde mason localarını da karşısına aldı, masonluğu Almanya'da yasakladı. Bu yasaklama 1935'lerde Türkiye'den de ses getirdi. Hitler hayranı Türk faşistler faşizmin etkisi ile can düşmanı gördükleri Atatürk'e masonlara karşı savaşımında destek vermek zorunda kaldılar.

1948'de dünyada yeni dengeler kurulmuştur; emperyalizmin büyük patronu ABD'dir. Londra'nın yerini artık Washington ve Wall Streat almıştır. Mason localarının denetimi ABD ekonomisini finanse eden büyük yahudi bankerlerin eline geçmiştir. Ve onların dünya görüşü, özlemleri mason örgütünün yeni ideolojisini oluşturmaktadır; ırkçı faşist İsrail devletinin kurulmasında mason locaları dünya çapında bir propoganda ve istihbarat çalışmasına girişir ve gerçekten büyük başarı gösterir.

2. Dünya Savaşı sonlarında ise Türkiye'de Atatürk'ü hiçbir zaman anlamamış olan bir kadro İsmet İnönü'ün önderliğinde iktidardadır. İsmet İnönü Hitlerin Stalingrat bozgunundan sonra, beyaz trenleri, Köy Enstitülerini ve Milli Şefliği istemeye istemeye bırakarak, ABD ile faturası Menderes'e ödetilen ünlü 1946 ve 1948 tarihli ikili antlaşmaları imzalar ve aynı yıl (1948) ABD'nin dayatması ile masonluğu serbest bırakarak mason localarının kurulmasına izin verir.

Yirmi beş yıl önce emperyalizmin ordularını yenen, onları ülkeden kovan ve mason localarını kapayan halkımız 25 yıl sonra eski Osmanlı Erkanı Harbiyesi İstihbarat Şubesi Başkanı Yarbay İsmet Bey'in eli ile, bir Kurtuluş Savaşı verilmemiş gibi bağımsızlık yeni devletin ana ilkesi değilmiş gibi bir Osmanlı Bürokratı aymazlığı ile emperyalistlere askeri üstler verir, mason localarını yeniden açar. İki yıl sonra da bir mason 5. Murat'dan sonra Devletin başına ikinci kez geçer. Türkiye Cumhuriyetinin 3. Cumhurbaşkanı artık bir masondur.

15 Haziran 1988

SÜRGÜN'E İLİŞKİN BİR «TANIMLAMA» DENEMESİ

Katılınan bir kavgadaki hüzünlü bir solo,
yabanıl bir ormandaki ayrılık,
Yerin yedi kat dibindeki bir bekleyiş,
ya da simsiyah bir yalnızlıktır sürgün...

Veya ülkeye dönebilmek umudu,
mesafelere rağmen uzaklaşmamak,
Babil karanlıklarının el kapılarındaki mağmalarında,
ve dipsiz kuyularındaki bir başınalıkta,
çağlarca biriktirilen anıları,
hoyratça eskitmek ya da eskitmemektir,
gurbeti olmayan bir ayrılıkla cebelleşirken,
yüklenilmişliğiyle ülkenin sancıları,
dilimizdeki memleket türkülerinin yalımlarıyla...

Ve anıları eskitmemek yanlılığı içinse,
artısı, yaşamı yeşertmek kararlılığıyla,
sonbahar yüzlü esrikliklerle boyun eğmemek,
sonra da,
dayanabilmektir dayanıldığınca,
unutmadan,
ve de sık sık sorarak,
vazgeçmeyişin KİMİN için sorusunu:

KİMİN İÇİN?
KİMİN BİLEKLERİ KELEPÇELİ?
KİMDİR ASILAN?
KİMİN TÜRKÜSÜDÜR VAROŞLARDA YANKILANAN?
KİM ÖLDÜ?
VE KİMİN İÇİN VE KİME KARŞI?
KİMİNDİR GELECEK?

Temel Demirer

POLİTİK DURUM DEĞERLENDİRMESİ*

DARBE OLASILIĞI

1. BÖLÜMÜN DEVAMI

Özetle: **Talat Turhan**

«Cumhurbaşkanı seçimi sorunu»nun 1987 yılında açıklanması** bu konudaki tartışmaları her geçen gün yoğunlaştırmakta ve olayın 1989 yılının politik gündeminde ilk sırayı alacağı anlaşılmaktadır. Özal bu konuyu ortaya atmakla çeşitli çevrelerin niyetlerini saptamayı amaçlıyordu. Kendi taktiğini bu gelişim içinde oluşturmayı tasarlıyordu. Ama evdeki pazar çarşıya uymuş görünmüyor. Referandum fiyaskosu, yerel seçim yasasının iptali ilk aşamada tüm hesapları allak bullak etti. Önümüzde «yerel seçim» var. Bu seçim büyük bir olasılıkla «Erken seçim»i gündeme getirebilir. Tüm bu oluşumlar yanında gerek ANAP ve gerekse diğer partiler bu konuda ikircikli bir tavır içinde görünmüş, ANAP içinde bile bu konuda görüş birliği sağlanamamıştır.

Nitekim başlangıçta «Cumhurbaşkanını halk seçsin»*** diyen Özal daha sonraki gelişmeler sonucu geri çekilmiş görünmeyi yeğliyordu.

Bir gazete tarafından yapılan kamuoyu araştırmasında halkın yüzde kırkaltı onda üçü Evren'i istediği, Özal'ı isteyenlerin yüzde altı olduğu açıklanıyordu.****

Aynı gazete pek yakın bir tarihte Evren'e destek veren kamuoyu araştırmasını sürdürdü. Bu gelişmeler içinde Evren, İstanbul'da gazetelerin ileri gelenleriyle konuşuyor ve bazı telkinlerde bulunuyordu. Cumhurbaşkanı basin danışmanı ise Evren'in «Cumhurbaşkanını halk seçsin» tezinin yeni olmadığını açıklamak***** suretiyle Çankaya'nın niyetini ortaya koyuyordu. Buna karşın, iktidar kanadında çelişik açıklamalar birbirini izlemeye devam ediyordu. Keçeciler, «Evren'in

* Bu yazı SORUN'un Temmuz'88 sayısında yayınlanmak üzere 14 Haziran 1988'de kaleme alınmıştır. Derginin hacmi elvermediği için bir bölümü SORUN'un Kasım'88 sayısında yayınlanabilmişti. Aradan altı ay geçmiş olmasına karşın politik durumun yazdıklarımıza koşut bir seyir göstermesi karşısında, diğer yarısı bu sayıda yayınlanmaktadır. (Bu meyanda gerektiğinde bazı notlar metine eklenerek günümüze uyarlanılmaya çalışılmıştır.)

** Seçimden iki yıl önce.

*** Milliyet, 8 Ocak 1988. Aynı gazetede yayınlanan ankette «Cumhurbaşkanının halk tarafından seçilmesi»ni isteyenlerin oranı yüzde yetmiş onda dört olarak açıklanıyordu.

**** Hürriyet, 22 Mart 1988.

***** Hürriyet, 13 Mayıs 1988.

süresi uzamayacak» (Hürriyet, 18 Nisan 1988), Özal, «Cumhurbaşkanını çoğunluk partisi seçer. Ama çoğunluk partisi içinden çıkar mı bilemem.» (Hürriyet, 29 Nisan 1988), Oltan Sungurlu, «Özal, Çankaya'ya yakışır.» (Cumhuriyet, 12 Temmuz 1988).

Kuşkusuz Evren formülü, Anayasa değişikliği gerektiriyordu. Başlangıçta bu görüşe yatkın görünen Özal, zamanla bu yöntemle Cumhurbaşkanı seçilme şansı bulunmadığını anlayınca «Anayasa çocuk oyuncağı değildir.» (Cumhuriyet, 5 Mayıs 1988) diyerek yüzseksen derecelik dönüş yapmada sakınca görmüyordu. Aslında bu tavır onun pragmatik felsefesine uygundu...

Ancak ANAP'ın seçimden sonra hızla içte ve dışta itibar yitirmesi yanında Özal'ın Cumhurbaşkanlığı tutkusu onu *Anayasa değişikliği* istemiyle referandum kumarına itti.* Özal'ın referandum yenilgisi onun ve partisinin tüm hesaplarını alt üst etti... Şimdi yeni taktikler aranıyor.

Hesaplaşmanın Cumhurbaşkanı seçimi tarihine kadar süreceği anlaşılmaktadır. Basın uzun süreden beri sorunu tartışmakta, çeşitli senaryolar türetmekte ve görünen iki aday dışında yeni isimler öne sürmektedir.**

Kuşkusuz tüm bu niyetler Mart/ 1989'da yapılacak yerel seçim sonuçlarına göre yeniden şekillenecektir. ANAP bir yandan «Yerel Seçim Yasası»nı kendi çıkarlarına göre şekillendirirken, diğer yandan oy karşılığı bazı ilçeleri il'e dönüştürmek gibi sakıncalı yollara baş vurma sevdasında görünüyor. İç ve dış çevreler yerel seçim sonuçlarının *erken seçimi* gündeme getireceğini büyük bir olasılık olarak benimsemiş görünüyorlar. Kuşkusuz bu durumda haksız ve adaletsizliği açıkça görünen bugünkü seçim yasasının değişikliği gündeme gelebilecektir.*** Tüm bu koşulların oluşmasından sonra seçilecek yeni TBMM'nin Cumhurbaşkanını seçebileceği ve bu yolun sağlıklı ve sakıncasız olduğu söylenebilir.

1980'den bu yana en çok kullanılan kelimelerin birinin de «İstikrar» olduğunu biliyoruz. Tüm bu savlara karşın, kısaca açıkladığımız gelişim ülkemizde «Politik İstikrar»ın sağlanamadığını açıkça ortaya koymaktadır. Kanımızca bu durumun temel nedeni, 1982 Anayasası ve onun getirdiği düzendir. Diğer etkenlerin de katkısıyla iç desteğini yitirdiğinin farkına varan ANAP, yapay bir seçim yasası ile azınlık oylarıyla iktidarını sürdürmeye çalışması da diğer bir istikrarsızlık nedeni olarak görülmektedir. Bu nedenle başta Cumhurbaşkanı seçimi olmak üzere, iktidarın diğer çıkar hesapları düzeni kökünden sarsa-

* «Referandum sonuçlarını yorumlayan yabancı gazeteler, Özal'ın ANAP içinde hizipleri kontrolünün güçleşeceğini öne sürdüler.» Hürriyet, 28 Eylül 1988.

** Necmettin Karaduman gibi... Cumhuriyet, 29 Kasım 1988.

*** ANAP'nin seçim yasasını değiştirmemesi halinde **bumerang** gibi kendi silahıyla yaralanması da söz konusu olabilir.

bilir... Kaldı ki, By-pass'lı Özal'ın istikrar unsuru sayılması bile tek başına demokrasi adına potansiyel bir tehlike oluşturabilir.

Aslında politik istikrar ile ekonomik istikrar sıkısıkıya birbirine bağlıdır. Ülkemizde uygulamaya konulan Prens Sabahattin'den bu yana emperyalist özlemleri yansıtan uydu ekonomik düzen iflâs işaretleri vermektedir. İktidar ekonomik politikayı sürdürmede bocalamakta, toplum sosyal bunalım içersinde kıvranmaktadır. Tuzu kuru katmanlar bile gelecek endişesine düşmüş görünüyorlar. Tüm bu gelişim ülkeyi beklenilmeyen sürprizlerle karşı karşıya getirebilir. Bu nedenle «askeri darbe olasılığı»ndan söz edeceğiz.

II. BÖLÜM

ASKERİ DARBE OLASILIĞI

«12 Eylül Tartışılıyor...»[2] başlıklı yazımızda darbe olasılığını tartışma gereğini duymuştuk.[55] Daha sonra Cumhurbaşkanının Trabzon, Rize, Giresun konuşmalarında (30 Nisan - 2 Mayıs 1988) yeniden darbe olasılığından söz etmesi ve bu konuşmaların içte, dışta ve hattâ uluslararası finans kuruluşlarındaki yankıları tüm Mayıs ayının gündemini oluşturdu. Ekonomik, sosyal, politik ve kültürel bunalım ve çözülüşler; rüşvet, hırsızlık, talan, sahtekârlık ve satılmışlık yanında mirasyedi anlayışıyla devletin soyuluşu yanında Çankaya sorununun şimdiden ulaştığı boyutlar ve bazı etkili, tepkili, duyarlı her dönemde «devlet içinde devlet olma» konumunu sürdürebilmiş kurumlardaki huzursuzluk ve kıpırdamalar, MİT bunalımı[56], laiklikten verilen ödünler vb. sorunlar kanımızca darbe olasılığından söz edilmesini gerekli kılıyor.* Bu nedenle yeni gelişmeler ışığında konuya ilişkin geçmişi gözden geçirmekte yarar görmekteyim.[3b]

Önce Cumhurbaşkanı'nın hangi psikoloji altında *Karadeniz konuşmaları*'nı yaptığını saptamak gerektiği kanısındayım. Bunların bazılarını madde başlarıyla sıralıyalım:

— Konuşma öncesinde ve devamı esnasında olaylar cereyan etmiştir. Hele üniversite öğrencilerinin eylemlerinin 28 Nisan'a rast gelmesinin** yaptığı çağrışım yetkilileri heyecanlandırmıştır.

* Bu olasılığın sürekli gündemde olmasının bir anlamı olması gerektir.
— «Prof. Demir Demirgil, ürkütücü konuştu. Ekonomi darbe sinyali veriyor.» Hürriyet, 27 Kasım 1988.
— «Tüccar da 'ekonomi kötü' diyor ve 'askeri darbe'den söz ediyor.» Hürriyet, 3 Aralık 1988.
— ATO Başkanı Güngör Yener: «Devalüasyon olursa asker kapıya dayanır.» Sabah, 3 Aralık 1988.

** 28 Nisan 1960 Üniversite öğrencilerinin eylemleri 27 Mayıs 1960'a giden süreci kısaltmış, bu nedenle hareket «Ordu - Gençlik Elele» şeklinde sloganize edilmişti.

— Bu oluşum ve irticai nedenlere karşı duyarlı bazı kurumlarda ciddi huzursuzluk ve kıpırdamalar olmuştur.[57]

— 1 Mayıs'taki girişimlerin yetkilileri tedirgin etmesi.

— Cumhurbaşkanı seçimine ilişkin niyetlerin açığa vurulma zamanının gelmesi.

— Özellikle Demirel'in Konseye yönelik ağır suçlamaların - 12 Eylül öncesi Gn. Kur. Bşk. ve Sıkıyönetim K. larına - yarattığı tedirginlik.

Tüm bu gerekçelerden önde geleni konuşma öncesi TSK'lerindeki huzursuzluk olarak kabul edilebilir.

12 Mayıs günü *Çankaya*'da muhalefet liderleriyle yapılan zirvede DYP Gn. Bşk. Süleyman Demirel'in Karadeniz konuşmalarına ilişkin bir sorusuna Cumhurbaşkanı Kenan Evren «*Asker üzülmesin istedik*» yanıtını vermişti. (Abç)[58]

Bu yanıtın anlamı açıktır. Cüneyt Arcayürek bir yazısında konuya daha da açıklık getirmektedir.[59]

«... Evren bir başka kesimde yaptığı yine yüksek düzey görüşmelerinin birinde '*Yani ben bu konuşmayı yapmasaydım da 'başkaları mı' söyleseydi daha iyi olurdu?*' demişti. *Başkaları nitelemesi herhalde Silahlı Kuvvetler olacaktı. Demek ki, bir ara o kurumda da bir 'sıkıntı' söz konusuydu. Örneğin Genel Kurmay Başkanı bu tür irdeleme yapacağına, görevi Cumhurbaşkanı üstlenmişti.*» (Abç)

Kaldıki Cüneyt Arcayürek daha önce yazdığı bir yazıda[60] soruna bir başka bakış açısıyla yaklaşıyordu.

«Evren'in Trabzon'da böyle konuşmasından, Genel Kurmay Başkanı'nın Özal'ı 'birdenbire' ziyaret etmesinden sonra, ordu yine siyasal tartışmaların içine giriverdi... O gece bir müdahalenin 'ilk belirtisi sayılacak' nitelikte yeni bir 'uyarının' yapılıp yapılmadığını soruyordu.»

Yukarıdaki açıklamalara göre Karadeniz konuşmalarının yapılmasındaki temel nedenin Slh. K.'lerdeki huzursuzluğu pasifize etmek amacına yönelik olduğunu söyleyebiliriz.

Tartışma sürecinde darbe, müdahale, elkoyma, ara rejim deyimlerini herkes kendi amacı doğrultusunda kullanırken ihtilâl ve devrim kelimeleri unutulmuştu. Hattâ 12 Mart ve 12 Eylül'cülerin 'inkılap' deyimi bile pek ağıza alınmıyor, tam bir kavram kargaşası sürdürülüyordu. Bu arada basın «darbe olur mu, olmaz mı?» sorusunu gündeme getirip, ayak üstü demeçlerle bazı kişilerden yanıtlar almıştı. «Olur», «olmaz», «belki olur», «zırva» vb. gibi yüzeysel yanıtlarla bu kişiler özlem ve temennilerini açıklarken bir kısmı falcılık yapmayı yeğliyordu. Bu tavrın sorunun çözümüne ilişkin önemli bir yararı olabileceğini sanmıyorum.

Bu konuda *Uğur Mumcu* diyor ki:[61] «'Olur mu olmaz mı?' tartışması... Bu tartışma da saçmadır; ihtilâller için fal açılmaz. İhtilâlleri

oluşturan neden ve koşullar vardır. Önemli olan bu koşulların yaratılmasını engellemektir... Bu koşullar yaratıldı mı, kimse ihtilâlleri önleyemez... İhtilâlleri özgürlükçü düzen önler. Özgür kamuoyu önler. Bu özgür kamuoyunda bilinçlenen toplum kesimleri önler ihtilâlleri... İhtilâl bir sonuçtur. Her oluşum gibi ihtilâller de belli nedenlere bağlıdır. O nedenler doğarsa, sonuç da kaçınılmaz olur...

«İhtilâller, 'darbe olur mu olmaz mı?' diye fal açmakla değil her üç ihtilâlden[62] dersler çıkararak, özgürlükçü demokrasiyi bütün kurum ve ilkeleri işletmekle ve savunmakla önlenir.»

Aslında *«12 Eylül öncesine dönme»* sekiz yıldır yeni bir darbe olasılığına çağrışım yapan sıkça kullanılan bir slogan olarak zaman zaman bazı çevrelerin tepkisini çekmişti. Ancak Karadeniz konuşmaları ANAP dışında başta muhalefet liderleri İnönü ve Demirel olmak üzere toplumun her kesiminde tepkilere neden oldu. Bu tepkiler bilindiği gibi sonuca da ulaştı. Ama bu derece konuşulan bir sorunu kapanmış varsaymak başını kuma sokan devekuşunun tutumuna benzeyebilir.

Darbe - ara rejim - olasılığından son bir yıl içinde Amerikalılar, Mehmet Keçeciler, Turgut Özal, Yıldırım Akbulut, Kenan Evren söz ettiler. Bu kişilerin konumları göz önüne alınınca konunun önemi anlaşılabilir. Bu nedenle sorunu bu yönü ile de topluca anımsamamızda yarar görmekteyim:

Frost and Sullivan'ın 1988 Türkiye Raporu:[63] «Askerler, bürokratlar ve çıkarı olan iş çevreleri Özal'ın liberalizasyon çabalarına köstek oluyor.

«*Evren - Özal rejimi*, özel sektör, özelleştirme ve yabancı sermayeden yana.

«Basın kısmen kontrol altında.»

Türkiye'nin önündeki beş yılda *hükümet değişikliklerine ilişkin* tahminlerde ise:

«Özal+asker rejimi» olasılığı yüzde 60,

«DYP+asker rejimi» olasılığı yüzde 25,

«Askeri rejim olasılığı yüzde 15».

Bu olasılıklara göre risk faktörleri ise:

«Özal+asker rejiminin devamı halinde 'karışıklık orta düzeyde bir risk' diğer iki olasılıkta 'risk daha fazla' değerlendirme sürüyor.

«Özal+asker rejimi iş başında olduğu sürece 'yatırım ve ticaret kısıtlamaları' ile ilgili riskler giderek azalacak.

«DYP'li veya DYP'siz bir askeri rejim olasılığında ise giderek artacak».

18 Aylık tahminlere göre de:

«Evren - Özal iktidarı» yüzde 75,

«Evren - TBMM iktidarı» yüzde 15,

«Evren - Ordu iktidarı» yüzde 10 olasılık.

... Dikkat çeken bir başka unsur «*Evren - Özal*» iktidarında işçi maliyetlerinin «az risk» taşıması yani *emeğin ucuzluğunu sürdürecek olması*. Buna karşılık «Evren+TBMM» ya da «Evren+Ordu» seçeneklerinde «risk fazla». Burada kapalı bir dille anlatılan: Ordunun yeni bir ekonomik bakış açısıyla ya TBMM'yi feshederek ya da etmeden duruma el koyması. Rapor «Kürt sorunu»na ve *gelir grupları* ve *bölgelerarası dengesizliğin potansiyel* bir sosyal çatışma alanı olduğunu belirttikten sonra, «*Eğer Özal hükümeti artan işsizliğe çare bulamazsa hırslı ekonomik programı iflâs eder*» şeklinde bir değerlendirmeye yer vermekte: «*Askerler, Özal'ın ekonomik programı başarılı olduğu sürece onu desteklemeye devam edecekler*. Ancak bu ekonomik program siyasal karışıklıklara yol açarsa seslerini yükseltebilirler... *Ancak askerlerin ne pahasına olursa olsun kendi kendine yeterlilik arzusu hükümet hedefleriyle çatışabilir*. (Abç.)[64]

Muhalefet partileri ve bu konuda görüş bildirenlerin bağlı olduğu kuruluşlar 'lâf salatası'* yapacaklarına Frost and Sullivan Raporu türü araştırmalara yönelmek zahmetine katlanırlarsa olası tehlikelere karşı demokratik yöntemler geliştirebilirler.

ABD Dışişleri Bakanlığı yetkilisi Frank Peres:[65] «Türkiye'de terörist faaliyetlerin çok ciddi boyutlara ulaşması halinde ordunun müdahaleye hazır durumda bulunduğunu söylemişti. ABD'li yetkili, Türkiye'nin gelecekteki durumunun büyük ölçüde Özal'ın ekonomik reformlarının ne ölçüde başarılı olacağına bağlı bulunduğunu da eklemişti.

Tesadüfe bakınız ki, Özal'ın ekonomik politikasının çöktüğü kanısı yaygınlaştığı anda 'darbe' tartışmaları da yoğunlaşıverdi.»

Teoman Erel anılan yazısında:[65] «Bu tartışmayı gündeme ilk kez Evren sokmuş değildir. *Ara rejimden ilk söz eden Mehmet Keçeciler'di!*» (Abç) diye yazmaktadır.

Daha sonra Turgut Özal yaptığı konuşmada (22 Mart 1988) «müdahale heveslileri var» şeklinde görüş belirtmesi olaya yeni bir boyut getirdi. Darbe söylentileri yoğunlaşarak basının gündemini oluşturduğu bir zamanda Meclis Başkanı Yıldırım Akbulut'un 23 Nisan'daki bir görüşmesinde askeri darbelerin savunuculuğunu üstlenmesi karşı tepkileri yoğunlaştırdı. Bu tepkiler sürerken Cumhurbaşkanı'nın Trabzon, Rize, Giresun'da (30 Nisan, 1 - 2 Mayıs 1988) yeni bir müdahale olasılığından söz etmesi: «*Arzu edilmemesine rağmen bir zaman gelir, Türkiye aynı durumlarla karşı karşıya kalırsa, bundan kurtaracak kuvvet, Silâhlı Kuvvetlerdir.*» siyasal bunalıma dönüştü. Muhalefet liderleri Evren'i sert bir uslupla eleştirirken, ANAP'lılar ve Özal, Evren'in savunuculuğu yüklendi.[66] Sonuçta muhalefet liderleriyle (İnönü ve Demirel) yapılan zirveden (13 Mayıs 1988) sonra; İnönü: «Evren, askeri

* 'Salade de mot', ya da 'diarr hè de la bouche', - ağız ishali -.

rejimlerin çözüm olmadığını söyledi»ğini açıklamış, Demirel ise: «Evren'in darbe olmaması fikrinden tatmin olduğu»nu[67] belirtmiştir.

Düşünmek gerek ki basına yansıdığı kadarıyla Amerika'da aylarca önce Türkiye'deki darbe olasılığından söz ediliyor. Devlet protokolünün ilk üç sırasındaki kişiler, aynı doğrultuda sürekli açıklamalarda bulunuyorlar. Sonra bir konuşmayla sorunun halledildiği sanılıyor. Başlarımızı kuma sokmayalım...

Bu anlayışla sorunu irdelemeğe devam ediyorum.

Darbe olasılığı tartışmalarının yurt içindeki oluşumundan söz ettim. Şimdi de dış basın ve uluslararası finans kuruluşlardaki yankılarını gözden geçirelim:*

Reuter Ajansı:[68] Ajansın John Owen - Davies imzalı Ankara çıkışlı dün geçtiği haberde, «Başbakan Turgut *Özal'ın arkasındaki halk desteği artık altı ay öncesindeki gibi değil.* Ekonomik zorluklarla boğuşmakta olan halk, hoşnutsuzluğunu kamuoyu yoklamalarında gösteriyor» denildi. (Abç).

Haberde özetle şu görüşlere yer verildi: «Türkiye'nin yüzde 70'e varan enflâsyonu, 38,3 milyar dolarlık dış borcu, halkı sıkıntıya sokuyor. Bazı çevreler, 10 yılda bir Türkiye'de darbe yapıldığını belirterek, son darbenin 1980 yılında gerçekleştirildiğini hatırlatıyorlar.»

Financial Times:[69] «Hükümetin 1960 yılından beri 10 yıllık aralarla gelen askeri müdahalelere yol açan toplumsal kargaşayı önlemek için enflâsyonu, kış aylarından önce aşağı, önemli ölçüde çekmesi gerekli.»**

Kolner - Stadt Anzeiger:[70] «Dünya Bankası *gelir durumunun bozulmasının sosyal patlamalara yol açabileceği* eleştirisinde bulunuyor. Reel *gelirleri geçen 10 yıl içinde yarı yarıya düşmüş olan çalışanlar,* 1988 yılında gelirlerinin daha da azalacağını hesaba katmak zorundalar.» (Abç)

İndependent - Tim Kelsey:[71] «Cumhurbaşkanı Kenan Evren'in başlattığı tartışma, Türk Anayasası'na ne ölçüde sadık olduğu konusunda ciddi kuşkular doğurdu.»

Guardian - Adrian Forzman:[71] «Cumhurbaşkanı'nın gafı Türkiye'de darbe tartışmasına dönüştü...»

Financial Times - Jim Bodgener:[72] «Halktaki genel düş kırıklığıyla birleşen düşük yaşam standardının sağda ve solda aşırı görüşleri beslemesi ve durumun terörizme yol vermesinden, bunun sonucu olarak da yeni bir askeri müdahaleden korkuluyor...»

* Yavuz Gökmen'in haberi: «IMF heyeti: ikisi ekonomik, biri siyasi, üç endişeyle gitti. Yükselen enflâsyon... Bütçe açığı... Darbe...» Hürriyet, 8 Mayıs 1988.

** Y.n. Bilindiği gibi 1988 yılında da enflasyon aşağı çekilememiş, tırmanma üçlü rakamlara doğru devam etmektedir.

Mehmet Ali Birand:[73] «Dış görüntü içerdeki gibi kararsızlık içinde. Bir kaç ay önceki 'istikrar' ve 'güven' havası giderek sarsılıyor...»

Darbe Olasılığını Arttıran Nedenler Üzerine Görüşler:
Ekonomi ve Ekonomik Model:

Mümtaz Soysal:[74] «Türkiye'deki kronik darbe tartışmalarının tam şu sırada yeniden başlaması rastlantı değildir... Türkiye gibi toplum yapısı zaten sağlıksız bir ülkeye büsbütün dengesizlik, tepki ve eziklik getirmiş olan *bir ekonomik model iflâsa yüz tutunca* artık sinek uçsa olay olur... Ortaya çıkan bu bunalımın provasının temelinde modelin iflâsı yatıyor...» (Abç)

Mümtaz Soysal:[75] «... *Ekonomik model iflâs etmiştir*... Her gün her alanda yapılan zamlarla bile dikiş tutmayan bu müflis modelin uzun süre ayakta kalabilmesi ve yakınmalara, protestolara, patlamalara dayanabilmesi ancak zor kullanarak olabilir. *Model, sıkıyönetimleri, müdahaleleri çağıran bir yola girmiştir.*»

Aynı doğrultuda yazılanları buraya aktararak konuyu uzatmayı gereksiz buluyoruz.[76*]

Geriye Dönüş Özlemleri:

Mümtaz Soysal:[77] «Türkiye karışık yerdir, kimin ne zaman ne yapacağı belli olmaz... Ortam, birikimler, gerilimler ortamıdır ve böyle ortamlardan kimin nasıl yararlanabileceği sorusu önem kazanır... ANAP'ın hemen hemen bütün il kongreleri 'Türk - İslâm sentezcileri'-nin zaferiyle sonuçlanıyor... 'Milli Hareket' gelişmesini şimdi 'islâmi' görüntünün gerisinde sürdürmeyi daha elverişli bir taktik olarak benimsemiştir... Bu alt yapının su yüzüne çıkıp devlete egemen oluşu, her şeyi alt üst edip herkesi paniğe kaptıracak patlamaların ve kargaşaların doğmasına bağlıdır...»

Talat Halman:[78] «Türkiye'de bugün bir büyük tarihi olay yaşanmaktadır. Bu, *dine dayanan bir toplumsal eylemdir*. Gelişmeye devam ederse - ki devam etmekle kalmayıp yaygınlaşacağa benzer - *'halk ayaklanması' olarak patlak verebilir*... Türkiye, tıpkı İran'daki gibi, batıl ve atıl bir din anlayışının karanlık propagandasına sahne olmaktadır... 'İrtica' sözüyle kendimizi aldatıyoruz. Ülkemizde gelişmekte, dev boyutlara ulaşmakta olan hareket, 'irtica' dediğimiz olayların çok ötesindedir... İslâmiyetin uzak olmayan bir gelecekte halkımızın 'tek

* Prof. Dr. Gülten Kazgan, **«Sonumuz ekonomik tükeniş olabilir.»** Milliyet, 22 Haziran 1988.
Der Spiegel, «Yanlış ekonomi kriz geçirdi.» Milliyet, 29 Haziran 1988, The Wall Street Journal, «Suikast gerçekleşseydi, askeri müdahale gelirdi.» Hürriyet, 25 Haziran 1988.

inancı, tek ülküsü, tek ideolojisi olması kuvvetle muhtemeldir. Atatürkçülük, lâiklik, milliyetçilik, belki de İslâmiyetçi eylem karşısında etkisiz kalacak bugünkü partilere egemen olan ideolojiler, islâm ideolojisinin baskısı altında eriyecektir... Mürtecilerin çirkin eylemlerinin yanı sıra, ama onların çok ötesinde, çığ gibi büyüyen, sel gibi yayılan *bir 'islâmiyetçilik halk hareketi' başlamıştır...*

Türkiye'mizde bundan sonraki ihtilâl, belki de, hilâl uğruna olacak. Bu ihtilâle ya 'mukaddesatçılar' rejimi değiştirmek için kalkışacak ya da 'asker-bürokrat-aydın' zümresi onları sindirmek için...»[79] *(Abç)*

Siyasal Nedenler: Bu bölüm yukarıdaki bölümde yeteri kadar tartışılmıştı. «*12 Eylül Tartışılıyor*» başlıklı yazımızda sıkıyönetim eski komutanlarından Korgeneral (E) Nevzat Bölügiray'ın Özal'ı Menderes'e benzettiğine ilişkin açıklamasına yer vermiştik[2]. Ancak, Bölügiray gibi aynı benzetmelerin çoğalması olası bir darbenin - arzu etmememize karşın - siyasal nedenleri arasında sayılabilir.

Ali Ulvi - Karikatürist -:[80] Karikatürde gece karanlığında ve zayıf bir ay ışığında gösterge oku yön değiştirmiş «*Menderes Bulvarı*» yazılı bir levhaya Özal endişe ile bakmaktadır.

Öztin Akgüç:[81] «... Sayın Özal ve ANAP'ın normal seçim dönemini tamamlayabileceğine, 1992 yılına değin iktidarda kalabileceğine inananların sayısı çok az... Özal iktidarına biçilen ömür bir veya iki yıl. Bu belirsizlik çeşitli senaryoların ortaya atılmasına neden oluyor» şeklinde kanısını açıklıyor ve olası senaryolar sayılıyor. Bunlar arasında: «Marcos - İmelda* gerçek hayatından esinlenen senaryo» ile «*Menderes'in dramı türünden senaryolar*» da sayılıyor.

Süleyman Demirel:[82] «Allah, Özal'ın sonunu rahmetli Menderes gibi yapmasın... Allah kimsenin sonunu öyle yapmasın... Kamuoyunda bu türlü söylentiler varsa, sıkıntının sonucudur.

«Geceler sabaha gebedir.»

Yurdakul Fincancı:[83] «İkinci genel seçimden yaklaşık 5 ay sonra şimdi, Özal'ın ülkeyi gelecek seçime kadar yönetebileceğine kuşkuyla bakılıyor... *Menderes'in yıpranma süreci sekiz yıl içinde doruğa tırmandı; Özal'ınki 5 küsur yıl sürebildi.*

«*Menderes'i de, Özal'ı da iktidara getiren şey, halkın değişim ihtiyacı ise ikisini de yıpratan şey, o ihtiyaca cevap vermek için iktidara geldikleri halde, bekleneni yapamamalarıdır.*»

Suphi Gürsoytrak:[84] «Özal, Menderes'in hatasını affettirdi.

«*Başbakan Özal Menderes'e fiziken benzemiyor. Ancak uyguladığı politikaları daha geniş boyutlu olarak uyguluyor.*» (Abç)**

* Ecevit: «Özal, Marcos gibi» Turhan Narler ve Ersin Çuhacı'nın haberi. Hürriyet, 31 Mart 1988.

** Erdal İnönü: «İnşallah Özal'ın sonu Menderes'e benzemez» Milliyet, 12 Eylül 1988.

Seçim Kanunu: Özal, partisinin çıkarlarına uygun bir seçim kanunu çıkartarak yüzde 36 oy oranıyla TBMM'de yüzde 65 temsil edilir duruma getirmesi 'siyasal istikrarsızlık'ın önde gelen nedenlerinden biridir. Tüm karşı koymalara karşın, 1957 de Menderes'in ve DP'nin sonunu hazırlayan bir yolda direnmesinin olumsuz sonuçları çok kısa zamanda görülmüştür. Yerel seçim sonunda erken seçimin gündeme gelmesi büyük bir olasılık gibi görünmektedir. Bu seçimlere sıkı sıkıya bağlı olduğu anlaşılan Cumhurbaşkanı seçimi 1989 sonlarına kadar ciddi bunalımlara neden olabilecektir.

Darbe Olasılığına İlişkin Görüşler:[85-86] Tempo ve Nokta dergileri ve basında çeşitli kuruluşların ve kişilerin görüşleri açıklandı. SHP, DYP, DSP darbelere karşı tavır alırken, 1990 da ihtilâl olur mu sorusuna büyük çoğunluk ve eski komutanlar[87] genellikle 'olmaz' yanıtını verdiler. IDP Gn. Bşk. Aykut Edibali «... ihtilâl olur, çünkü şartları var.» şeklinde görüşünü açıklarken, Mehmet Ali Kışlalı, «Ben falcı değilim ki» şeklinde yanıt veriyordu. Alparslan Türkeş, «Türkiye'de yarın ne olacağı belli olmaz» derken, Aziz Nesin ise[88] «Türkiye'de askeri darbe beklendiğini Atina da açıklıyor». Recep Ergun, müdahalenin olmadığından söz ediyordu.[89]

Darbeler Nasıl Önlenir? Demokrasiye işlerlik kazandırmak ve «gerçek demokrasi»yi tüm koşullarıyla inşa etmekle önlenir diyebiliriz. Kuşkusuz bu sorunun yanıtı bu yazı kapsamını aşar. Biz bu araştırmamızda ilke olarak öncelikle varolan durumu toparlamaya çalışıyoruz. Sorunlar ortaya konuldukça çare arayanlar çıkacağı umudundayım.

Bugüne kadar yazılanlar içinde siyasal bunalımdan çıkış için gösterilen çarelerden üzerinde durulmaya değer gördüğümüz:

— Yeni bir seçim kanunu yapılarak erken seçime gidilmesi ve
— Anayasa'nın başlangıç bölümünün değiştirilmesidir.*

Erken Seçim: Öztin Akgüç:[61] «... *Bir erken seçim,* Türkiye'nin geleceği için senaryo üretimini durdurur, *bir ara rejim olasılığını gündemden çıkarır...* Demokrasilerde de bunalımlar olabilir, ... böyle durumlarda seçim sistemin güvencesidir.»

Cüneyt Arcayürek:[90] «Kuşkusuz asıl ilâcın, demokratik rejimin bunalımlarda da işlerliğini sürdürebilmesini sağlayan son ve tek yolun *«hemen seçime gitmek»* olduğu bilincine içtenlikle sarılarak...»

Teoman Erel:[65] «Erken seçim için plânlar yapanlar, hesaplarında darbeye aralık bırakmasınlar. Hele Anayasa'nın başlangıcındaki o uğursuz delik dururken.»

Mümtaz Soysal:[91] «Şimdi, on ikiye beş kala, *yerel seçimlerin ardından her an genel seçimlere gidebilecek bir Türkiye'de...»*

* Bizim kanımız, «Anayasanın tümünün değiştirilmesi» şeklinde olduğu Bomba Davası'nda Savunma adlı yapıtta açıklanmıştır. 1986.

Bülent Ecevit:[92] «Cumhurbaşkanı seçiminin bugünkü Meclisle yapılmasının da halk tarafından seçilmesinin de sakıncalı olacağını öne sürdü ve *öncelikle seçim yasasının değiştirilerek seçimlerin yenilenmesini istedi*». (Abç) *

Anayasa'nın Başlangıç Bölümü ve Değiştirme Önerileri: Cumhurbaşkanı Kenan Evren Trabzon konuşmasında, (1 Mayıs 1988) 12 Eylül'ü savunurken: «Eğer *millet çağrısı* olmasaydı, millet bunu tasvip etmeseydi, Silâhlı Kuvvetler'in bunu gerçekleştirmesi mümkün olabilir miydi?» (Abç) şeklinde bir açıklama yaptı.

1982 Anayasası'nın başlangıç bölümünde: «Türk milletinin ayrılmaz parçası olan Türk Silâhlı Kuvvetleri'nin *milletin çağrısıyla* gerçekleştirdiği 12 Eylül 1980 harekâtı sonucunda...» şeklinde bir bölüm vardı.

Dikkatli gözlemciler «*milletin çağrısı*» deyimi üzerine eğildiler. (Abç) Bu deyim hem 12 Eylül'ü meşrulaştırıyor, hem de olası darbelere yeşil ışık yakıyordu. Bir anlamda 1982 Anayasası'nı tasvip edenler bilerek ya da bilmeyerek tuzağa düşürülmüştü. Oysa, son zamanlarda Türk Silâhlı Kuvvetleri İç Hizmet Yasası'nda yer alan «Koruma ve kollama görevi»nin karşılığı Anayasa'da bulunmadığından ve hiç bir yasa Anayasa üzerinde bulunamayacağı için Slh. K. lerin müdahale yapamayacağı tezi tartışılıyordu. Geçen yazımızda açıkladığımız gibi[2] TBMM' de «darbeyi önleme yasası» girişimleri yapılmıştı... ** Evren bir yandan «*milletin çağrısı*» deyimini anımsatırken diğer yandan Slh. K. lerin gerektiğinde bu görevini yapabileceğini anımsatıyor ve bunun Anayasa'da yeri olduğunu belirtmek istiyordu.

Bazı çevreler bu konuşmalarda «Ben gidersem darbe olur» mesajını vererek, Anayasa'da Cumhurbaşkanı'nın halk tarafından seçilmesi, Anayasa değişikliği yapılması için kamuoyu oluşturmak şeklinde nitelendirdiler.

Bu yorumu yapanlar haksız sayılmazlardı. Çünkü Evren, Rize konuşmasında (1 Mayıs 1988) «Bir Anayasa değişikliği geldiğinde onu iyi inceleyin. Kimsenin etkisi altında kalmadan aklınızı, fikrinizi kullanarak oy verin... Belki bundan sonra bazı maddeler üzerinde değişiklik olacaktır» diyordu.

Daha sonra basın temsilcileriyle yaptığı görüşmelerde «Cumhurbaşkanı'nın halk tarafından seçilmesi tezine ilişkin telkinlerde bulunmuştu. Bu arada Cumhurbaşkanı Basın Danışmanı Ali Baransel bir açıklama gereğini duymuş,[93] Evren'in yeniden seçilmesi konusun-

* Ecevit planı: «Önce seçim sistemi değişsin, sonra genel seçime gidilsin.» Cumhuriyet, 5 Temmuz 1988.

** «İhtilâlleri önleme yasa önerisi ANAP'lıların oylarıyla reddedildi. İhtilâller yasayla önlenemez.» Cumhuriyet, 10 Kasım 1988.

da «Sayın Cumhurbaşkanımız İstanbul'da gazetelerin üst yöneticileriyle ve yazarlarla yaptıkları görüşmelerde bu konuya ilişkin görüşlerini içtenlikle ortaya koymuşlardır... Zaten Sayın Cumhurbaşkanımız, çeşitli vesilelerle yaptıkları konuşmalarda Anayasa'nın temel ilkeleri konusunda duyarlı olduklarını, *bazı hükümlerin gelişen ve değişen şartlara göre değiştirilmesini doğal karşılamak gerektiğini vurgulamışlardır.*» (Abç) Bu gelişmelerden sonra yapılan Çankaya zirvesinden (13 Mayıs 1988) sonra İnönü yaptığı açıklamada: «... *Cumhurbaşkanı'nın halk tarafından seçilmesinin* iyi bir yaklaşım olduğu şeklinde kendi fikri olduğu 1982 Anayasası hazırlanırken de savunmuş olduğunu...» belirtmiştir.

Yani *Cumhurbaşkanı, Anayasa'nın 101'inci** *ve Cumhurbaşkanı'nın TBMM tarafından seçilmesine ilişkin 102'nci maddesinin: «Cumhurbaşkanı'nın halk tarafından seçilmesi» şeklinde değiştirilmesini istemektedir?* Bugüne kadar bu konudaki bağlayıcı sözlerine karşın, bu yeni karara varmasında hangi çevre ve kurumlar etken olmuşlardır? Bunun bilinmesi gerek. Gerçekte böyle bir formülle yeniden seçileceğine inanılmaktadır.**[94]

Buna karşın, Özal bu tartışmalar olurken 3 Mayıs 1988 günü yaptığı açıklamada: «*Anayasa değişikliği çocuk oyuncağı değildir.*» demişti.[95-96] Gerçekte satır aralarında söylenen bu sözler Evren'in niyetine karşı gösterilmiş bir tepkiydi. Evren - Özal uyumu son bulmuş, Evren - Özal'ın *Çankaya maratonu* başlamıştı... Bu durumda Evren'in Kıbrıs konusunda yaptığı açıklamaları, GAP önerisini ve hayali ihracat yasasını veto etmesini Çankaya rekabetine ve dolayısıyla Özal'ı köşeye sıkıştırmaya yönelik[96] davranışlar olarak niteleyen ANAP'lı Güneş Taner'in Özal'ın gerçekte «Anayasa çocuk oyuncağı değildir» cümlesiyle ortaya çıkan tavrına açıklık getirmiş oluyordu.

Evet, ANAP'ın adayı Turgut Özal'dı. Bir kere Semra hanım «Frist Lady» olmak istiyordu.[97] Özal'ın sağlığı bozulmuştu. M. Ali Birand'a göre bu husus o kadar önemliydi ki,[98] «*Özal'ın sağlığı sadece kendini, ailesini veya ANAP değil Türkiye'deki rejimin geleceğine kadar çok şeyi etkileyecek bir konudur.*» (Abç)*** Ve nihayet ANAP'a göre Cumhurbaşkanı sivil olmalıdır. Güneş Taner 11 Haziran 1988 günü yaptığı açıklamada bunu dile getirmiştir. «... AET'ye başvuran bir Türkiye, artık *sivil bir Cumhurbaşkanı***** seçme hazırlığındadır.» Eğer Türkiye'de rejimin sağlığı bir adama bağlanmış ise bu olgu bile rejim adına çok büyük tehlike sayılmalıdır.

Bugüne kadarki Cumhurbaşkanı seçimlerindeki sancılar düşünü-

* «Bir kimse iki defa cumhurbaşkanı seçilemez».
** Son günlerde bu konuda bir tavır değişikliği gözlenmektedir.
*** Y.n. Nitekim The Wall Street Journal: «Suikast gerçekleşseydi askeri müdahale gelirdi» yargısını öne sürüyor. Hürriyet, 25 Haziran 1988.
**** Sivil kökenli Cumhurbaşkanı.

lürse ve bu seçimlerde diğerlerinde olduğu gibi, Silâhlı Kuvvetler bir aday üzerinde ısrar ederse ve bu aday Kenan Evren veya asker kökenli bir başka kişi olursa, zıtlaşma, siyasi bunalım ve patlamalara yataklık edecek bir boyuta ulaşabilir. Kaldıki, 1982 Anayasası'na göre Cumhurbaşkanının (Madde 104) «TBMM seçimlerinin yenilenmesine karar vermek» ve «Anayasa değişikliklerine ilişkin kanunları gerekli gördüğü takdirde halk oyuna sunmak» yetkisi de vardır.

Asıl konumuz «*Anayasa'nın başlangıç bölümü*'nün değiştirilmesi istekleri idi. Bu fikri öne sürenler, TSK.'lerinin müdahale olasılığının ortadan kalkacağına inanıyorlar.

Özal ve ANAP'a göre «Anayasa değişikliği çocuk oyuncağı değildir.»* Bu nedenle bugün için bu yol tıkalıdır. Ama burası Türkiye, neyin ne olacağı belli olmaz.[99]

Şimdi yeniden Anayasa'nın başlangıç bölümüne dönüyoruz: Anayasa Mahkemesi eski Başkanı Boyacıoğlu Nokta'nın sorusunu «Anayasa'nın başlangıç kısmı değişmelidir» şeklinde yanıtlamıştır.

«*Milletin çağrısı*» sorusunu özetle «Elbette kişiler kendi hareketleri doğrultusunda Anayasaya bazı hükümler getireceklerdir. Millet istemedi, ben yaptım diyebilir mi?» şeklinde yanıt vermiştir.

Nokta: Dünya Anayasalarında bu tür ifadeler var mı?

Boyacıoğlu: Dünyadaki müdahaleler bizdeki gibi olmuyorlar. *Gelen geliyor ve bir daha gitmiyor.*

Nokta: Slh. K. ler idareye İç Hizmet Kanunu'nun 35. maddesine dayanarak el koyuyorlar. Sizce bu madde müdahale hakkı verir mi?

Boyacıoğlu: Dünyadaki müdahaleler bizdeki gibi olmuyor ki. Ge- Cumhuriyeti'ni kolluyorum diye müdahale yapar... Slh. K. lere emir verecek yer TBMM'dir. *Bana göre bu madde müdahale hakkı vermiyor.*

Nokta: Sizce İç Hizmet Kanunu'nun 35. maddesi Anayasa'ya aykırı mı?

Boyacıoğlu: Hayır, burada aksine bir hüküm yok ki. *Tehlikeye düşme hali olacak, ondan sonra Meclis Silâhlı Kuvvetlere bu görevi verecek ki böyle bir durum gerçekleşsin.*

Nokta: Şimdiye kadar Meclis emir verip, Slh. K. lerin geldiği görülmedi..

Boyacıoğlu: ... Meclis çağırmadığı için de bu hareketlere ihtilâl deniyor.

Nokta: Peki Cumhurbaşkanı Evren'in Anayasa konusundaki konuşmalarını nasıl değerlendiriyorsunuz?

Boyacıoğlu: Bizim Cumhurbaşkanımız biraz fazla konuşmaya meraklı... Bir siyasi kadar hatasız konuşması mümkün olmuyor... Kaldıki

* Y.n. Özal, bu sözü söyledikten çok kısa bir süre sonra yerel seçimleri öne almak için Anayasa değişikliği için referanduma gitti.

çelişkili de. Hem değişinceye kadar Anayasa'ya saygılı olmaya mecburuz diyor, öte yandan müdahaleden söz ediyor.»

Boyacıoğlu ile aynı düşündüğümüzü daha önce açıklamıştık.[101]

*Yıldırım Akbulut:** 23 Nisan 1988'de başlattığı talihsiz «darbe destekçiliği» tavrını daha sonra tevil ettiği halde, yaptığı bir açıklamada[102] «Türkiye Cumhuriyeti'nin tekrar demokratik sisteme dönüşü, anarşi devrinin kapatılışı herhalde 12 Eylül harekâtı ile olmuştur...» ve «Yemin ettiğiniz Anayasa'nın başlangıç kısmını okumanızı tavsiye ederim» diyerek Evren'in Rize konuşmasındaki Başlangıç bölümündeki *'Milletin çağrısı'*nı anımsattı ve O'nunla koşut bir tavır içine girdi.

Bu açıklama ile «Anayasa'nın başlangıç bölümünün» değişmesi gereği bir daha ortaya çıkmış oldu.

Bu konuya basında da yer verildi:

Teoman Erel:[103] «Silâhlı Kuvvetlerin darbe yapma hakkı var mı yok mu?

«Hayır yoktur.

«Ya Anayasa'nın *başlangıç bölümü?* Orada Slh. K. lerin *milletin çağrısı* ile 12 Eylül'ü gerçekleştirdikleri yazılı değil mi? Bu hüküm darbeye aralık vermiyor mu?

«'Hayır' diyen aşırı ılımlı İnönü, *'Anayasanın başlangıç bölümünde böyle bir hüküm yoktur.*» (Abç)

Teoman Erel:[104] «Peki Eyüp bey** *Anayasanın başlangıcındaki* ordu milletin isteği ile müdahale yaptığına dair bir ifade var. Bu tür hükümler *değişmeyecek mi?*

«*Evet değişmesi iyi olur ama,* o işler için zaman lâzım.» (Abç)

İşte bizdeki politika ve politikacı aynı partide önemli konumda bulunan üç kişiden, bir ay içinde üç farklı görüş:

Özal: «Anayasa değişikliği çocuk oyuncağı değildir.»

Yıldırım Akbulut: Anayasanın başlangıç kısmını savunup darbelere yeşil ışık yakan bir tavır sergiliyor ve bu yapısı ile TBMM Başkanlığı görevini sürdürüyor.

Eyüp Aşık: Anayasa'nın başlangıç bölümünün zaman içinde değişmesi gerektiği kanısında...

Kanımızca bir tedbir olmasına karşın, Anayasa'nın başlangıç bölümünün değiştirilmesi tek başına yeterli sayılması, yaşanan deneylerden sonra aşırı iyimserlik olur.

Neler Yapılmalı, Nasıl Yapmalı?

Açıklamalarımızdan anlaşılacağı gibi bir darbe olasılığı koşulları

* Cumhurbaşkanı adayları arasında isminden söz edilmektedir. Milliyet, 8 Aralık 1988.
** ANAP Genel Başkan yardımcısı Eyüp Aşık.

bugün için vardır. Cumhurbaşkanlığı seçiminin yaratacağı siyasal gerilim bu olasılığı daha da arttırabilir.*

Ne yapılmalıdır?

— İflâs eden ekonomik model değiştirilmelidir.

— Enflâsyon süratle aşağı çekilmelidir.

— Kişiler arasında ve bölgeler arasındaki gelir dengesizliğini giderici önlemler ivedilikle alınmalıdır.

— İşçi emeğinin içte ucuza kullanmak ve dışarıya ucuza peşkeş çekmek anlayışı terkedilmelidir.

— Seçim kanunu değiştirilip, erken seçime gidilmelidir.

— İktidar, politikacılar kendilerine çeki düzen vermeli, bu gözü kara gidişe son verilmelidir.

— Anayasa'nın başlangıç kısmı değil, tümü Avrupa Parlamentosu, AT ve NATO ülkeleri standardında değiştirilmelidir.

— TSK. lerini tahrik edici - «Tapu memuru mu idin? gibi.» - ucuz kahramanlığı politika sayan anlayıştan vazgeçilmelidir.

— Partilerin su yüzüne çıkan Nakşibendi, Nurcu vb. gibi tarikatlarla sıcak ilişkilerine son verilmelidir.[105a,b]

— Kapitalist enternasyonal örgütlerinin tümü denetim altına alınmalı, bu örgütlerin Türkiye'yi ABD güdümüne sokmak için sürdürdükleri çabalar engellenmelidir.

— Amerikan uyduluğu anlayışı terkedilmelidir.

— Atatürkçülüğü paravana yaparak, O'nun her türlü ilkesini çiğnemekten vazgeçilmelidir.[106]

— Tek boyutlu adam yetiştirme sevdasından vazgeçilmeli, üniversiteler bilim yuvaları haline dönüştürülmeli. YÖK kaldırılmalıdır.

— İstihbarat örgütlerinin tümüne çeki düzen verilmeli, yasadışı istihbarat toplayan kuruluşların faaliyetleri önlenmeli ve bu örgütlerin ABD ile maddi, manevi ilişkileri kesilmelidir.

— Türk Silâhlı Kuvvetleri değişen koşullar altında her anlamda reorganize edilmelidir.

— Sivil, asker arasındaki eğitimde kalite farklılığını giderici tedbirler alınmalı ve temel kavramlar arasında anlayış beraberliği sağlanmalıdır.[107]

— Talan, vurgun, rüşvet ve soyguncuların çanlarına ot tıkayıcı önlemler süratle alınmalı, hayali ihracatçı holding patronları yargıya teslim edilmelidir.

* Y.n. Evren «The Daly Telegraph» gazetesine verdiği demeçte «Türk ordusu darbeci değil» demekte. (Cumhuriyet, 11 Temmuz 1988), Özal ise «Reuter» ajansına «Darbeler dönemi bitti.» (Milliyet, 13 Temmuz 1988) şeklinde demeç vererek Cumhurbaşkanını teyid etmektedir. Ama bu tarihten dört ay sonra TBMM'de bazı milletvekilleri «ihtilâllere karşı lojman tahkimatı» gibi «ilginç» istekler öne sürmektedir. (Sabah, 24 Kasım 1988) Quo Vadis?

— Gerçek demokrasi anlayışının toplumun her kesimince özümsenmesini sağlayacak önlemler alınmalıdır.

— İnsan haklarına saygı gösterilmelidir. İşkenceye kesinlikle son verilmelidir.

— Cezaevlerindeki insanlık dışı uygulamalara son verilmeli,[108] canlarını feda etmeyi göze alarak insanlık onurunu korumak isteyenlerin eylemlerine sahip çıkılmalıdır.

Sorunlar sayılamayacak boyutlara ulaştığından bu kadarıyla yetiniyoruz.

Bu durumun tek sorumlusu «kapitalsiz kapitalist» düzen kurmaya kalkan sözde «liberal ekonomi» ya da «serbest piyasa ekonomisi» adı altında Türkiye'yi emperyalist dünyaya peşkeş çeken iktidarlardır.

Onları tarihsel suçluluklarıyla başbaşa bırakarak diyoruz ki, demokrasi içinde seçenekler tükenmez. Kuşkusuz birincil seçenek «serbest piyasa ekonomisi»nin karşıtı olanıdır.

O gün geldiğinde sorunlar çözülebilir. Bu yazıda belgelere dayanarak mevcut durum ortaya konulmuş, olası tehlikelere dikkat çekilmeye çalışılmıştır. Ekonomik ve sosyal bunalıma ek olarak önümüzdeki yerel seçimler ve Cumhurbaşkanı seçimleri siyasal bunalım ve sürtüşmeye neden olucu istidatta görünmektedir. Demokratik güçler olası tehlikeleri göğüslemenin önlemlerini almak göreviyle karşı karşıya bulunmaktadır. Bu anlayışla bu çalışmayı yapma gereğini duydum.

KAYNAKÇA ve AÇIKLAMALAR:

55 Y.n. Bu yazı 7 Nisan 1988'de yayınevine verilmiş, Sorun Dergisi Mayıs'88 başında yayınlanmıştır. Aynı zamanda Cumhurbaşkanı'nın Karadeniz konuşmaları yapılmıştır. Anılan konuşmalarda «darbe olasılığı»ndan söz etmesi konuyu güncelleştirdi.

56 Talat Turhan, **Milli İstihbarat Teşkilatı ve Sivilleşme**, Sorun Birlikte Kitap Dizisi: 1/Ekim'87.

Y.n. 12 Mart'tan bu yana Memduh Tağmaç, Faik Türün vb. gibi kişilerin yüreklendirmesiyle yasadışı eylemler ve işkence olaylarına adı geçen bazı MİT görevlileri afişe olmuş, **Savunma** (2'nci kitap) ve yukarıdaki yazımızda kendilerinden söz edilmiştir. Bizden yıllar sonra MİT skandalı ile gerçek nitelikleri ortaya çıkmış, onları tutan hyper güçler (!) bile kendilerini kurtaramamışlardır. Oysa zamanında yasal başvurularımıza dayanarak haklarında işlem yapılsaydı önemli bir kuruluşumuzda bu kişilerin yıllardan beri sürdürdükleri yasadışı faaliyetlerin önü alınırdı.

57 M. Ali Birand, **Evren'in Konuşmasına Harp Okulu'nun Tepkisi**, Milliyet, 3 Mayıs 1988.

Y.n. M. Ali Birand satır arasına değil de Harp Okulu'nu köşe yazısının başlığına almakla yetinmiş. Bizim kanımıza göre bu konuda verilmek istenilen asıl mesaj açıklanamamıştır.

58 **«Demirel, Evren'le 12 Eylül'ü Konuştu»**, Cumhuriyet, 14 Mayıs 1988.

59 Cüneyt Arcayürek, **Çankaya'da Olup Biten**, Cumhuriyet, 14 Mayıs 1988.

Y.n. Arcayürek bildiği gerçekleri böylesine dolaylı aktarmak zorundaydı. Çünkü bazı yapıtlarındaki yaptığı açıklamalar nedeniyle yargılanıyordu.

60 Cüneyt Arcayürek, **Müdahale Öyküsü**, Cumhuriyet, 2 Mayıs 1988.

61 Uğur Mumcu, **Astro-Darbe!**, Cumhuriyet, 12 Mayıs 1988.

62 Y.n. Evren, 12 Eylül'ün ihtilâl olmadığını, «uçurumun kenarına gelen ülkenin kurtarılması» şeklinde nitelemektedir. 12 Mart'ın bir yazar tarafından «... gazi devrimi» olarak nitelendirildiğini her halde Mumcu anımsıyordur.

63 **«Dıştan Yine Olumsuz Rapor»**, Cumhuriyet, 29 Mart 1988.
«Frost and Sullivan adlı ABD şirketi, yabancı ülkelerde yatırım yapacak olan Amerikan şirketleri için 'siyasî risk analizleri hazırlayan' bir şirket olup, İran'da Şah dönemindeki CIA analizleri olaylarla doğrulanmadığı halde, anılan şirketin tahminlerinin doğru çıkması şirkete inandırıcılık kazandırmıştır.»

64 Y.n. Raporda görüldüğü gibi her üç olasılık içinde de «asker» vardır. Yani bugün için Türkiye'nin düzeni «Askersel Demokrasi» olarak nitelendirilebilir. 1967 yılında yayınlanan bir yazımda diyordum ki: «Silâhlı Kuvvetler Birliğinin bütün çabalarına rağmen, önlenememiş Çankaya Protokolü'ne (1961) politikacılar yanında imza koymak hatasına düşen komutanlar, orduyu politikanın kucağına atmış olduklarını idrak edemedikleri gibi, politikacı da bu vesika ile **Kumandanlı Demokrasinin** (Abç) temelini attığının farkına varamamıştır. Talat Turhan, **İnfazlarla ilgili açıklama**, Dünya, 8 Mayıs 1967 (Menderes, Polatkan, Zorlu'nun idamları).
12 Eylül öncesi Ankara'daki ABD Büyükelçisi Spain'in Ufuk Güldemir'le yaptığı söyleşide, yazdıklarımdan 18 yıl sonra, «Kanımca Türkler'de ekonomik istikrar sağlanabildiği ve kademeli bir yumuşama getirdiği sürece bu **disiplinli demokrasi'den** (Abç) memnun olmayı sürdüreceklerdir.» Cumhuriyet, 3 Ocak 1985.
Bilindiği gibi ne askeri, ne kumandanlı, ne de disiplinli demokrasi olmaz. Bunun tek açıklaması meşhur «biz bize benzeriz - Atatürk» tanımlamasıyla yapılabilir. 1967'de düzeni «Kumandanlı demokrasi» olarak tanımlıyordum. Oysa ondan sonra iki darbe daha oldu, bu olgu «Frost and Sullivan raporu»nda olduğu gibi kurumlaştı. **Gerçek demokrasi için önümüzde daha çok yol olduğu görülüyor.**

65 Teoman Erel, Yılmaz Polat'ın Tercüman, Nisan 1988'deki haberini **«Darbede Peşrev Olur mu?»** başlıklı yazısında değerlendirmektedir. Milliyet, 5 Mayıs 1988.

66 Teoman Erel, **ANAP'ın avukatlığından Evren memnun mu?**, Milliyet, 7 Mayıs 1988.

67 Cumhuriyet, 14 Mayıs 1988.

68 Reuter dünyaya duyurdu: **«Halk Özal'dan desteğini çekti»**, Milliyet, 19 Nisan 1988.

69 Timuçin Tüzecan'ın haberi: **«Ortadirek Özal'dan desteğini çekti»**, Milliyet, 22 Nisan 1988.

70 **«Türk ekonomisi krizin eşiğinde mi?»** Cumhuriyet, 27 Nisan 1988, Milliyet, 27 Nisan 1988.

71 Edip E. Öymen, İngiliz basını: **Türkiye'de müdahale korkusu artıyor**, Cumhuriyet, 5 Mayıs 1988.

72 Financial Times'ın özel eki: **Türkiye huzursuz**, Milliyet, 21 Mayıs 1988.

73 M. Ali Birand, **Türkiye'deki durumun dışardaki yankıları**, Milliyet, 6 Mayıs 1988.

74 Mümtaz Soysal, **Türkiye'nin Güney Amerika Yolculuğu**, Milliyet, 4 Nisan 1988.

75 Mümtaz Soysal, **Modelin Sonrası**, Milliyet, 19 Nisan 1988.

76 Bakınız:

a) Taha Akyol, **Model Değişikliği mi?**, Tercüman, 23 Ocak 1988.
b) İsmail Cem, **Ekonomi: Gidiş Nereye?**, Güneş, 6 Şubat 1988.
c) Ferhat Koç, **Ekonominin İflâsı**, Milli Gazete, 3 Şubat 1988.
d) A. Başer Kafaoğlu, **Özal Sıfırı Tüketirken**, Görüş, s. 16 Mart 1988.
e) Hasan Cemal, **Dünya Bankası'nın Raporu**, Cumhuriyet, 24 Mart 1988.
f) İlhan Selçuk, **Model İflâs Etti**, Cumhuriyet, 21 Nisan 1988.

77 Mümtaz Soysal, **Sentez Mentez,** Milliyet, 13 Nisan 1988.
78 Talat Halman, **Hilâl ve İhtilâl,** Milliyet, 15 Haziran 1987.
79 Y.n. Uğur Mumcu, «Yersiz Kuşkular...» başlıklı yazısında Talat Halman'ın ikinci olasılığı, Asker-bürotrat-aydın'ın 'irtica' nedeniyle ihtilâl yapacağını kabul etmemektedir. Cumhuriyet, 14 Mart 1988.
80 Cumhuriyet, 13 Nisan 1988.
81 Öztin Akgüç, **Belirsizlik ve Senaryolar,** Milliyet, 23 Nisan 1988.
82 «Demirel, Denizli'de Özal'a bol bol çattı. Sonları Menderes'e benzemesin.» Milliyet, 23 Nisan 1988.
83 Yurdakul Fincancı, **Yıpranmak,** Milliyet, 24 Nisan 1988.
84 Şaban Sevinç'in haberi: **Müdahale Çare Değil,** Milliyet, 28 Nisan 1988.
85 1990'da Askeri Darbe Olur mu?, Tempo, S. 23, s. 14 - 22, 8, 14 Mayıs 1988.
86 Demokrasi Deklarasyonu, Nokta, S. 19, 15 Mayıs 1988.
87 Komutanlardan Farklı Görüş, Milliyet, 4 Mayıs 1988.
88 Türkiye'de Darbe Bekleniyor, Cumhuriyet, 4 Mayıs 1988.
89 Ergun: **Müdahale Kesinlikle Yok,** Milliyet, 13 Nisan 1988.
90 Cüneyt Arcayürek, **Bu Tartışma Bitmez,** Cumhuriyet, 3 Mayıs 1988.
91 Mümtaz Soysal, **SHP Bir Cephedir,** Milliyet, 10 Haziran 1988.
92 Tepkiler, Cumhuriyet, 12 Haziran 1988.
93 Çankaya'da Zirve, Milliyet, 13 Mayıs 1988.
94 ANAP Gnl. Başkan vekili Haydar Özalp «Halkın yüzde 80'i Cumhurbaşkanını çok seviyor»92 şeklinde görüş belirtmiştir. 12 Haziran 1988.
95 Milliyet, 4 Mayıs 1988, Bu söz İngiliz İndependet gazetesinde: **«Anayasa çocuk oyuncağı değildir ve değişiklik üç günde olmaz.»** şeklinde yayınlandı. Cumhuriyet, 5 Mayıs 1988.
96 Teoman Erel, **Evren Özal'ı Sıkıştırdı,** Milliyet, 8 Haziran 1988.
97 Yalçın Doğan, **Bir ANAP Formülü,** Cumhuriyet, 10 Haziran 1988.
98 M. Ali Birand, **Özal'ın Sağlığı,** Milliyet, 7 Haziran 1988.
99 Abdi İpekçi, uzun süre Türkiye'de AP muhabirliği yapmış gazeteci Ludingston ile bir söyleşi yapmıştı. Ludingston Türkiye yorumlarında her gerçeği yakalamakla tanınıyordu. İpekçi, bu başarısının sırrını kendisine sorduğunda aldığı yanıt ilginçti. O'na göre «Türkiye'de siyasal olaylarda olması beklenenin **tam karşıtı** gerçekleşiyordu» yargısını bu olgu üzerine oturttuğu için başarılı oluyordu.
100 86'da age, s. 16 - 17 «Anayasanın başlangıç kısmı değişmelidir.»
101 Talat Turhan'ın sorularımıza verdiği yanıtlar. Düşün, 15 Ekim 1986.
102 TBMM'de gündem dışı konuşacaklar. Milliyet, 3 Mayıs 1988.
103 65'de age.
104 66'da age.
105a Talat Turhan, **Terazinin Kefesi ve DGM'ler,** Politika, 28 Eylül - 3 Ekim 1976. Bu dizi yazımda şöyle diyordum: **«Nakşibendilik tarikatının kökenini, boyutlarını, niteliklerini ve bugün ulaştığı düzeyi algılayamayanların Türkiye'nin politik oyunlarını teşhiste güçlük çekmeleri olasıdır.» (Abç)**
b Atatürk diyor ki: **«Türkiye Cumhuriyeti şeyhler, dervişler, müritler, mensuplar memleketi olamaz. En doğru, en hakiki tarikat, tarikatı medeniyettir.» (Abç) Atatürk'ün Söylev ve Demeçleri 2.** Kitap s. 215.
106 Atatürk: — Antiemperyalist,
— Antıkapitalist,
— Tam bağımsızlıktan yana bir kişi olup, bu nitelikte kurduğu Cumhuriyetin ilelebed yaşatılması için «Türk Gençliğine» emanet etmiştir. Bugünkü iktidar tüm bu temel ilkelere sırt çevirmiş görünmektedir.
Ercan Vuralhan'ın bu ay katıldığı SİSAV toplantısında «Tam bağımsızlık hiç bir za-

man arzu edilen durum olmamalıdır.» şeklinde bir cümle sarfetmiştir. (Milliyet, 10 Haziran 1988).
Böyle bir kişinin Milli Savunma Bakanı olması düşündürücüdür. Ve tek başına bu anlayış Türkiye'nin geleceği için potansiyel bir tehlikedir. Bu konuşmanın tepki görmemesi de Atatürkçülüğün ne hale getirildiğinin kanıtı değil mi?
Sorunun ilginç yanı Erdal İnönü'nün de benzer görüş açıklamasıdır. «Bağımsızlaşmada **tam bağımsızlık** diye bir slogan almamak lâzım. AT'ye gireceğiz. Hiç bir ülke de tam bağımsız değildir.» Cumhuriyet, 23 Ağustas 1988. Ve 7 Aralık 1988 günlü Hürriyet gazetesi de «Moskova 'tam bağımsızlık' teorisini terk etti.» diye yazmaktadır.
Yeni tez «karşılıklı bağımlılık», onlara göre... Peki biz bağımlıyız, bizim bağımlı olduğumuz devletler bize ne kadar bağlı? Sorunun özü bu...

107 M. Ali Birand, **Emret Komutanım.**

108 Avrupa Parlamentosunun 19 Mayıs 1988 günkü kararında:
«Evren'in müdahaleden söz etmesi hatırlatılmış» ve aşağıdaki görüş karara bağlanmıştır:
«Avrupa Parlamentosu 1 Mayıs gösterilerinin yasaklanmasından dolayı meydana gelen olayların, **Türk Hükümetinin insan hakları ve temel özgürlüklerin gelişmesi konusunda fazla çaba göstermediğinin** ispatı olduğunu tespit etmiştir.
«Avrupa Parlamentosu; bir ülkenin (Türkiye) böylesine bariz bir biçimde demokratik hakları çiğnemesini tel'in eder.» (Abç).

Not: 56. sayfada Boyacıoğlu'nun Nokta'ya verdiği ikinci yanıtın ilk satırı yanlış dizilmiştir. Doğrusu:
«*Boyacıoğlu:* Bu demek değildir ki, canı istediği zaman Türkiye» şeklinde olacaktır. Düzeltir, özür dileriz.

SORUN'A ABONE ÇAĞRISI

İlerici Okur Arkadaş!

İlerici yayın organları, hakim gerici ittifakın çok yönlü baskısı altındadır. Sistemin doğasından kaynaklanan bu durumun aşılması gerekiyor. Olmayan demokrasimizin koruyuculuğundan yoksun bulunan ilerici yayın organlarının tek güvencesi: İlkeleri, tarihsel iyimserliği ve tükenmeyen dayanışmasını esirgemeyen okurların varlığıdır.

Eğer **doğru buluyorsanız,** SORUN'un okunması, okutulması, dağıtılması, daha nitelikli bir içeriğe kavuşması, kısaca işlevsel olması için rol üstleniniz!

Okurlarımızın abone katkılarını bekleyeceğiz.

Abone bedeli: Yurtiçi (6 sayı) 10.000 Tl. Yurtdışı 30 DM. Posta Çeki: 98213 ya da Döviz Hesabı No. 18474 T. İş Bankası Türbe Şubesi İstanbul adresine gönderilebilir.

KAN ŞİİRLERİ

«Selâm sana ey yukarı kalkan al perde
Salan dudak gibi tanda zor bir çığlığı»
—Aragon—

I

Dikkat dikkat!.. Ülkem dolaylarında yatmakta olan insanlar için
.... gruplarında kan
aranmıyor.
Yitirdik ölümlerde güllerimizi
Can aranıyor
Can aranıyor!..

II

Açın diyorum gözlerimi
zi... Bu gidişle kur'an değil, kan çarpar sizi
Be cehennem oğulları
kan
çarpsın
sizi
Çekin damarlarımızdan korkak ellerinizi...
(Kanlı karanlık odalarda bazen
çekiyor ve çıkıyorlar;
belki de işemeye gidiyorlar
olur ya hayvanlar da işer...)

III

Kara bir damla kan düşürüyorum
Çoktandır ayaz günleri ülkemin
karda
kar değil, kan mevsimi

....
Yazsınlar!..
Arıtmak için kandan
ayaz
böğrünü
ülkemin
Kara bin damla kan düşürüyor
Ve düşünüyoruz...
(Düşünmenin öncesi kan... Sonrası?
kan!...)

Yılmaz Odabaşı

Diyarbakır, Eylül - 1988

LATİN AMERİKA DENEYİMLERİ

Bingöl Erdumlu

Latin Amerika'nın yakın tarihinde yaşanılan siyasal deneyimlerin incelenmesinin, devrimci Marksist pratiğin biçimlenmesi açısından büyük önemi olduğu düşüncesindeyim. Gerek bu deneyimlerin teorik ve pratik içerik zenginliği, gerek geçmişte elde edilen tüm birikimler sonucu bugün çeşitli ülkelerde ve de Latin Amerika'nın bütününde gelinen nokta, ve gerekse de yaşanılan sürecin gelişimi doğrultusunda önümüzdeki yıllarda olabilecek gelişmeler üzerinde düşünülerek tartışılmasının, Latin Amerika'nın çok uzağında da olsa, benzer koşullarda benzer sorunları yaşayan devrimcilere ışık tutabileceği kanısındayım.

Bir yandan Küba Devrimi sonrasında 60'lı yıllarda ve 70'li yılların başlarında kıtanın çeşitli ülkelerinde girişilen gerilla savaşı tipindeki mücadelelerin; diğer yandan karşıt iktidar modelinin somut örneği Allende'nin Şili'deki Halk Cephesi'nin başarısızlıkla sonuçlanmaları bir bakıma çözümsüz bir durum yaratmıştı.

Ancak çözüm yine Latin Amerika'dan geldi. Değişik alanlarda değişik mücadele biçimlerinde yoğunlaşmış üç örgütün birleşmesi ile oluşan *Sandinist Cephesi;* kır ve şehir gerillası, silahlı propaganda gibi yöntemler ile halkın çok değişik kesimlerinin örgütlenmesi temeline dayanan kitle gösterileri, grevler ve sonuçta da kitlesel ayaklanma eylemini koordine ederek Nikaragua Devrimi'ni başarıya ulaştırdı. Bir bütünün parçaları olarak ele alınarak geliştirilen bu mücadele biçimleri daha önceleri genellikle birbirlerinin karşıtları olarak kabul ediliyorlardı.

«...Yirmi yıl önce derhal gerçekleşecek bir devrime; gerçekliğin neredeyse bir gecede değişeceğine inandığımız doğrudur. O dönem aynı zamanda *Foko tipi gerilla hareketine* büyük inanç beslediğimiz bir devre ve değişik yerlerden birçok insanın, tohumları Latin Amerika ülkelerinin ormanlarına ekilmiş gerilla çekirdeğinin gelişip iktidarı alma gücüne sahip kitle hareketlerine dönüşeceğine inandığı bir dönemin de başlangıcı idi. Ancak, Küba Devrimi'nin başarıya ulaşmasından sonra Latin Amerika'da gerçekleşen tek gerilla mücadelesi zaferi olan Nikaragua örneği dışında, işler bu şekilde gelişmedi. Nikaragua deneyiminin *Foko tipi gerilla hareketi* teorisi üzerinde önemli etkisi oldu. Çünkü o, gerilla mücadelesi ile aynı zamanda sendikalarda

ve de kültürel ve siyasal çevrelerde de yoğun çalışmalar yürütmüştü.»[1] Nikaragua Devrimi'nin sunduğu somut çözüm ilk etkisini komşu ülke El Salvador'da gösterdi. Başlangıçta, 1979 yılında üç, daha sonra iki siyasal-askeri örgütün daha katılması ile *Farabundo Marti Ulusal Kurtuluş Cephesi, FMLN* oluştu. Bunu devrimci ve demokratik kitlesel örgütlenmelerin birleşmesi ile 1980'de kurulan *Demokratik Devrimci Cephe* izledi.[2] Tabiî, bu tip çok geniş bir koordinasyon, sadece söz konusu siyasal örgütlerin yandaşı olan örgütlenme ve kişilerin aritmetik toplamını değil, aynı zamanda halkın hemen her kesiminden örgütlü ya da örgütsüz geniş kitleleri cephenin ekseni etrafında eyleme geçirdi.

Çok değişik alanlardaki örgütlenme ve mücadele biçimlerinin koordinasyonuna olanak sağlayan bu örgütlenme sayesindedir ki; azgın faşist teröre ve ABD'nin yoğun askeri yardım ve ablukasına rağmen Latin Amerika'nın bu en küçük ülkesinde bugün kırsal alanların yüzde 30'dan fazlası kurtarılmış durumdadır. Şimdilerde ise FMLN'in daha etkin mücadele verebilmesi açısından tek bir parti halinde örgütlenmesi üzerinde duruluyor.

«...Şimdi gelelim birliğe, şu anda karşı saldırı hazırlığındayız ve FMLN'in tek bir partide, bir birlik partisinde birleştirilmesini bu sürecin bir şartı olarak görüyoruz.»[3]

Diğer önemli bir gelişme de, Güney Amerika'nın kuzeyindeki Orta Amerika'ya komşu Kolombiya'da yaşanıyor. Nikaragua ve El Salvador'un aksine oldukça geniş bir yüzölçümü (1.138 milyon kilometrekare) ve yoğun bir nüfusa (28 milyon) sahip olan bu ülkede yakın zamanlarda beş gerilla örgütü «Simon Bolivar Gerilla Koordinatörlüğü» («Coordinadora Guerillara Simon Bolivar») adı altında birleşti. Bunlar, Kolombiya Komünist Partisi'nin silahlı gücü olarak kabul edilen FARC (kuruluşu 1963), Küba ve Nikaragua Devrimlerinin etkisi altındaki *M-19* (kuruluşu 1970), Küba çizgisine yakın Marksist-Leninist Parti ile bağlantılı *EPL* (kuruluşu 1965), bağımsız *ELN* ve kızılderililerin örgütü *Quintin Lamé*'dir. Diğer yandan 1984'te kurulan *Yurtsever Birlik* (UP), *Kolombiya Komünist Partisi* (kuruluşu 1930) ve *Marksist-Leninist* Parti *(PC-ML)* arasında da benzer bir birlik oluştu, aynı şekilde bu örgütlenmelere yakın demokratik ve devrimci kitle örgütleri arasında da. Son olarak tüm bu farklı yapılanmaların; yani gerilla, siyasi parti ve demokratik kitle örgütlenmelerinin de bir üst koordinasyonu söz konusu. Son zamanlarda bir yandan gerilla örgütleri ile ordu birlikleri arasındaki çarpışmalar sürerken, diğer yandan iktidardaki Liberal Parti hükümeti ile Gerilla Koordinatörlüğü arasında Yurtsever Birlik'in aracılık ettiği görüşmeler sürdürülüyor.

14 Aralık 1983'te Şili Komünist Partisi'ne yakın kişiler tarafın-

dan *Manuel Rodriguez Yurtsever Cephesi* (FPMR) kuruldu. 1985'e kadar iki örgüt arasında mesafeli olan ilişkiler, Komünist Partisi'nin silahlı mücadelenin meşruluğunu resmen kabul etmesi ile gelişti. Aynı yıl içinde eylemlerin amaç ve zamanlaması, Komünist Partisi ile ilişkiler ve ideolojik konulardaki anlaşmazlık sonucu bir ayrılık doğdu ve Otonom Cephe adı ile ayrı bir örgüt kuruldu ise de şimdilerde iki örgüt birlikte çalışıyorlar.

FPMR de MIR (Devrimci Sol Hareket) gibi büyük şehirlerde örgütlü olup (60'lı yılların sonralarında kurulan bir politik-askeri örgüt olan MIR Allende'nin Halk Cephesi'nin içinde yeraldı. Cuntanın gelişiyle birlikte büyük kayıplar veren MIR, daha sonra ikiye bölündü. Bunlardan biri askeri örgütlenmeye ve eylemlerine devam etmektedir. Diğeri ise bugün siyasal muhalefet içinde yeralmaktadır.), örneğin başkent Santiago'nun gecekondu mahallelerindeki kitle hareketiyle bütünleşmiş durumda ve bu hareketlerin savunmasını sağlamaktadır. Ayrıca askeri hedefler ve elektrik santralleri gibi kurumlara saldırılar düzenleyen FPMR, tren grevcilerine de grev sırasında askeri açıdan destek olmuştur. Silahlı mücadeleye doğrudan katılma kararı alan Komünist Partisi'nin yanısıra, sekiz fraksiyona bölünmüş durumdaki Sosyalist Parti'nin en güçlü fraksiyonları olan *Allende* ve *Almeida* fraksiyonları ile de ilişki içindedir.

Son aylarda meydana gelen diğer önemli gelişme de, Kolombiya'dakine benzer bir koordinasyonun ön adımı olarak; FPMR, MIR'ın askeri örgütlenme yanlısı fraksiyonu ve kırsal alanda örgütlü bulunan, köylülerin ve kızılderililerin silahlı direniş örgütü FRPL (Allende'nin Halk Cephesi içinde yeralmış olan bu örgüt % 7 civarında oy alan MAPU ile bağlantılı) arasında bir eylem birliğinin sağlanmasıdır.

Peru'da da ilginç gelişmeler söz konusu. Mao Zedung düşüncesini benimsemiş «*Aydınlık Yol*» adı ile de tanınan *Peru Komünist Partisi* kırsal ve dağlık bölgelerde gerilla eylemleri sürdürmekte ve bu alanlarda kızılderili kökenden gelen yoksul köylüler arasında kitle tabanı kazanmış durumda. Son zamanlarda ise, şehirlerde gecekondu kesimlerinde, işçiler ve öğrenciler arasında gücünü geliştirmekte. Diğer yandan, çeşitli sol örgütlerin ittifakından oluşan «*Demokratik Cephe*» sendikal hareket içinde, büyük şehirlerde ve özellikle de başkent Lima'da kendi adayını belediye başkanı seçtirebilecek kadar güçlü. Bu iki ana eğilimin aralarındaki ilişkilerin ne şekilde gelişebileceği, önemli ideolojik ayrılıklarına karşın bir senteze varıp varamayacakları konuları, Peru Devrimi açısından belirleyici bir önem taşıyor.

Uruguay'da ise *Geniş Cephe*'nin (Frente Amplio) kitlesel örgütlenme çabaları her geçen gün giderek güçleniyor. Bu arada 1962'de kurulan, 60'lı yıllarda ve 70'li yılların başlarında etkin şehir gerillası eylemleri ve *Tupamaro*'lar adı ile tanınan *Ulusal Kurtuluş Hare-*

keti'nin (MLN) uzun yıllar tutuklu kalan önder kadroları da 1985 yılı içinde tahliye olarak örgütlerini yeniden canlandırdılar.

1985 Aralığında MLN merkez komitesine seçilen Tupamaro hareketinin eski önderlerinden biri, geçmişteki deneyimlerini ve genelde Latin Amerika devrimci hareketini değerlendirdiği önemli yazısında şöyle diyor:

«... Kanımca kitlelerin giderek artan varlıkları, Latin Amerika'da meydana gelen en önemli olgudur. 60'lı yıllar boyunca Latin Amerika halkları kurtuluşa doğru birçok yollardan savaştılar. Şili'de olduğu şekilde barışçıl, parlamenter yollar; Peru'da olduğu şekilde askeri ya da yarı-askeri yollar; hemen hemen Latin Amerika'nın bütününde gerilla savaşı ve de Arjantin'in Sol Peroncu hareketinde olduğu biçimi ile kitlesel hareketlerle. Bunların hiçbiri boşa gitmedi. Bu yollar kurtuluşa ulaştırmadı ama gelecekte atacağımız her türlü adımın temelini oluşturacak önemli bir kitle hareketi mirası bıraktılar.»[4]

Değişik ülkelerde yaşanılan tüm bu deneyimler, bunların tek bir devrimci sürecin farklı evrelerinin farklı ve özgül görünümleri oldukları kanısını uyandırıyor.

Devletin faşizan karakterini; ordu, polis ve bürokrasiyi tasfiye etmeksizin girişilmiş «demokratikleşme» deneyimleri ise sadece hayâl kırıklığı yaratıyor. Arjantin'de artık kanıksanan darbe girişimleri ve pazarlıklar, Brezilya'da demir-çelik işçileri ve altın madencileri grevlerinin devlet faktörü ile bastırılması ve Peru, Bolivya, Kolombiya ve Venezuela gibi ülkelerde ordunun yönetime sürekli müdahaleleri ve tehditleri, onun oligarşik devlet yapısı içinde gerçek iktidar odağı olduğunu gösteriyor. Bütün bu olaylar Latin Amerika'da sosyalizme barışçıl geçiş bir yana, mütevazi bir burjuva demokrasisi için bile pek umut bırakmıyor.

Bu arada Latin Amerika oligarşilerinin, ne zaman ve ne şekilde gerçekleşeceği pek belli olmayan, sosyalizmin dünya çapındaki başarılarından ve üstünlüğünü kanıtlamasından etkilenerek teslim olmalarını beklemek en azından çok büyük bir iyimserlik, Latin Amerika halklarının böyle bir beklentiye düşmesi ise daha da büyük bir saflık olur.

Latin Amerika devrimcilerinin Sovyetler Birliği, Çin ve Arnavutluk etki alanlarının nispeten uzağında olması, ayrıca özellikle Sovyet-Çin ihtilafının bugün eskiden sahip olduğu tahrip edici etkisini yitirmiş olması, buna karşılık kıtanın Küba ve Nikaragua gibi son otuz yılın en özgün devrimci dönüşümlerini kendi içinden çıkarmış, ve bunların etkilerine çok açık durumda olması büyük bir avantajdır.

Latin Amerika halkları ulusal ve toplumsal kurtuluş mücadeleleri tarihlerinden gelen zengin bir enternasyonalist dayanışma deneyimine ve ruhuna sahiptirler. Simon Bolivar ve Ernesto Che Guevera

bunun en büyük örnekleridir. O Guevera ki; sunduğu mücadele örneği bu gün sadece Latin Amerika'da değil, dünyanın çok farklı yerlerinde de onbinlerce Küba'lı ve de diğer ulusların devrimcileri tarafından yeniden yaratılıyor, hayata geçiriliyor.

Burada belki de belirtilmesi gereken bir başka şey, Nikaragua Devrimi'nin taklit edilemeyeceğidir, tıpkı Küba Devrimi'nin taklit edilemediği gibi. Ancak Nikaragua deneyimi çözümsüz gibi görünen bir durumun, bir açmazın aşılmasına somut bir örnek oluşturmuş, bu anlamda da sadece Latin Amerika'da değil tüm dünyada etkileri büyük olmuştur. Yoksa Nikaragua ya da El Salvador deneyimleri aynen birer şablon olarak uygulanabilecek reçeteler değillerdir. Örneğin, Latin Amerika'da Şili, Uruguay gibi ülkeler şehir nüfusunun kırsal alan nüfusuna göre çok yüksek olduğu, toprak sorununun belirleyici bir öneme sahip olmadığı ülkelerdir. Bu türden farklılıkları göz önünde tutmak, başka ülkelerde yaşanılan deneyimleri özümleyerek kendi ülkelerinin özgün gerçekliğinde yeniden üretmek, her ülkenin devrimcilerinin ancak kendilerinin başarabileceği bir görevdir.

Öte yandan, Nikaragua Devrimi'nin etkilerinden şüphesiz ki ABD ve tüm Latin Amerika oligarşileri de çok rahatsız olup bir örnek oluşturmasından da çok korkmaktadırlar. Geçenlerde Arjantin'de yapılan ve basına sızan, Latin Amerika ordularının istihbarat servisleri ve CIA yetkililerinin katıldığı bir gizli toplantıda, bu tip gelişmelere karşı ne tür ortak önlemler alınabileceği,tek tek ülkelerdeki devrimci hareketlerin bastırılması için birlikte ne şekilde davranılması gerektiği, vb. konular tartışılmıştır. Devrimcilerin eline geçen bu toplantı tutanaklarının, hiç değilse önemli bölümlerinin Türkçe'ye çevrilmesi çok yararlı olacaktır.

Kanımca Latin Amerika deneyimleri en iyi bu mücadele içinde yetişmiş devrimcilerin kendi özdeneyimlerinden öğrenilebilinir. Bu bağlamda, bizler için pek alışılmış tipte olmayan bir «geleneksel» komünist partisinin genel sekreteri ile yapılan söyleşide: Şefik Handal kitlesel ayaklanmadan hıristiyan demokratlar ile seçim ittifakına kadar çeşitli yöntemlere başvurmuş, sonunda köklü bir özeleştiri yaparak gerilla savaşına katılmış, bugün *Farabundo Marti Ulusal Kurtuluş Cephesi*'ni oluşturan örgütlerden birisi olan partisinin serüvenini anlatıyor.

Şefik Handal bizlerin de pek yabancısı olmadığımız; barışçı, parlamenterist yöntemler - halk savaşı; kitlesel ayaklanma - gerilla savaşı, demokratik devrim - sosyalist devrim gibi tartışmalı sorunlar üzerine Latin Amerika deneyimlerinden çıkardığı sonuçları da aynı söylesi de dile getiriyor.

El Salvador Komünist Partisi'nin durumu bir «istisna» mı? Kolombiya ve Şili gibi ülkelerdeki gelişmelere bakınca, bir istisnadan da-

ha çok bir «uç verme», bir yeniden filizlenme gibi görünüyor. Klasik mücadele biçimleri içinde sıkışıp kalmış bir partinin: aslında «ideal» olarak kendisinin sağlaması gereken, çeşitli alanlardaki mücadele birikimlerinin belli bir eksende sentezini temsil eden bir *birlik* içinde yer alarak ona katkıda bulunması Latin Amerika'nın diğer geleneksel sol partilerine de olumlu bir örnek oluşturabilir.

7 Aralık 1988

NOTLAR:

1 NACLA (North American Congress on Latin Americas) **Report on the Americas,** Eduardo GALEANO (Uruguaylı tarih araştırmacısı ve siyasetçi) ile yapılan söyleşi, s. 15, 1 Ekim 1986.
2 Daha fazla bilgi için bakınız: EL SALVADOR, BİRLEŞİK DEVRİMCİ SAVAŞ, Anti-Oligarşik Parti ve Cephe Önderleriyle Röportajlar, Mario Menendez RODRIGUEZ, Haziran Yayınevi, Ekim 1988.
3 **YENİ ÇÖZÜM,** sayı 17, s. 31, Eylül 1988.
4 NACLA, **Report on the Americas,** Eleuterio Fernandez HUIDOBRO (MLN-Tupamaros önderlerinden) ile yapılan söyleşi, s. 48, 1 Ekim 1986.

YİĞİTLEMENİN EN GÜZELLERİ

(Zindanlardaki Direnç güllerine)

Sağır duvarlarda asılı
solgun bir ay olmanın
dayanılmaz
gürültüsüyle
bizimkiler,
açlığın yabanıl sularında
kırkikinci günü de doldurdular,
ah! yiğitlemenin en güzelleri,
kavga arkadaşlarım ey yoldaşlar!
yangınların kapısından dönüp geliyor
adına ölümlere çıkılan
ilkyaz gecelerinin asi rüzgârı.

Mustafa Güçlü

Aralık 1988

KAVRAMLAR VE YÖNTEMLER ÜZERİNE KARŞILAŞTIRICI BİR ELEŞTİRİ

Zeki Öçal

SORUN'un 5/7. sayısında Coşkun Adalı'nın, «Yarı Periferide Devlet Üzerine Bazı Düşünceler» adlı çalışması yer aldı. Bu çalışmada yazar, yarı-periferi (ya da orta derecede gelişmiş kapitalist) ülkelerde devletin ekonomik ve politik işlevi konusunda belirlemelerde bulunduktan sonra, bu ülkelerdeki devrimci potansiyeli ve perspektifleri çözümlüyor. Çalışma, yazarın girişte de ifade ettiği gibi, «problematiği henüz tam kesinlik kazanmamış bir çalışmanın ön hazırlığı niteliğinde». Bu nedenle de problem, soyut, teorik bir şema ile özetlenmiş.

Bu çalışmada ise, Adalı'nın analizde kullandığı yöntem, kavramlar ve ulaşılan bazı sonuçlar konusunda karşı görüşler ortaya konulmaya çalışılacak. Bunun için analizin yöntemi ve iç mantığını ifade eden kavramları irdelemek gerekiyor.

Öncelikle Adalı'nın analizinde, Yeni-Marksizm olarak adlandırılan akımın yöntem ve kavramları ile çakışmalar sözkonusu. Bu çakışma özellikle iki temel kavramda belirginleşiyor: Emperyalist metropol ile yarı-periferi ve periferi ilişkilerinde «hiyerarşik yapılanma» ve bu hiyerarşinin halkaları arasındaki «eşitsiz değişim». Eleştirinin konusu basit bir kavram farklılığı değildir. Kavramda somutlanan yöntem farklılığıdır.

Konuyu somutlaştırmak için önce Adalı'nın analizini ele alalım. Yukarıda da belirttiğimiz gibi, çalışmanın konusu yarı-periferi olarak adlandırılan toplumsal yapıların analizi temelinde yarı-periferi devletin niteliği ve işlevi.

Kapitalistleşme sürecinde, merkez ülkelerin sahip olduğu sermaye birikim düzeyinden ve kapitalizmi alttan kuracak bir dinamikten yoksun olan yarı-periferi de, bu işlevi yerine getirmek üzere devlete önemli bir görev düşüyor. Devlet bu ülkelerde kapitalizmi üsten kuruyor. Cılız burjuvaziyi güçlendirmek için; komisyon,teşvik, kredi ve benzeri araçları kullanıyor. Bir yandan kendi bürokrasisindeki kadroları burjuvalaşmaya teşvik ederken, diğer yandan tasfiyesine soyunduğu eski sosyal yapı ile kombinezonlar oluşturuyor. Yani, devlet, sermaye birikiminin bir unsuru olmaktan öte, birikim sürecini başlatan, tümüyle örgütleyen ve sürekli hızlandıran bir dinamo işlevi görüyor... temsil ettiği sınıfı yaratıyor. Ulusal pazarı yaratma çabası içindeki periferi devleti, gelişmekte olan kapitalizmi hem dünya kapitalist sistemine karşı korumak, hemde bu pazarı sisteme eklememek, 'bu sistemin hiyerarşisi

içinde bir yer açmak zorundadır.' Yani bir yanda merkezin sermayesine açık kapı bırakılırken diğer yanda dünya kapitalist sisteminden göreli bir özerklik elde etmeye çalışacaktır. Bu süreçte periferiden, yarı-periferiye geçiş yapan ülkelerin temel ekonomik politikası, ithal ikameci sanayileşmedir. Dışa eklemlenmek ise, yazarın kendi ifadesi ile «dünya kapitalist sisteminin hiyerarşisi içinde bir yer kapmak, periferiden yukarı doğru çıkmak demektir. Bu da sanayileşmede belli bir yol almayı gerektiriyor.Artık sen hep bağımlı değilsin. Altta sana bağımlı ülkeler de var. Başarılamazsa düz periferide, eskisi gibi hiyerarşi üçgeninin tabanında kalınır. Muz, maden, petrol, Güneş veya emek gücü ihracı *eşitsiz değişim* (Abç./ZÖ) yoluyla devam eder. Hiyerarşinin kendisi tarafından empoze edilen stratejilere aynen boyun eğilir, periferi devleti merkez devletinin bir uzantısı, bir acentası olma durumunu sürdürür. Ülke pazarı da metropol pazarının bir uzantısı olma durumunu sürdürür.»

Bu hiyerarşik yapılanmada emperyalizm, yarı-periferinin artık-ürününü eşitsiz değişim yoluyla metropole aktarır. Hiyerarşinin tabanından tepe noktasına doğru olan bu harekete ters yönde de, önce metayı sonra da sermayeyi -yani kapitalist ilişkiyi- tabana (periferiye) götüren bir karşı hareket tekabül eder.

Okurun hoşgörüsüne sığınarak yaptığımız bu uzun fakat zorunlu özetlemeden sonra burada bir parantez açıp Yeni-Marksizm'in yöntem ve ideolojisine değinmek istiyoruz.

Bilindiği gibi A. G. Frank, A. Emmanuel, R. Murray vd. gibi tanınmış isimlerin öncülük ettiği Yeni-Marksizm akımının temel ilgi alanı, metropol-uydu ilişkileri çerçevesinde azgelişmişlik sorunudur. Emperyalizmin, azgelişmişliği yarattığı düşüncesi temelinde oluşturulan Yeni-Marksist analize göre; kapitalizm, çeşitli düzeylerde metropol merkezler ile periferik uydular halinde kutuplaşma olarak tanımlanır. Buna göre hiyerarşinin çatısında metropol merkezler, onun altında da türdeş bir zincirin halkaları gibi çevrel uydular (gelişmişlik düzeylerine göre yarı-periferi ve periferiler) yer alır. Bu zincirde yer alan her halka kendisinden daha gelişmiş halkaların uydusu, buna karşılık kendisinden daha az gelişmiş halkaların metropolü durumundadır. Kapitalizmin bu evrensel modeli içinde hiyerarşinin en altında yer alan periferide üretilen artık-ürün[1] bir üst halkaya ve buradan da en üstteki metropole kadar aktarılır. Hiyerarşide yer alan yarı-periferi, kendine bağımlı periferiden aktarılan artık-ürün'ü metropole aktarırken bunun bir kısmını kendisinde alıkoyar ve kendi gelişiminde kullanır. Bu artık aktarımı, periferiyi kendi artığından yoksun bırakıp azgelişmesine yol açarken metropolünde gelişimini hızlandırır. Bu artık aktarımını sömürü olarak nitelemek mümkünse -ki Yeni-Marksizm buna sömürü diyor- yarı-periferinin aynı anda hem sömüren

hemde sömürülen olması gibi ilginç bir durum ortaya çıkar.

Halkaları oluşturan ülkeler arasındaki artık-ürün aktarımı ise «eşitsiz değişim» yoluyla olur. Kapitalizmi niteleyen birinci özellik, ülkeler arasındaki bu hiyerarşik yapılanma, ikinci özellik ise periferinin eşitsiz değişim yoluyla sömürülmesidir. Daha değişik bir ifade ile, dünya kapitalist sistemi, metropol periferi ilişkisi olarak tanımlanırken periferiden metropole «eşitsiz değişim» yoluyla artık-ürün'ün aktarılması da sömürü ilişkisi olarak nitelenmektedir.

Yeni-Marksizm, tam bu noktada, «eşitsiz değişim» kavramında bir adım daha ileri giderek, kapitalist sömürü ilişkisini, gelişmiş ulusların işçileri ile gelişmiş ulusların işçileri arasındaki bir ilişki olarak ifade etmektedir. Buna göre; metropol ülkede kullanılan gelişmiş teknoloji nedeniyle meta'ar daha az emek içermektedir. Azgelişmiş ülkede ise üretime daha geri bir tekniğin hakim olması nedeniyle meta'lar daha çok emek ve bu nedenle de daha çok değer içerir. Diğer yandan uluslararası düzeyde akışkanlığa sahip olan sermaye, kâr haddini uluslararası düzeyde eşitler. Ücretler ise sistemin bağımsız değişkeni olup kârlara değil fiyatlara yansır. Bu durumda uluslararası ticarette gerçekte eşdeğer olmayan değerlerin mübadelesi (eşitsiz değişim) yoluyla uluslararasında değer aktarımı, periferideki işçi sınıflarından metropoldeki işçi sınıfına yapılan bir değer aktarımı sözkonusu olur. Kâr haddi uluslararası düzeyde sabit olduğu için bu artık aktarımından metropol ülke kapitalistleri yararlanamaz. Buna karşılık metropol ülke işçi sınıfının ücretlerindeki her artış azgelişmiş ülke işçi sınıfının daha çok sömürülmesi sonucunu doğurur.[2]

Görüldüğü gibi, sömürüyü sınıflararası değil, uluslararası bir olgu olarak gören, dolayısıyla temel çelişkiyi sınıflararasından uluslararasına taşıyan Yeni-Marksizm'in bu savları, Marx'ın sömürü ve değer olgularını açıklamak için Kapital'de soyut bir ulusal pazar modelinde incelediği «Genel Kâr Oranının Rekabet Yoluyla Eşitlenmesi» ve değerleri ile fiyatlar arasındaki «dönüşüm sorunu»nun uluslararası alana taşınmış çarpık bir versiyonundan başka bir şey değildir.

Tek başına yukarıdaki sav bile, Yeni-Marksizm'in gerçekte (Marksist terimleri kullansa bile) Marksizm ile hiç bir ilişkisinin olmadığını söylemek için yeterlidir. Çünkü, artı-değeri (dolayısıyla sömürüyü) yaratan tek süreç üretim sürecidir. Yani gerçek üretim ilişkilerinin egemen olduğu süreçtir. Buna karşılık mübadele alanında hiç bir değer, dolayısıyla hiç bir artı-değer üretilmez. Uluslararasında salt bir değer aktarımı sömürü olarak adlandırılamaz. Sonuç olarak «eşitsiz değişim» yoluyla sömürüden sözetmenin Marksizmle hiç bir ilgisi yoktur. Hele, metropol işçi sınıfının periferi ve yarı-periferi ülkeler işçi sınıflarını sömürdüğünü söylemek tümüyle anti-Marksist bir savdır. Gelişmiş ülke işçi sınıfının azgelişmiş ülke işçi sınıfını sömürdüğünü söy-

leyebilmek için, Bettelheim'in ifadesi ile, «gelişmiş ülkeler işçi sınıfının kendisinin sömürülmelerinin sona ermiş olması gerekir ve bu da emeklerinin artı-değer kaynağı olmasının sona ermiş olması anlamına gelir». Oysa, gelişmiş ülkelerde sermayenin organik bileşiminin (dolayısıyla artı-değer oranının) daha yüksek olması nedeniyle bu ülkeler işçi sınıfı, azgelişmiş ülkeler işçi sınıfından daha fazla sömürülürler.

Yukarıda da belirttiğimiz gibi, sömürü olgusu sınıflararası alandan hiyerarşik bir ilişki içinde yapılanmış uluslararası alana taşınınca, bunun doğal sonucu olarak proletaryanın enternasyonalist dayanışmasının yerini, azgelişmişlik, anti-emperyalizm vb. temalar üzerine kurulan ulusal gelişmeci burjuva ideolojisi alıyor.

Sınıf ilişkilerinin yer almadığı Yeni-Marksist analiz; emperyalizmin azgelişmenin nedeni olduğu görüşünden hareketle, uluslararası kapitalist sistem içinde kendisine yer açmaya çalışan ancak bunu yaparken de ulusal pazarda üretilen artı-değeri tek başına kendisine maletmek için sistem karşısında göreli bir özerklik (!) yaratmaya çabalayan, bağımsız ulusal gelişme düşleri içinde çırpınan burjuvazinin özlemlerini yansıtmaktadır.

Sorun böyle bir ideolojik çerçeve içinde ortaya konulunca, işçi sınıfının devrimci mücadelesi sorunu da enternasyonalist değil, anti-emperyalist cilalı, ulusalcı bir bakış açısı ile ifade edilmeye başlanır. Nitekim, Adalı'da çalışmasının son bölümünde, bir zamanlar hem «eşitsiz değişim yoluyla periferinin artık ürününü metropole getiren, önce metayı sonra da sermayeyi -yani kapitalist ilişkiyi- periferiye sonsuz büyüklükte olduğu varsayılan bir pazara götüren, kapitalizmi merkezden dışa yayan emperyalizmin hem de henüz yumuşatamadığı proleteryası ile, devrimin merkezi olan Avrupa'da artık devrimci ateşin küllendiğini» ileri sürüyor. Buna karşılık, gerçek açınım, Marksizm'in metninden çok esprisinin ağırlıkta olduğu, güçlü anti-emperyalist hareketlerle büyük yangın yerinde, yarı-periferidedir. Siyasi açıdan ise merkezdeki devlet, emek sermaye çelişkisini toplumsal onay bazında yumuşatabilme olanağına sahiptir. Bu nedenle burjuva demokrasileri merkezdeki devletin kendisini yeniden ürettiği doğal bir ortamdır. Buna karşılık yarı-periferi devleti böyle bir şansa sahip değildir. Emek-sermaye çelişkisini demokratik bir zeminde yumuşatma olanağına sahip olmadığı için kendisini ancak sürekli bir şiddet kullanarak üretbilir. Bu şiddetli, devletin dişlerini etinde hisseden bu ülkelerin devrimcileri de ilk algıladıkları devlet kavramından nesnel olarak devrim talebine uzanırlar.

Bu tesbite katılmak da olanaklı görünmüyor. İki nedenden ötürü: Öncelikle, gelişmiş kapitalist ülkelerde üretici güçlerin gelişmişlik düzeyi, yüzlerce yıllık sınıf mücadelesi geleneği ve tüm emekçi hal-

kı demokratik bir biçimde örgütleme yeteneği gelişmiş sanayi proletaryası, sendikal ve siyasal mücadelede önemli ağırlığa sahip işçi örgütleri ile bu ülkeler nesnel olarak devrim için yarı-periferiye göre daha olgundurlar. Buna karşılık yarı-periferi olarak adlandırılan ülkeler, azgelişmiş ekonomik yapıları, sınıfsal ayrışmayı tamamlayamamış heterojen toplumsal özelliği, örgütsel güçsüzlüğe bağlı politik yetersizliği ile birinci gruptaki ülkelere göre daha dezavantajlıdır.

İkinci olarak, yarı-periferideki yoğun devlet baskısının kitlelerde kendiliğinden devrimci bir dinamizmi yaratacağını ve atılım sağlayacağını söylemek de güçtür. Aynı şekilde demokrasi de emek-sermaye çelişkisini yumuşatmaktan öte sınıf savaşımını daha doğrudan, daha geniş, daha açık hale getirir.

Bu çalışmada yalnızca tartışılan yazının sınırları ile bağlı kalındığı için Yeni-Marksizmin kapsamlı bir tartışmasına girişilmemiştir. Bu yönde başka eleştirilerle desteklenecek tartışmaların konu ile ilgili çalışmalara katkıda bulunması dileği ile.

10 Aralık 1988

NOTLAR

1 Artık-ürün ya da ekonomik-artık, Marksist artı-değer kavramından tamamen farklı bir kavramdır. «Ekonomik-artık, toplumun belli bir dönemde gerçekleşen toplam üretimi ile gene aynı dönemde gerçekleşen toplam tüketimi arasındaki farktır.» (P. Baran, **Büyümenin Ekonomik Politiği** s. 104).

2 Yeni-Marksist kaynaklar için:
P. Baran, **Büyümenin Ekonomi Politiği**, May Yayınları
H. Magdof, **Emperyalizm Çağı**, Odak Yayınları
Swezy-Baran-Magdof, **Çağdaş Kapitalizmin Bunalımı**, Bilgi Yayınevi
A. G. Frank, **Ekonomik Kriz ve Azgelişme**, Yazın Yayıncılık
Immanuel - Frank vd. **Dünya Ekonomisi, Bunalım ve Siyasal Yapılar**, Belge Yayınları
B. Warren, **Emperyalizm ve Kapitalist Endüstrileşme**, Birikim S. 18 - 19
A. Emmanuel, **Azgelişmişlik Mitlerine Karşı Gelişme Mitleri**, Birikim S. 18 - 19.
A. Emmanuel, **Beyaz Yerli Kolonyalizmi ve Yatırım Emperyalizmi Miti**, Birikim S. 2
Yeni-Marksizmin eleştirisi için: Haldun Gülalp, **Yeni Emperyalizm Teorilerinin Eleştirisi**, Birikim Yn.

LENİN'İN VASİYETNAMESİ*
STALİN VE TROÇKİ'NİN CEVABI

Türkçeye Çeviren: **Temel Demirer**

Lenin'in Kongreye Mektubu - Vasiyetname -

Partimiz iki sınıfa yaslanmaktadır. Bu nedenle yalpalaması olasıdır, ama iki sınıf arasında belli bir anlaşma yaratılmazsa yıkılışı da olası olacaktır. Bu durumda şu ya da bu tedbire başvurmak ya da genelde Merkez Komitesinin sağlamlığından söz etmek kısır bir iş olur. Bu durumda hiçbir tedbir bölünmeyi önleyemez. Ama ümit ederim ki, bu, üzerinde konuşmaya değmeyecek kadar ilerisinin işi, ve gerçeklere uymayacak kadar olanaksız bir gelişim olarak kalacaktır.

Ben yakın gelecekte olası bir bölünmeye karşı garanti olabilecek bir sağlamlık üzerinde duruyorum, ve bununla ilgili olarak doğrudan kişilerle ilgili bazı görüşlerimi dile getirmek istiyorum.

Sağlamlık, bütünlük açısından Merkez Komitesinin iki üyesi, Stalin ve Troçki belirleyici öneme sahiptir. Bölünme tehlikesi büyük oranda bu ikisinin ilişkisine bağlıdır. Bu tehlike bertaraf edilebilir. Bu yolda, başta tedbirlerin yanısıra kanımca Merkez Komitesi üyelerinin sayısını 50'ye 100'e çıkarmak yararlı olur.

* SBKP MK 27. Kongre'den bu yana geçen süreçte SSCB'de önemli gelişmeler oluyor. M. Gorbaçov'un açıklık, yeniden yapılandırma, yenileşme ve sosyalist gelişmenin hızlandırılması vb. politikaları, 19. Parti Konferansı ile yeni bir sürece girdi. Bütün bu olgular, gerek sosyalist, gerekse kapitalist blokta bir çok tartışmayı gündeme taşıdı.

Sosyalizmin SSCB'deki 70 yıllık uygulaması (EKİM'den Glasnost'a), Marksizm - Leninizm'in temel, genel - geçer ilkelerini, tarihsel perspektifle irdelemeyi de tahrik etti. Daha çok SBKP'nin sorumluluğundaki tartışmalar bütün dünyaya yansıdı. Günümüzde uygulanan ve sınanan yönelişler tartışmaları eksiltmiyor.

«Tarihimizi Yeniden Yazacağız!» denildiğinde, SBKP Tarihi, nesnel gerçeklik ölçüleriyle, gerek Devrim öncesi, gerekse sosyalist kuruculuktaki bazı sorunların, günümüzdekilerle birlikte tartışılmasını tazeledi.

SBKP Tarihi'ni yazan Örgüt, kişi ve kadrolar bu tartışmalara dahil edildi. Konuyu, olumlu ya da olumsuzluklarıyla, sosyalizme sahiplenerek incelemenin gereğine inanıyoruz.

Marksizm - Leninizm'in özü, «maddi durumun maddi tahlili» olduğuna göre, hakikatleri gizlemeden, çarpıtmadan ele alacağız demektir. Bilimsel değerlendirmeler bu temelde yapıldığında ufkumuz açılır.

Söz konusu tartışmaların, kasıtlı müdahalelerle sağ'a ya da sol'a çekiştirilmesini engelleyebilmek için, bu türden önemli belgelerin, kaynağından okuyucuya iletilmesinin yararı gerçekten çok büyüktür. Böylesine bir yönelim ise, tarihten öğrenmek yöntemine tam tamına uygundur. SORUN

Stalin yoldaş genel sekreter olmasından bu yana geçen süre içinde elinde olağanüstü yetki toplamıştır. Ve ben elindeki bu muazzam yetkiyi her zaman dikkatle kullanacağı konusunda emin değilim. Öte yandan Troçki yoldaş, Ulaşım Bakanı olduğu dönemde Merkez Komitesine karşı yürüttüğü mücadelenin de gösterdiği gibi, sadece mükemmel yetkinlikleriyle sivrilen biri değil.

Kişisel olarak Merkez Komitesinin şu an en yetenekli üyesi belki de o, ama kendine olan güveni bakımından ve çalışmaların bürokratik yanlarına olan büyük ilgisi bakımından ölçüyü kaçırıyor.

Merkez Komitesinin bu iki yetenekli üyesinin sözünü ettiğim özellikleri olası bir bölünmeye yol açabilir. Ve eğer partimiz bunu önlemeye yönelik tedbirler almazsa, bu iş hiç beklenmedik bir anda karşımıza çıkabilir.

Merkez Komitesinin diğer üyelerini kişisel özellikleri bakımından değerlendirmeyeceğim. Sadece bir konuyu hatırlatmak istiyorum: Zinovyev'in ve Kamenyev'in ekim ayındaki işleri bir tesadüf değil elbet, ama bunu onların kişisel suçları olarak getirmek yanlış olur, aynen Troçki'nin Bolşevik olmadığını getirmek gibi.

Merkez Komitesinin genç üyeleri arasından Buharin ve Pyatakov'la ilgili olarak da birkaç şey söylemek istiyorum. Bence en yetenekli güçler onlar - en gençler arasında. Ve onlarla ilgili olarak şu noktalar göz önünde bulundurulmalı: Buharin partinin sadece en değerli ve en büyük teorisyeni değil, aynı zamanda partinin gerçekten en gözdesi. Ama teorik görüşleri büyük tereddütlerle Marksist görüşler arasına sıralanabilir. Çünkü görüşlerinde skolastik bir yan var. /Diyalektiği hiç öğrenemedi, ve galiba hiç de anlamadı./

25 aralık.

Pyatakov'a gelince: Tartışmasız güçlü, iradeli ve yetkin bir insan, ama ciddi politik sorunlarda ona yaslanılmasını engelleyecek ölçüde kâğıt üzerindeki işleri, ve çalışmaların bürokratik yönlerini seviyor.

Doğal olarak tüm bu saptamalarım bugüne aittir, ve bu iki yetenekli ve özverili partilinin bilgilerini tamamlamaya ve tek yönlülüklerini ortadan kaldırmaya fırsat bulamadıkları süre için geçerlidir.

24 Aralık 1922 Tarihli Mektuba Ek:

Stalin gereğinden fazla kaba. Komünistler arasında, bizler arasındaki ilişkilerde kesinlikle rahatsız etmeyen bu eksiklik bir genel sekreter için kabul edilemez nitelik haline geliyor. Yoldaşlar; ben bu nedenle Stalin'in başka göreve getirilmesi konusunu görüşmenizi öneriyorum. Bu göreve, Stalin'e göre - her şey bir yana tek bir olumluluğu olan, yani daha sabırlı, ağırbaşlı, kibar, ve başkalarına daha çok dikkat gösteren kaprissiz, vb. bir yoldaş önerilmeli. Bu belki de çok önemsiz bir ayrıntı olarak algılanacaktır. Ama bence bölünmenin önlenmesi açısından, ve Stalin'le Troçki arasındaki ilişki üzerine yazdıklarım

dikkate alındığında ayrıntı olmadığı, ayrıntıysa bile belirleyici önem kazanabilecek bir ayrıntı olduğu anlaşılacaktır.

4 ocak 1923.

4 Ocak 1923

Lenin: Kongreye Mektup/1922/ - Vasiyetname -
Lenin'in Son Yazıları
Kosnuth Yayınevi 1963 s. 9 - 11

Troçki'nin Cevabı:

Viladimir İlyiç «Vasiyetname»sinde partiye benim hakkımda gerekli gördüğü bilgileri verdi. Geçmişin fraksiyon mücadelelerini de içeren bir değerlendirmesini yaparak, gelecekte partinin önüne çıkabilecek ödevlerin çözümünde yardımcı olmak istedi. Stalin yoldaş konuşmasında Lenin'in adına konuşmaya yeltenerek, şimdi içinde bulunduğumuz mücadele koşulları içinde Lenin'in görüşünün ne olacağını dile getirmeye kalktı. Bu iş ta temelinden yanlış, çünkü şu an Lenin yoldaş bizimle olsa, Stalin yoldaş genel sekreter kalamaz, parti aparatına dayanarak Lenin döneminde oluşan parti yönetimini dağıtamaz, partinin politik çizgisini saptıramazdı. Böyle olsaydı, şimdiki mücadele de söz konusu olmazdı elbet. /.../

Bir zamanlar «Vasiyetname» konusunu partiye karşı da yönelen uluslararası bir sansasyon yapmak isteyen Eastman yoldaşa karşı tavır almıştım. Ama bu şu durumu değiştirmiyor: «Vasiyetname» tam metniyle partinin bilgisine sunulmadı, toplantı ve mitinglerde kasden ya da kasıtsız olarak çarpıtılarak bazı cümleler ezberden aktarıldı. Genellikle de Lenin'in benim geçmişimi değerlendirdiği «Bolşevik olmamamdan» söz ettiği bölüm, Stalin yoldaş ve başkaları tarafından Lenin beni «Bolşevik değildir» diye niteliyormuş gibi gösterildi. O zaman şu soru geliyor akla: Lenin, Bolşevik olmayan bir Polit Büro üyesinin Bolşevik olmamasını bağışlanabilir birşey olarak getirebilir miydi? Bu noktada bana yöneltilen ağır iftira Lenin'e yöneltilen iftiraya dönüşmektedir.

Lev Troçki: Lenin «Vasiyetnamesi» Üzerine 1926
L. Troçki: Portreti New York 1984 s. 98 - 99

Stalin'in Cevabı:

Lenin'in «Vasiyetnamesi»ne gelince: Duyduğunuz gibi, burada muhalefet Lenin'in «Vasiyetname»sinin Merkez Komitesi tarafından «gizlendiğini» diline doladı. Bu konuyu, biz, bildiğiniz gibi hem Merkez Komitesinde, ve hem de Merkezi Denetleme Komitesinin plenumlarında defalarca görüştük. /Bağrışmalar: Evet, görüştük./ Biz kimsenin kimseden hiçbir şey gizlemediğini ispatladık, tekrar ve tekrar ispatladık: Bu «Vasiyetname» partinin 13. Kongresine gönderilmek için hazırlanmıştı, ve «Vasiyetname» Kongrede okundu. /Bağrışmalar:

Evet, evet, doğru! Kongre bu belgenin yayınlanmaması kararı aldı, bu kararın alınmasında Lenin'in kendisinin de belgeyi yayınlatmak istememiş, ve yayınlatmamış olması belirleyici olmuştur. Bunu, hepimizin bildiği gibi, muhalefet de iyi biliyor. Ama muhalefet buna rağmen Merkez Komitesi «Vasiyetnameyi gizledi» demeye cüret ediyor.

Diyorlar ki, Lenin yoldaş bu «Vasiyetname»de Stalin'in kabalığını göz önünde bulundurarak, Kongreye, genel sekreterlik görevini Stalin'in yerine bir başkasına vermeyi görüşmeyi önermiş. Kabalık meselesi kesinlikle doğru yoldaşlar, ben partimizi kabaca ve dönekçe parçalayan ve bölen yoldaşlara karşı kabayım. Bunu hiç gizlemedim, gizlemeyeceğim de. Belki, bölücülere karşı biraz daha ılımlı olmak gerekiyor. Ama bu benim elimden gelmiyor. 13. Kongreden sonra MK'nin ilk plenumunda genel sekreterlik görevimden istifa etmek istedim. Plenumdan beni görevimden almasını istedim. Bu konu Kongrede de gündeme geldi. Delegasyonlar bu konuyu görüştüler, ve tüm delegeler, Troçki, Kamanyev ve Zinovyev de dahil olmak üzere, Stalin'in göreve devam etmesi kararını aldılar.

Ne yapabilirdim? Görevimi bırakıp kaçsa mıydım? Bu benim karakterime aykırıdır. Ben hiçbir görevden kaçmadım, ve kaçmaya da hakkım yok. Ben, daha önce de söylediğim gibi, yaşamıma dair tek başıma karar vermiyorum. Parti görev veriyorsa, benim işim boyun eğmektir.

Bir yıl sonra plenumdan, tekrar beni görevimden çekmesini istedim, ve plenum yeniden göreve devam etmemi kararlaştırdı.

Başka ne yapabilirdim?

Muhalefet Lenin'in «Vasiyetname»sini koz olarak kullanmaya kalktı. Oysa bu «Vasiyetname»yi okumak yeterli. Bunda muhalefetin koz olarak kullanabileceği hiçbir şey yok. Tam aksine, Lenin'in «Vasiyetname»si muhalefetin şimdiki yöneticilerine son darbeyi indiren bir belgedir.

Çünkü şurası bir gerçek ki, Lenin bu «Vasiyetname»sinde Troçki'yi «Bolşevik olmamakla» suçluyor. Kamenyev ve Zinovyev'in ekim dönemindeki hatalarına dair, ise «Vasiyetname» bunlar «tesadüf değildir» diyor. Ne demek bu? Bu şu anlama geliyor: Politik olarak ne «Bolşevik olmayan» Troçki'ye, ve ne de hataları «tesadüf olmayan», tekrarlanabilecek olan - ki tekrarlanacaktır da - Kamenyev ve Zinovyev'e güvenmemek gerek.

«Vasiyetname»de Stalin'in hataları üzerine tek bir söz, ya da tek bir kasdetme olmaması dikkat çekicidir. Orada sadece Stalin'in kabalığı söz konusu edilmektedir. Ama kabalık Stalin'in politik çizgisinin, ya da tavrının eksikliği değildir, ve olmayacaktır da.

Stalin: Lenin'in «Vasiyetnamesi» Üzerine 1927
Stalin'in Eserleri. Szikra yayınevi 1951
C. 10, s. 186 - 191.

OKUR ELEŞTİRİLERİ VE CEVAPLAR

SORUN Dergisine, Merhaba: **Ali İbrahim Önsoy**

Arkadaşlar SORUN'un altı sayısını da gönderdiğiniz için teşekkür ederim. Çıkardığınız SORUN Birlikte Kitap Dizisi ve devamı Sosyalist Dergi'sinin devrimci mücadeleye kendi oranında katkısı var ve yayın hayatının birinci yılını doldurdu. SORUN Birlikte Sosyalist Dergisi'nin çıkışının birinci yılındaki mutluluğunuzu sizlerle birlikte paylaşıyorum.

Son günlerde özellikle Sosyalist basına yoğun baskılar artmakta. Bu baskı ve yasakları lânetliyorum. Buna karşı en azından asgari oranda birlikte tavır alınması gerektiğine inanıyorum.

SORUN Dergisi'nin bugüne kadarki sayılarını tek tek irdelemek istemiyorum. Bu mektubun hacmini aşar. Ama elbette belirtmeden geçemeyeceğim. Dergilerdeki şiirlerin ve yazıların estetik, uslûp ve imlâ hataları var. Bunlar süreç içinde giderilebilen şeylerdir. (Sadece siz değil diğer dergilerde de bu gibi durumlar var.)

Bilirsiniz ki her derginin kapasitesi oranında bir yayın politikası vardır. Bu, amaca hizmet eder. Ama ne tek başına okuyucu ne de dergi çıkaranlar salt anlamında belirleyicidir. Okuyucularıyla bağı olan onun istemlerini bilen ve onun istemlerine belli bir yön tayin eden, hız ve güven veren belirleyici olabilir. Bunu yapmak için yetişkin insana (kadroya) ihtiyaç vardır. Hangi açıdan değerlendirirsek değerlendirelim bu kadro işidir. Diğer bir anlamıyla kolektif bir çalışmadır. Nasıl modern üretimin gerektirdiği örgütlülük fabrika üretiminde uygulanıyorsa, bu anlamda 'Dergi' de bireylerin iradi olarak kolektif çalışmasıdır. Tek tek çalışmalar kolektif çalışmaya hizmet etmeli, kolektif çalışmada topluluk bireylerine. Yani tek tek bağımsız çalışmalar, yerini örgütlü çalışmaya bırakmalıdır.

Bazılarının yaptığı gibi, devrimci-demokratların sol kesimine şirin görünmek için onlardan gelen yazılara yer vermek ve duygularına hitap eden konularda yazmak onun nasıl bir karakterde olduğunu gösterir. Bilimsel sosyalizmi savunup hayata geçirirken, kimseye şirin görünmeye çalışmamalı. Ne de bazılarının yaptığı gibi, kuleye çıkıp okurlara didaktik - öğretici - olmalı. Bilimsel sosyalistler hem öğrenen hem de öğretendir; öğrendiğimizi öğretmeli, öğrettiğimizi daha iyi öğrenmeliyiz. Hiç bir zaman kendini beğenmiş, ukala ve diğerlerinden ileri görme kibirliğine kaptırmaya imkân vermemeliyiz. Ne kadar doğru söylense bile eğer didaktik ve yukarıdaki hastalıklı tavırlar yapılıyorsa bu bilimsel sosyalist tavır olamaz.

Dergide yazıların asgari oranda birbirini takip edici konular olmalıdır. Yukarıda demiş olduğum gibi estetik, uslûp ve imlâya özen gösterilmelidir. Biraz kısa oldu ama kutlama mektubuna fazla yazmak yakışık almaz. Derginizin ikinci yılında yayın yaşamına devam etmesini diler çalışmalarınızda başarılar dilerim. Size ve tüm dostlara en içten sevgi dileklerimle. Selâmlar... **22 Eylül 1988 - Metris - İst.**

SORUN'u Selamlıyorum

Zülfikâr Yıldırım

Kasım'88 sayısıyla ikinci yayın yılına giren SORUN, Birlikte Sosyalist Dergiyi selamlıyorum. Selam SORUN emekçilerine! Selam SORUN okurlarına! Selam sosyalist geleceği kuracaklara!..

SORUN ikinci yayın yılına girdiği Kasım'88 sayısıyla: Kendini aşmış, sosyalist sorumluluğunun bilincinde, üretken ve yapıcı içeriğiyle dopdolu olarak elimize ulaştı.

Çeşitli isimlerin birlikte kaleme aldığı «Politika Cephesindeki Önemli Gelişmeler» başlığıyla sunulan yazıda: Ükemizin genel politik ortamına değiniliyor; bu ortamda sosyalist çevrelerin konumları irdeleniyor...

«Siyasi Göçmenlere Çağrı: Türkiye'ye Dönün!» başlığıyla sunulan yazı ile SORUN, sosyalist duyarlık ve sorumlulukla yurtdışındaki devrimcilere çağrıda bulunuyor; artık yurtiçinde daha etkin olarak politik mücadeledeki görevlerine dönmelerinin önemini belirliyor. «Sosyalist Basına Çağrı» yazısı da aynı düşüncelerle kaleme alınmış...

SORUN'da ayrıca, Coşkun Adalı'nın «Yarı-periferide Devlet Üzerine Bazı Düşünceler» yazısını okurken ülkemin ekonomik ve politik yapısının gelişimini, bugünkü durumunu, yarınki olası gelişmeleri somut olarak gördüm. Kapitalizmin ve devletin birleşmelerini, canalıcı yerlerini inceleyerek, somut, teorik bir bütünlük ve Marksist bilimin aydınlatıcı «projektör»üyle incelemiş yazısında.. «Daha geniş bir çalışmanın ön hazırlığı» olduğuna değinen yazısında Coşkun Adalı, bu çalışmasını kitap olarak hazırlamasını, geliştirmesini ve kısa sürede «bizlere» ulaştırmasını bekliyoruz.

Ferhan Ercan'ın «Yönelme», Fatma Durmuş'tan «Aynı zincirin halkasıyız» şiirlerini okuyarak gerçek şiirin tadını alıyoruz. Yılmaz Odabaşı da güzel ve duygulu bir şiir yazmış. Bu ozanlarımıza şiir çalışmalarında başarılar diliyoruz.

SORUN'da sürekli yazan Talat Turhan'ın, bir yazısıyla da, kendisinin: Kemalist mi, sosyalist bir yazar mı olduğunu SORUN okurlarına açıklamasını bekliyoruz. Talat Turhan «Politik Durum Değerlendirilmesi» başlıklı yazı dizisinde, özelliklede yazısının: «12 Eylül tartışması» ana başlıklı bölümündeki düşüncelerinde «kemâlist» yaklaşımlarını okumaktayız. Talat Turhan «sosyalist» ise 12 Eylül sorgulanırken M. Kemâl'e niçin yaslanıyor? Yazar «kemâlist» ise SORUN'da sürekli yazmasının nedenini öğrenmek istiyorum.

Sosyalistler yaşamdaki bütün olay ve olguları sosyalist bilinçle değerlendirir, yorumlar ve açıklarlar... Sosyalist yaşam ve ilkeleri yönlendirici, aydınlatıcı kılavuzudur sosyalistlerin.

SORUN çalışanlarına kitap ve Dergi üretiminde başarılar dilerim. Sosyalist bilgilerimizin derinleştirilmesi çabaları sosyalist yürüyüşümüzde yolumuzu aydınlatacaktır. Selamlarımla...

(Devam edecek)

9 Kasım 1988 - Kozan

NİKOLAY TODOROV
BULGARİSTAN TARİHİ
öncü kitabevi

TARİHSEL MADDECİLİK
MARKSİST TOPLUM KURAMININ ANA ÇİZGİLERİ
V. KELLE - M. KOVALSON
öncü kitabevi

Sırrı Öztürk
OPORTÜNİZM YARGILANIYOR
SORUN YAYINLARI

Sırrı Öztürk
İLERİCİ YAYINCILIĞIMIZIN SORUMLULUĞU
Sorun Yayınları

Sırrı Öztürk
Demokrasi Mücadelesi
Sendikal - Siyasal Birlik
PARTİLEŞME SORUNU
I
Sorun Yayınları

Sırrı Öztürk
PARTİLEŞME SORUNU
II
İSP'NİN OLUŞTURULMASI
M. ALİ AYBAR VE UĞUR MUMCU'NUN
SOSYALİZM ANLAYIŞLARININ ELEŞTİRİSİ
OKUR ELEŞTİRİLERİ SORULAR VE CEVAPLAR
Sorun Yayınları

Sorun Yayınları

Yeni Dizi:

❑ V.İ. Dobrenkov	: ERICH FROMM'UN VE YENİ FREUDÇULUĞUN ELEŞTİRİSİ	2100
❑ Sırrı Öztürk	: İLERİCİ YAYINCILIĞIMIZIN SORUMLULUĞU	2100
❑ Tuncer Tuğcu	: FELSEFE TARİHİ İlk Çağ I. Cilt	2100
❑ Sırrı Öztürk	: PARTİLEŞME SORUNU I Demokrasi Mücadelesi, Sendikal Siyasal Birlik	2600
❑ V.Suhomlinski	: EĞİTİM ÜZERİNE	3500
❑ Harry K. Wells	: EMPERYALİZMİN FELSEFESİ PRAGMATİZM	3800
❑ Sırrı Öztürk	: PARTİLEŞME SORUNU II İSP'nin Oluşturulması, M.A. Aybar ve U. Mumcu'nun Sosyalizm Anlayışlarının Eleştirisi, Okur Eleştirileri, Sorular ve Cevaplar	3400
❑ Vadim Zagladin	: ULUSLARARASI GENEL GÜVENLİK	1400
❑ Anton Makarenko	: ÇOCUK EĞİTİMİ	2600
❑ Mihail Gorbaçov	: SBKP MK 27. KONGRE SİYASAL RAPORU	2600
❑ Boris Krasulin	: SİLAHSIZLANMA VE SOSYALİZM	2000
❑ SORUN BİRLİKTE SOSYALİST DERGİ ESKİ SAYILARI		1500
❑ Temel Demirer	: TB'K'P PROGRAM TASLAĞININ ELEŞTİREL ANALİZİ YADA LİBERAL TÖVBEKARLIĞIN OTOPSİSİ	1500
❑ Sırrı Öztürk	: PARTİLEŞME SORONU III 15-16 Haziran'dan 12 Mart'a Parti Arayışı, Proleter-Devrimci Kurultay Yönelişi, Günümüzdeki Durum İSP'nin Oluşturulması : Pratik Bir Öneri	2600

Mevcudu Olanlar

❑ Henri Krasucki	: SENDİKALAR VE SOSYALİZM	1200
❑ Henri Krasucki	: SENDİKALAR VE SINIF SAVAŞIMI	1200
❑ Sırrı Öztürk	: İŞÇİ SINIFI SENDİKALAR VE 15- 16 HAZİRAN Olaylar- Nedenleri- Davalar- Belgeler- Anılar - Yorumlar	12.000
❑ Sırrı Öztürk	: OPORTÜNİZM YARGILANIYOR	2700
❑ Georgi Dimitrov	: İŞÇİ SINIFI HAREKETİ ÜZERİNE	2600
❑ S..S. Lotoski Başkanlığında Bilim Kurulu	: SOVYET ORDUSU Sovyet Savaş Tarihi- Askerlik Bilimi- Doktini- Sanatı-Stratejisi	4600
❑ Granma Dergisi Yazı Kurulu	: KÜBA KOMÜNİST PARTİSİ 1. KONGRESİ ANA RAPOR VE KÜBA CUMHURİYET ANAYASASI	4400
❑ Viktor Neznanov	: TARİHİN MANTIĞI (Beraat etti) Sosyalizme Geçişin Kaçınılmazlığı ve Geçiş Döneminin Temel Özellikleri Üzerine	1200
❑ Oleg İvanov	: SOVYET-ÇİN İLİŞKİLERİ Altmışlarda Neler Oldu?	800
❑ Clara Zetkin	: LENİN'İN BÜTÜN DÜNYA KADINLARINA VASİYETLERİ (Beraat etti)	1200
❑ S.İ.Popov	: SOSYALİZM VE HÜMANİZM	3100
❑ Nina Andonova	: YEDİ KURŞUNUN ÖLDÜREMEDİĞİ DEV	2000

Sorun Yayınları Babıali Cad. No: 6/2 K:1 Cağaloğlu - İST
Tlf: 527 45 38